

Верховний
Суд

ОГЛЯД
практики застосування
Верховним Судом
Закону України
"Про виконавче провадження"
у господарських справах

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень 2021 року – червень 2022 року

Зміст

1. Окремі питання юрисдикції спорів щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця	4
2. Окремі питання, щодо накладення/зняття арешту майна боржника	9
3. Окремі питання щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця	15
4. Окремі питання, що виникають при заміні сторони виконавчого провадження	56
5. Окремі питання, що виникають під час застосування Закону України "Про виконавче провадження"	66

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
Закон про банкрутство	– Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
ОП КГС ВС	– об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ЦК України	– Цивільний кодекс України

1. Окремі питання юрисдикції спорів щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, а також справ щодо накладення/зняття арешту

Законодавство не передбачає порядку розгляду скарг на оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій. Верховний Суд наголошує на тому, що саме в такому випадку згідно із частиною першою статті 287 КАС України відповідні спори належать до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу АТ "К.Енерго" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 25.08.2020 у справі за позовом ТОВ "Золотий мандарин Ойл" до ПАТ "Київенерго" про стягнення 2 694 201,07 грн.

23.01.2020 АТ "К.Енерго" звернулося до Господарського суду міста Києва зі скаргою на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В., в якій просило:

- визнати протиправними дії приватного виконавця Павлюка Н. В. щодо примусової реалізації нерухомого майна, що належить АТ "К.Енерго" та розташоване за адресою: м. Київ, провулок Електриків, буд. 17 (нежилих будівель (літ. Н, О), загальною площею 441,8 кв. м (реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 1119538880000); будівлі боксу бетонного (літ. Т), загальною площею 13,4 кв. м (реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 1245831580000); будівлі жестяної майстерні (літ. Ф), загальною площею 65,9 кв. м (реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 998214580000); будівлі лабораторії металів (літ. С), загальною площею 1 030,1 кв. м (реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 1063122080000); нежилого будинку (літ. М), загальною площею 3 539,7 кв. м (реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 119565580000); нежилих приміщень № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 машинного залу (літ. Р), загальною площею 3 970,3 кв. м (реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна: 1056293380000)), після введення мораторію на задоволення вимог кредиторів;

- зобов'язати приватного виконавця Павлюка Н. В. утриматися від вчинення дій, спрямованих на примусову реалізацію зазначеного нерухомого майна, що належить АТ "К.Енерго" та розташоване за адресою: м. Київ, провулок Електриків, 17.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 18.02.2020 скаргу АТ "К.Енерго" на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В. у справі № 910/6495/18 задоволено частково.

Визнано неправомірними дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В. щодо примусової реалізації нерухомого майна, що належить АТ "К.Енерго", після введення мораторію на задоволення вимог кредиторів. В іншій частині у задоволенні скарги АТ "К.Енерго" на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В. у справі № 910/6495/18 відмовлено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 25.08.2020 апеляційну скаргу приватного виконавця Павлюка Н. В. та заяву АТ "Укртрансгаз" про приєднання

до апеляційної скарги приватного виконавця задоволено. Ухвалу Господарського суду міста Києва від 18.02.2020 у справі № 910/6495/18 скасовано. У задоволенні скарги АТ "К.Енерго" на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В. у справі № 910/6495/18 відмовлено.

Предметом касаційного перегляду в цій справі є питання правомірності дій/бездіяльності приватного виконавця щодо реалізації майна АТ "К.ЕНЕРГО" після відкриття провадження у справі про банкрутство цього товариства та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.

У провадженні приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В. перебуває виконавче провадження № 59956495 про стягнення коштів з АТ "К.ЕНЕРГО" на користь ТОВ "Золотий мандарин ОЙЛ", відкрите постановою від 03.09.2019 та приєднане до зведеного виконавчого провадження про стягнення боргів з АТ "К.ЕНЕРГО", в межах якого у період із жовтня 2019 року по березень 2020 року реалізовано з прилюдних торгів через ДП "Сетам" низку об'єктів нерухомого майна, що належить боржнику.

Законодавством передбачена можливість оскарження боржником або стягувачем дій державного виконавця до того суду, який видав виконавчий документ на виконання свого рішення, зокрема, ухваленого в порядку господарського судочинства. Така скарга подається з метою судового контролю за виконанням судового рішення, ухваленого у відповідній справі.

Водночас згідно з правилами адміністративного судочинства щодо особливостей провадження у справах стосовно рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця за частиною першою статті 287 КАС України учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду з позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій або бездіяльності таких осіб.

Законодавством не передбачено порядку розгляду скарг на оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій.

Верховний Суд наголошує на тому, що саме в такому випадку згідно із частиною першою статті 287 КАС України відповідні спори належать до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Подібний правовий висновок викладено, зокрема, в постановках ВП ВС від 14.03.2018 у справі № 660/612/16-ц, від 12.09.2018 у справі № 906/530/17, від 17.10.2018 у справах № 927/395/13, № 5028/16/2/2012, від 05.12.2018 у справі № 904/7326/17, від 13.02.2019 у справі № 808/2265/16, від 10.04.2019 у справі № 908/2520/16, від 05.06.2019 у справі № 911/100/18.

Із встановлених судами обставин справи вбачається, що оцінка дій приватного виконавця щодо реалізації майна, яка є предметом оцінки цього судового розгляду,

відбулася в межах зведеного виконавчого провадження про стягнення коштів з АТ "К.ЕНЕРГО".

Утім, судами попередніх інстанцій наведене залишено поза увагою, не досліджено складу та структури зведеного виконавчого провадження, а також не надано оцінки, в порядку якого судочинства (юрисдикції) має здійснюватися розгляд поданої до суду скарги у цій справі.

Не з'ясувавши відповідних обставин та не дослідивши пов'язаних з ними доказів, суди попередніх інстанцій допустили порушення норм процесуального права, а саме статей 13, 86, частини п'ятої статті 236 ГПК України, щодо повного та всебічного дослідження обставин, доказів та аргументів сторін, що мають значення для правильного розгляду скарги АТ "К.Енерго" на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павлюка Н. В.

Ураховуючи наведене, Верховний Суд дійшов висновку про часткове задоволення касаційної скарги АТ "К.Енерго".

Відсутність у Верховного Суду процесуальної можливості з'ясувати дійсні обставини справи перешкоджає прийняттю рішення по суті справи, тому постановлені судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій підлягають скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Під час нового розгляду справи суду слід врахувати викладене у цій постанові, вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного та об'єктивного встановлення обставин справи, прав і обов'язків сторін. Зокрема, суд має надати юридичну оцінку характеру спірних правовідносин та поширенню на спірні правовідносини приписів частини третьої статті 41 КУзПБ, достеменно встановити склад та структуру зведеного виконавчого провадження, звернувши увагу на те, судами яких юрисдикцій ухвалено судові рішення, на виконання яких видано виконавчі документи, включені до складу цього виконавчого провадження, і визначитися з наявністю підстав для закриття провадження у справі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.02.2022 у справі № 910/6495/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95066800>.

Див. також постанови Верховного Суду від 14.04.2021 у справі № 923/566/20, від 22.06.2021 у справі № 903/889/19, від 07.07.2021 у справі № 903/890/19, від 21.10.2021 у справі № 905/1237/20, від 03.11.2021 у справі № 910/16262/19, від 11.11.2021 у справі № 903/890/19, від 11.01.2022 у справі № 922/2312/20, від 19.01.2022 у справі № 917/809/14.

При виконанні судових рішень діє правило існування одного виконавчого провадження про примусове виконання щодо одного боржника, незалежно від кількості судових рішень та юрисдикцій, у яких зазначені рішення, що підлягають примусовому виконанню, були ухвалені, та кількості стягувачів. Для виведення виконавчого документа зі зведеного виконавчого провадження мають бути підстави для завершення виконавчого провадження. Зазначеним таким правом наділений лише виконавець, який ухвалює відповідну постанову

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу АТ "Аграрний фонд" на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 16.08.2021 за скаргою АТ "Аграрний фонд" на дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного

міжрегіонального управління Міністерства юстиції у справі за позовом АТ "Аграрний фонд" до ДП "Луцький комбінат хлібопродуктів № 2", за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Державного агентства резерву України, про стягнення 960 867, 36 грн.

09.11.2020 за вх. № 01-52/20/20 на адресу Господарського суду Волинської області від АТ "Аграрний фонд" надійшла скарга від 04.11.2020 № 02-08/1/2882 на дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів), які, на думку скаржника, полягали у прийнятті неправомірної постанови від 13.10.2020 про повернення виконавчого документа стягувачу у виконавчому провадженні № 62759347.

Ухвалою Господарського суду Волинської області від 29.12.2020 у справі № 903/889/19 скаргу АТ "Аграрний фонд" задоволено частково:

- визнано неправомірною бездіяльністю державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Трофимюка П. В. у виконавчому провадженні № 62759347;

- визнано неправомірними дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Трофимюка П. В. у виконавчому провадженні № 62759347 щодо винесення постанови про повернення виконавчого документа стягувачу;

- визнано недійсною постанову державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Трофимюка П. В. про повернення виконавчого документа стягувачу від 13.10.2020 у виконавчому провадженні № 62759347;

- зобов'язано відділ примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) відновити виконавче провадження № 62759347;

- скаргу в частині зобов'язання відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) вжити невідкладних заходів щодо розшуку та стягнення коштів з боржника, в тому числі шляхом звернення стягнення на виявлене майно боржника, залишено без задоволення.

Постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 23.02.2021 у справі № 903/889/19 в задоволенні апеляційної скарги державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) на ухвалу Господарського суду Волинської області від 29.12.2020 відмовлено. Ухвалу Господарського суду Волинської області від 29.12.2020 у справі № 903/889/19 скасовано. Провадження у справі № 903/889/19 за скаргою АТ "Аграрний фонд" на дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) закрито.

Здійснивши розгляд касаційної скарги, дослідивши наведені в ній доводи, перевіrivши дотримання господарським судом апеляційної інстанції норм процесуального права, Верховний Суд з огляду на приписи статті 300 ГПК України щодо перегляду у касаційному порядку судових рішень в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, і встановлені фактичні обставини справи дійшов таких висновків.

При виконанні судових рішень діє правило існування одного виконавчого провадження про примусове виконання щодо одного боржника, незалежно від кількості судових рішень та юрисдикцій, у яких рішення, що підлягають примусовому виконанню, були ухвалені, та кількості стягувачів. Для виведення виконавчого документа зі зведеного виконавчого провадження мають бути підстави для завершення виконавчого провадження. Зазначеним таким правом наділений лише виконавець, який ухвалює відповідну постанову.

Водночас законом не передбачено порядку розгляду скарг щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій. За зведеним виконавчим провадженням виконавець вчиняє виконавчі дії щодо виконання усіх судових рішень, незалежно від того, за правилами якої юрисдикції і якими судами вони ухвалені.

Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу ДВС або приватного виконавця при виконанні зведеного виконавчого провадження не визначено, а тому учасники виконавчого провадження оскаржують одні й ті самі рішення, дії чи бездіяльність державної виконавчої служби в судах різних юрисдикцій.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що згідно з постановою від 14.09.2020 виконавче провадження № 62759347 було передане до Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Волинській області Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів), який постановами від 16.09.2020 прийняв зазначене виконавче провадження та приєднав його до зведеного виконавчого провадження № 57212311, яке він веде.

Судом апеляційної інстанції також встановлено, що обліковою картою на зведене виконавче провадження АСВП № 57212311 за виконавчими документами про стягнення заборгованості із ДП "Луцький комбінат хлібопродуктів № 2", в якому об'єднано виконання судових рішень у 148 виконавчих провадженнях про стягнення з боржника загальної суми боргу в розмірі 17 392 885,55 грн, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій, зокрема: Луцького міськрайонного суду Волинської області (№ з/п 1–20, 23–54, 56–79, 81–119, 121–125, 127–128, 134), Господарського суду Волинської області (№ з/п 21, 22, 120, 129–133, 135–146), Волинського окружного адміністративного суду (№ з/п 55, 126, 147, 148).

Отже, як правильно зазначив апеляційний господарський суд, предмет скарги позивача стосується оскарження дій посадової особи органу державної виконавчої служби щодо винесення постанови про повернення виконавчого документа, який вже перебував у зведеному виконавчому провадженні з виконання рішень суду, ухвалених за правилами різних юрисдикцій.

Отже, оскарження дій посадової особи органу державної виконавчої служби під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій, підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Ґрунтуючись на наведені положення законодавства та обставини, установлені господарськими судами, перевіrivши правильність застосування судом апеляційної інстанції норм матеріального та процесуального права з урахуванням доводів та вимог касаційної скарги АТ "Аграрний фонд", зважаючи на межі перегляду справи судом касаційної інстанції, передбачені статтею 300 ГПК України, Верховний Суд дійшов висновку, що оскаржувана постанова апеляційного суду прийнята з додержанням норм матеріального та процесуального права, підстав для її зміни чи скасування немає.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21.10.2021 у справі № 903/889/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101240329>.

2. Окремі питання щодо накладення/зняття арешту майна боржника

Частина перша статті 59 Закону України "Про виконавче провадження" є спеціальною нормою, в якій закріплено порядок вирішення спорів, що виникають між органом державної виконавчої служби та особою, яка не є боржником у виконавчому провадженні, з приводу накладення арешту на майно такої особи. У разі виникнення такого спору належним способом захисту прав особи є саме звернення до суду з позовом про визнання права власності на майно та зняття з нього арешту

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу ДП "Енергоринок" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 17.03.2021 та рішення Господарського суду Луганської області від 30.11.2020 у справі № 913/567/19(913/310/20) за позовом ТОВ "Лугань" до 1 ТОВ "Луганське енергетичне об'єднання" та ДП "Енергоринок" про зняття арешту з майна.

21.05.2020 ТОВ "Лугань" звернулося з позовом, в якому просило суд зняти арешт, накладений на підставі постанов приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Іванова А. В. про арешт майна боржника від 19.08.2019 (щодо накладення арешту на транспортні засоби), від 20.08.2019 (щодо накладення арешту на все рухоме та нерухоме майно), від 08.10.2019 (щодо накладення арешту на великотоннажні та інші технологічні транспортні засоби) та від 08.10.2019 (щодо накладення арешту на сільськогосподарську техніку), і скасувати розшук, оголошений на підставі постанов зазначеного приватного виконавця про розшук майна боржника від 20.08.2019 та від 27.08.2019, винесених у межах виконавчого провадження № 59826352 щодо транспортних засобів, які належать ТОВ "Лугань".

Рішенням Господарського суду Луганської області від 30.11.2020, яке залишено без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 17.03.2021, позов задоволено повністю. Знято арешт, накладений на підставі постанов приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Іванова А. В. про арешт майна боржника

від 19.08.2019 (щодо накладення арешту на транспортні засоби), від 20.08.2019 (щодо накладення арешту на все рухоме та нерухоме майно), від 08.10.2019 про арешт майна боржника (щодо накладення арешту на великотоннажні та інші технологічні транспортні засоби) та від 08.10.2019 (щодо накладення арешту на сільськогосподарську техніку), і скасовано розшук, оголошений на підставі постанов зазначеного приватного виконавця про розшук майна боржника від 20.08.2019 та від 27.08.2019 (щодо оголошення в розшук транспортних засобів), винесених у межах виконавчого провадження № 59826352.

Оцінивши доводи скаржника, правильність застосування судами норм матеріального і процесуального права, суд касаційної інстанції зазначив таке.

Відповідно до частини першої статті 59 Закону України "Про виконавче провадження" особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту.

Тобто названа норма є спеціальною, в якій закріплено порядок вирішення спорів, що виникають між органом державної виконавчої служби та особою, яка не є боржником у виконавчому провадженні, з приводу накладення арешту на майно такої особи. У разі виникнення такого спору належним способом захисту прав особи є саме звернення до суду з позовом про визнання права власності на майно та зняття з нього арешту.

Ураховуючи встановлену судами попередніх інстанцій на підставі належних та допустимих доказів приналежність арештованого майна на праві власності позивачу та відсутність оспорювання або невизнання такого права, суд касаційної інстанції дійшов висновку про те, що згідно із частиною першою статті 59 Закону України "Про виконавче провадження" особа має право звернутися до суду з позовом як про визнання права власності на майно, на яке накладено арешт, та зняття з нього арешту, так і з позовом лише про зняття з такого майна арешту.

Подібні правові висновки наведено в постановках ВП ВС від 22.04.2019 у справі № 661/624/16-ц, Верховного Суду від 21.02.2018 у справі № 922/1334/17, від 02.10.2018 у справі № 916/3108/17, від 05.03.2019 у справі № 903/206/18, від 30.09.2019 у справі № 908/1532/18, які були враховані судами попередніх інстанцій при ухваленні оскаржених судових рішень відповідно до вимог частини четвертої статті 236 ГПК України.

У цьому випадку позивачем доведено, що він є власником спірного майна, у зв'язку з чим заявлена ним вимога про зняття арешту із зазначеного майна ґрунтується на законі.

Дійшовши наведеного висновку, колегія суддів відхилила доводи касаційної скарги щодо неправомірного застосування судами попередніх інстанцій положень частини першої статті 59 Закону України "Про виконавче провадження" (оскільки позивач заявляє лише вимогу про зняття арешту та не заявляє вимогу про право власності на арештоване майно) як такі, що не засновані на правильному застосуванні положень згаданої статті, а також порушують права позивача володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю.

З матеріалів справи вбачається, що підставою для звернення позивача з позовом, який розглядається у цій справі, стало накладення приватним виконавцем арешту на майно, що належить на праві власності позивачу в межах виконавчого провадження № 59826352 з примусового виконання наказу Господарського суду Луганської області від 28.09.2018 у справі № 913/960/17 щодо стягнення коштів з боржника – ТОВ "ЛЕО". Тобто спір у цій справі стосується порушеного речового права позивача на майно.

Ураховавши предмет і підстави позову, визначене позивачем коло учасників справи та зміст позовних вимог, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про те, що цей спір не є публічно-правовим, оскільки за своєю природою він є приватноправовим спором, а отже, повинен розглядатися в порядку господарського судочинства.

Верховний Суд зазначив, що при розгляді скарг стягувача чи боржника на дії органу державної виконавчої служби, пов'язані з арештом і вилученням майна та його оцінкою, господарський суд перевіряє відповідність цих дій приписам статей 57, 58 Закону України "Про виконавче провадження". Вимоги інших осіб щодо належності саме їм, а не боржникові майна, на яке накладено арешт, реалізуються шляхом подання ними з додержанням правил юрисдикційності (стаття 20 ГПК України) позову до боржника та особи, в інтересах якої накладено арешт, про визнання права власності на майно і звільнення його з-під арешту. У такому самому порядку розглядаються вимоги осіб, які не є власниками майна, але володіють ним з підстав, передбачених законом. Орган державної виконавчої служби у відповідних випадках може залучатися господарським судом до участі у справах як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

Відповідачем у справах за позовами про звільнення з-під арешту майна є боржник або особа, в інтересах якої накладено арешт на майно у виконавчих провадженнях, оскільки задоволення такого позову може безпосередньо вплинути на права та законні інтереси сторін спірних відносин щодо такого майна. Такі справи підлягають розглядові за правилами господарського судочинства, якщо вони виникають у цивільних чи господарських правовідносинах і суб'єктний склад сторін у них відповідає вимогам статті 4 ГПК України. При цьому орган державної виконавчої служби у відповідних випадках може залучатися господарським судом до участі у справах як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

Наведеним спростовуються доводи касаційної скарги про допущені позивачем порушення частини третьої статті 162 ГПК України.

Ураховуючи викладене у цій постанові, суд касаційної інстанції дійшов висновку про те, що оскаржувані судові рішення відповідають наведеним вимогам, оскільки ухвалені відповідно до фактичних обставин справи з дотриманням вимог матеріального та процесуального права, підстави для їх зміни чи скасування відсутні, що не спростовано скаргником.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.06.2021 у справі № 913/567/19(913/310/20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97770894>.

Див. також постанови Верховного Суду від 08.06.2021 у справі № 913/567/19(913/176/20), від 29.06.2021 у справі № 923/255/19, від 21.07.2021 у справі № 905/1965/19 (911/225/20), від 04.08.2021 у справі № 905/1692/19, від 30.11.2021 у справі № 922/3368/20, від 02.02.2022 у справі № 922/1474/21, від 26.04.2022 у справі № 924/1024/21, від 18.05.2022 у справі № 910/21454/17.

Не підлягають арешту в порядку, встановленому цим Законом, кошти, що перебувають на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом. Банк, інша фінансова установа, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у разі надходження постанови виконавця про арешт коштів, що знаходяться на таких рахунках, зобов'язані повідомити

виконавця про цільове призначення рахунку та повернути постанову виконавця без виконання в частині арешту коштів, що знаходяться на таких рахунках

Верховний Суд здійснив перегляд у порядку письмового провадження касаційної скарги КП "Управління житлово-комунального господарства" за вх. № 3393/2021 на постанову Північного апеляційного господарського суду від 02.03.2021 та ухвалу Господарського суду Київської області від 11.11.2020 у справі за позовом ТОВ "Екоенергогенерація" до КП "Управління житлово-комунального господарства" про стягнення заборгованості на суму 33 308 030,38 грн.

02.11.2020 від боржника на адресу суду надійшла скарга на дії державного виконавця – заступника начальника відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Київській області Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) Перепелиці А. В. щодо стягнення коштів КП "Управління житлово-комунального господарства" з рахунку в АТ "Райффайзен Банк Аваль" в розмірі 21 137,22 грн за платіжним дорученням від 04.09.2020 № 61724415/1.

11.11.2020 ухвалою Господарського суду Київської області у цій справі залишено без задоволення скаргу боржника на дії державного виконавця.

02.03.2021 постановою Північного апеляційного господарського суду від 02.03.2021 змінено мотивувальну частину ухвали Господарського суду Київської області від 11.11.2020 у справі № 911/378/17, резолютивну частину ухвали Господарського суду Київської області від 11.11.2020 у справі № 911/378/17 залишено без змін.

Вирішуючи питання правомірності/неправомірності дій державного виконавця щодо стягнення коштів КП "Управління житлово-комунального господарства" з рахунку в АТ "Райффайзен Банк Аваль" в розмірі 21 137,22 грн за платіжним дорученням № 61724415/1 від 04.09.2020 у цій справі, Верховний Суд виходив з такого.

Згідно з вимогами частини першої статті 52 Закону України "Про виконавче провадження" виконавець звертає стягнення на кошти боржника – юридичної особи, що перебувають у касах або інших сховищах боржника – юридичної особи, у банках або інших фінансових установах, у порядку, встановленому цим Законом. Інформацію про наявні у боржника рахунки виконавець отримує в податкових органах, інших державних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, які зобов'язані надати йому інформацію невідкладно, але не пізніше ніж у триденний строк, а також за повідомленнями стягувача.

При цьому частиною третьою статті 52 зазначеного Закону передбачено, що не підлягають арешту в порядку, встановленому цим Законом, кошти, що перебувають на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом. Банк, інша фінансова установа, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у разі надходження постанови виконавця про арешт коштів, що знаходяться на таких рахунках, зобов'язані повідомити виконавця про цільове призначення рахунку та повернути постанову виконавця без виконання в частині арешту коштів, що знаходяться на таких рахунках.

Як встановлено судами, постановою заступника начальника відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Київській

області Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) Перепелицею А. В. від 07.04.2020 ВП № 61724415 накладено арешт на кошти, що знаходяться на рахунках згідно з переліком, у тому числі на рахунках в АТ "Райффайзен Банк Аваль".

Як правильно було зазначено судом апеляційної інстанції, питання щодо правомірності дій державного виконавця стосовно накладення арешту на рахунки боржника та порядку звернення стягнення на кошти КП "Управління житлово-комунального господарства" з метою примусового виконання рішення Господарського суду Київської області від 15.01.2020 у справі № 911/378/17 вже були предметом дослідження апеляційною судовою інстанцією. Зокрема, Північний апеляційний господарський суд у постанові від 18.08.2020 у цій справі дійшов висновку про відсутність у діях державного виконавця при прийнятті постанови про арешт коштів порушень чинного законодавства.

Проаналізувавши зміст абзаців четвертого, п'ятого частини п'ятої статті 41 КУзПБ, колегія суддів погодилася з висновком суду апеляційної інстанції, що для звернення стягнення на кошти боржника не вимагається звернення до суду, а достатнім є погодження зазначених дій з арбітражним керуючим. При цьому арбітражний керуючий з метою контролю за стягненням коштів за вимогами кредиторів за зобов'язаннями, на які не поширюється дія мораторію, може подати скаргу до суду на дії державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця у разі виявлення певних порушень при здійсненні відповідних стягнень.

Зважаючи, що кошти у розмірі 21 137,22 грн надійшли на рахунок з примусового виконання рішення № 911/378/17, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про наявність описок у платіжному дорученні від 04.09.2020 № 61724415/1. Тож дії державного виконавця щодо стягнення коштів КП "Управління житлово-комунального господарства" з рахунку в АТ "Райффайзен Банк Аваль" в розмірі 21 137,22 грн за платіжним дорученням від 04.09.2020 № 61724415/1 були вчинені відповідно до закону, що означає відсутність підстав для задоволення скарги КП "Управління житлово-комунального господарства".

Тобто не знайшли підтвердження доводи скаржника про порушення судом апеляційної інстанції норм матеріального та процесуального права, а саме частини чотирнадцятої статті 39 та частини п'ятої статті 41 КУзПБ.

Ураховуючи те, що доводи касаційної скарги не знайшли свого підтвердження, підстав для зміни чи скасування оскаржених судових рішень колегія суддів не вбачає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.07.2021 у справі № 911/378/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98105201>.

Можливість зняття арешту з підстави закінчення виконавчого провадження в порядку пункту 9 частини першої статті 27 Закону України "Про виконавче провадження" безпосередньо пов'язана з обставиною стягнення виконавчого збору та витрат виконавчого провадження, тому не можна погодитись з доводами скаржника

про те, що незняття арешту з його майна, обґрунтоване несплатою відповідачем виконавчого збору, суперечить чинному законодавству

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Перехрестя Плюс" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 15.06.2021 та ухвалу Господарського суду Харківської області від 21.04.2021 за скаргою боржника ТОВ "Перехрестя Плюс" на дії Московського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції у виконавчому провадженні у справі № 922/2763/18 за позовом Харківської міської ради до ТОВ "Перехрестя Плюс" про стягнення коштів.

ТОВ "Перехрестя Плюс" звернулося до Господарського суду Харківської області зі скаргою на дії Московського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, в якій просило визнати протиправною бездіяльність Московського ВДВС у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції щодо незняття арешту з рухомого та нерухомого майна після закінчення виконавчого провадження в порядку пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" та зобов'язати відділ ДВС зняти арешт з усього нерухомого та рухомого майна ТОВ "Перехрестя Плюс", накладеного на підставі постанов про арешт від 19.02.2019 у ВП № 58419763.

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 21.04.2021, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 15.06.2021, у задоволенні скарги ТОВ "Перехрестя Плюс" відмовлено.

Постановою старшого державного виконавця Московського ВДВС м. Харкова від 19.02.2019 накладено арешт на все майно, що належить боржнику – ТОВ "Перехрестя Плюс" у межах суми звернення стягнення з урахуванням виконавчого збору/основної винагороди приватного виконавця, витрат виконавчого провадження, штрафів на суму 5 582 967,93 грн.

ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

05.06.2019 відповідно до пункту 9 частини першої статті 39, статті 40 Закону України "Про виконавче провадження" старшим державним виконавцем Московського відділу державної виконавчої служби м. Харкова винесена постанова про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання наказу № 922/2763/18 про стягнення з ТОВ "Перехрестя Плюс" на користь Харківської міської ради 5 075 271,76 грн. У пункті 2, 3 постанови було зазначено, що постанову від 05.06.2019 № 58419763 про стягнення виконавчого збору та постанову від 05.06.2019 № 58419763 про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження виведено в окреме провадження.

Наслідки закінчення виконавчого провадження встановлені у статті 40 зазначеного Закону, відповідно до частини першої якої у разі закінчення виконавчого провадження (крім офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, закінчення виконавчого провадження за судовим рішенням, винесеним у порядку забезпечення позову чи вжиття запобіжних заходів, а також, крім випадків нестягнення виконавчого збору або витрат виконавчого провадження, нестягнення основної винагороди приватним виконавцем), повернення виконавчого документа до суду, який його видав, арешт, накладений на майно (кошти) боржника, знімається, відомості про боржника виключаються з Єдиного реєстру

боржників, скасовуються інші вжиті виконавцем заходи щодо виконання рішення, а також проводяться інші необхідні дії у зв'язку із закінченням виконавчого провадження. Згідно із частиною третьою статті 40 зазначеного Закону (в редакції, чинній на час закінчення виконавчого провадження) у разі закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 6, 9 (крім випадку, передбаченого частиною дев'ятою статті 27 цього Закону), 11, 14 і 15 частини першої статті 39 цього Закону, якщо виконавчий збір не стягнуто, державний виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня повернення виконавчого документа (закінчення виконавчого провадження) виносить постанову про стягнення виконавчого збору, яку виконує в порядку, встановленому цим Законом.

Отже, відповідно до зазначеної статті можливість зняття арешту з підстави закінчення виконавчого провадження в порядку пункту 9 частини першої статті 27 Закону безпосередньо пов'язана з обставиною стягнення виконавчого збору та витрат виконавчого провадження, тому не можна погодитися з доводами скаржника про те, що незняття арешту з його майна, обґрунтоване несплатою відповідачем виконавчого збору, суперечить чинному законодавству.

Ураховуючи, що у цій справі відповідачем не підтверджено, а судами не встановлено наявності достатніх передбачених названою статтею підстав для зняття накладеного державним виконавцем арешту, не можна визнати протиправним незняття арешту з майна відповідача.

Відповідач не оскаржував постанови державного виконавця про стягнення з нього виконавчого збору, вона є чинною та не виконана боржником, а отже, правильним є висновок судів попередніх інстанцій, що підстави для задоволення скарги на дії відділу ДВС та зняття накладеного ним арешту відсутні.

За таких обставин оскаржені в касаційному провадженні ухвала Господарського суду Харківської області та постанова Східного апеляційного господарського суду мають бути залишені без змін, касаційна скарга відповідача – без задоволення, а судові витрати за подання касаційної скарги – покладенню на її заявника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.09.2021 у справі № 922/2763/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99679636>.

3. Окремі питання щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця

Законодавчо закріплено імперативний обов'язок державного виконавця (усіх рівнів відповідно до визначеної структури) дотримуватися вимог Закону України "Про виконавче провадження" під час здійснення заходів, спрямованих на примусове виконання рішення суду

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Дрогобич-Еко-ресурс" на ухвалу Господарського суду Львівської області від 13.05.2020 і постанову Західного апеляційного господарського суду від 06.10.2020 у справі за позовом

заступника керівника Дрогобицької місцевої прокуратури Львівської області в інтересах держави в особі Головного управління Держгеокадастру у Львівській області до ТОВ "Дрогобич-Еко-ресурс" про звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки.

12.03.2020 на розгляд Господарського суду Львівської області надійшла скарга ТОВ "Дрогобич-Еко-ресурс" на рішення старшого державного виконавця Дрогобицького міськрайонного відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції Костишина Н. Р. про визнання неправомірною та скасування постанови про накладення штрафу ВП № 60944197 від 13.02.2020. Скарга мотивована тим, що після набрання законної сили рішенням Господарського суду Львівської області від 25.04.2019 у справі № 914/223/19, відповідальними особами боржника вживалися заходи для його добровільного виконання, зокрема проводилися роботи щодо звільнення земельної ділянки від побутових відходів, однак через обставини, які не залежали від боржника (погодні умови, помилка залученої до виконання робіт спеціальної техніки та інше), він не зміг завершити відповідні роботи.

Ухвалою Господарського суду Львівської області від 13.05.2020, залишеною без змін постановою Західного апеляційного господарського суду від 06.10.2020, відмовлено в задоволенні скарги ТОВ "Дрогобич-Еко-ресурс" на рішення державного виконавця.

Здійснивши розгляд касаційної скарги у письмовому провадженні, дослідивши наведені у ній доводи, перевіrivши на підставі встановлених фактичних обставин справи правильність застосування господарськими судами попередніх інстанцій норм процесуального права, колегія суддів визнала, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Державний виконавець зобов'язаний вчиняти дії, про які зазначено в статтях 63, 75 Закону України "Про виконавче провадження", та позбавлений можливості вчиняти дії у будь-який інший, не визначений Законом спосіб (аналогічну правову позицію викладено Верховним Судом у справі № 910/13464/15 (постанова від 15.04.2019)).

Як убачається з долученої до скарги копії постанови державного виконавця, 08.01.2020 на виконання наказу у справі № 914/223/19 відкрито виконавче провадження № 60944197. У резолютивній частині постанови зазначено про необхідність виконання рішення суду боржником протягом 10 робочих днів.

Із наданих суду матеріалів виконавчого провадження суди попередніх інстанцій також установили, що 11.02.2020 старшим державним виконавцем Костишиним Н. Р. складено акт за участю понятих і у присутності голови Рихтицької сільської ради про те, що при виході за адресою м. Дрогобич, вул. Гайдамацька, 25 з метою перевірки виконання рішення суду встановлено, що самовільно зайняту земельну ділянку загальною площею 0,5 га не приведено до попереднього стану шляхом звільнення від твердих побутових відходів, а отже, рішення суду не виконано.

На підставі відповідного акта державним виконавцем у ВП №60944197 винесено постанову від 13.02.2020 про накладення штрафу на боржника, яку надіслано боржникові супровідним листом від 13.02.2020 та отримано боржником 15.02.2020, що підтверджено повідомленням про вручення поштового відправлення та визнається скаргником. Зі змісту постанови вбачається, що старшим державним виконавцем Дрогобицького міськрайонного відділу державної виконавчої служби Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) Костишиним Н. Р. за невиконання вимог

виконавчого документа накладено на боржника штраф на користь держави у сумі 9 446 грн, оскільки згідно з актом державного виконавця від 11.02.2020 самовільно зайняту земельну ділянку загальною площею 0,5 га не приведено до попереднього стану шляхом звільнення від твердих побутових відходів.

Відмовляючи у задоволенні скарги ТОВ "Дрогобич-Еко-ресурс" суди попередніх інстанцій виходили з того, що скаржником не доведено, що дії державного виконавця щодо накладення на боржника штрафу здійснені з порушенням норм Закону України "Про виконавче провадження", навпаки судами встановлено, що державний виконавець діяв у межах наданих повноважень, у спосіб та порядок, передбачені Конституцією та законами України.

Скаржник доводив, що постанова про накладання штрафу від 13.02.2020 в межах виконавчого провадження ВП № 60944197 є неправомірною, оскільки боржник не отримував постанови державного виконавця від 08.01.2020 про відкриття виконавчого провадження № 60944197 і, крім того, вживав заходи для добровільного виконання рішення суду, а саме проводилися роботи щодо звільнення земельної ділянки від побутових відходів, однак через обставини, які не залежали від боржника, він не зміг завершити відповідні роботи.

Апеляційний господарський суд, відхиляючи доводи апеляційної скарги, виходив з того, що матеріали виконавчого провадження не містять жодних листів, звернень чи пояснень боржника стосовно неможливості виконання чи несвоєчасного виконання ним рішення суду у справі № 914/223/19. Скаржник також не підтвердив, що він вчиняв дії щодо повідомлення виконавчої служби про неможливість своєчасного виконання рішення, що могло б не допустити накладення штрафу.

Судом відхилено доводи скаржника про те, що боржник не був повідомлений про початок примусового виконання рішення, а саме про відкриття виконавчого провадження № 60944197 відповідно до постанови від 08.01.2020.

Спростовуючи наведені доводи, господарські суди попередніх інстанцій встановили, що згідно з фіскальним чеком від 10.01.2020 боржникові надіслано лист рекомендованою кореспонденцією (трек-код 8210400429158), що підтверджує законність вчинення виконавцем дій стосовно надіслання постанови про відкриття виконавчого провадження рекомендованим поштовим відправленням. Державним виконавцем також долучено до матеріалів справи копію конверта з відповідним трек-кодом 8210400429158 з відміткою "за закінченням терміну зберігання". Оглянувши оригінал поданого конверта, судом встановлено, що він адресований ТОВ "Дрогобич-Еко-Ресурс": м. Дрогобич, вул. Гайдамацька, 25, що відповідає адресі боржника, зазначеній у виконавчому документі. Наведене свідчить про вчинення державним виконавцем належних дій щодо повідомлення боржника про відкриття виконавчого провадження, і відповідно до частини першої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" боржник вважається повідомленим про початок примусового виконання рішення. Крім того, апеляційний господарський суд наголосив, що неотримання боржником кореспонденції державної виконавчої служби з причин "за закінченням терміну зберігання" не свідчить про помилкові чи неправомірні дії державного виконавця, а є свідченням суб'єктивної поведінки адресата щодо неотримання кореспонденції.

Тож судами обох інстанцій було встановлено, що на час винесення оскаржуваної постанови державного виконавця від 13.02.2020 земельна ділянка сільськогосподарського призначення орієнтовною площею 0,5 га на території Рихтицької сільської ради Дрогобицького району за межами населеного пункту с. Рихтичі не звільнена повністю від твердих побутових відходів та не приведена в попередній стан, а отже рішення Господарського суду Львівської області від 25.04.2019 у справі № 914/223/19 у повному обсязі не виконано.

Ураховуючи встановлені судами обставини у їх сукупності, зокрема щодо невиконання відповідачем обов'язкового для виконання відповідно до вимог статті 129-1 Конституції України та статті 13 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" судового рішення, суд касаційної інстанції відхилив доводи касаційної скарги, оскільки вони не спростовують викладених в оскаржуваній ухвалі та постанові обґрунтованих висновків судів попередніх інстанцій, і не можуть бути підставою для їх скасування. Отже, підстав для прийняття судом касаційної інстанції власного рішення відсутні, оскільки дії державного виконавця щодо накладення на відповідача штрафу здійснені відповідно до норм Закону України "Про виконавче провадження" в межах наданих державному виконавцю повноважень.

Аргументи скаржника щодо адреси, зазначеної в акті державного виконавця від 11.02.2020, колегією суддів відхилені, оскільки спростовуються обставинами, встановленими судами попередніх інстанцій під час розгляду цієї справи по суті спору. Зокрема, як убачається зі змісту рішення та постанови, суди установили, що ТзОВ "Дрогобич-Еко-ресурс" використовує земельну ділянку в селі Рихтичі (за межами населеного пункту) Дрогобицького району Львівської області для складування та сортування твердих побутових відходів. Загальна площа самовільно зайнятої земельної ділянки становить орієнтовно 0,5 га, категорія земель – землі сільськогосподарського призначення на території Рихтицької сільської ради (за межами населеного пункту) – територія колишнього підприємства "Сільгоспхімія" (пізніше "Агросервіс") по вул. Гайдамацька, 25, м. Дрогобич.

За таких обставин та з урахуванням меж розгляду справи в суді касаційної інстанції в порядку статті 300 ГПК України касаційна скарга задоволенню не підлягає, а оскаржувані судові рішення підлягають залишенню без змін як такі, що прийняті з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.02.2021 у справі № 914/223/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94840077>.

Див. також постанову від 27.10.2021 у справі № 910/10186/15, від 11.04.2022 у справі № 916/3143/19.

Сам факт здійснення окремих дій щодо виявлення майна та коштів боржника без встановлення та дослідження обставин того, що державним виконавцем проводилася перевірка майнового стану боржника з відповідною періодичністю, встановленою частиною восьмою статті 48 Закону України "Про виконавче провадження", не свідчить про належне виконання державним виконавцем своїх обов'язків щодо розшуку майна боржника та здійснення заходів, необхідних для своєчасного і в повному обсязі виконання рішення. У свою чергу, відсутність обґрунтованого висновку стосовно належного та повного вчинення державним виконавцем визначених законом дій щодо розшуку майна

боржника дає підстави вважати передчасним висновок про відсутність такого майна у боржника

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 05.11.2020 та ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 31.08.2020 за скаргою ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Лисенка Ю. О. у справі за позовом ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" до Асоціації фермерів "Агрокомплекс", ОСОБА_1 про солідарне стягнення 87 933,32 грн.

01.07.2020 ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" звернулося до господарського суду зі скаргою, в якій просило визнати неправомірною бездіяльність приватного виконавця у виконавчому провадженні № 59425953 щодо виконання наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2018 у справі № 904/3525/18 за період з 01.07.2019 по 24.06.2020 та зобов'язати приватного виконавця усунути допущене порушення (поновити порушене право заявника) шляхом дотримання строків та порядку вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні № 59425953.

Скарга ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" мотивована тим, що приватний виконавець порушує строки та порядок вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні, не здійснює виконавчих дій систематично у періоди, визначені частиною восьмою статті 48 Закону України "Про виконавче провадження", приватний виконавець не здійснює належних дій щодо розшуку майна боржника та не реагує на клопотання стягувача щодо вчинення виконавчих дій.

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 31.08.2020, яка залишена без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 05.11.2020, відмовлено в задоволенні скарги ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця у період з 01.07.2019 по 24.06.2020 у виконавчому провадженні № 59425953 щодо виконання наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2018 у цій справі.

Переглянувши оскаржувані у справі постанову та ухвалу, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи, перевіrivши наявні матеріали справи щодо правильності застосування господарськими судами норм матеріального і процесуального права, колегія суддів визнала, що касаційна скарга повинна бути задоволена частково з таких підстав.

Предметом касаційного перегляду є судові рішення, ухвалені за результатами розгляду скарги ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" про бездіяльність приватного виконавця за період з 01.07.2019 до 24.06.2020, визнання неправомірною бездіяльність приватного виконавця щодо виконання наказу господарського суду від 30.10.2018 № 904/3525/18, зобов'язання приватного виконавця усунути допущене порушення шляхом дотримання строків та порядку вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні № 59425953.

Законом України "Про виконавче провадження" визначено обов'язки виконавця, зокрема обов'язок здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом; розглядати в установлені законом строки заяви сторін.

За змістом частини восьмої статті 48 Закону України "Про виконавче провадження" виконавець проводить перевірку майнового стану боржника у 10-денний строк з дня відкриття виконавчого провадження. У подальшому така перевірка проводиться виконавцем не рідше ніж один раз на два тижні – щодо виявлення рахунків боржника, не рідше ніж один раз на три місяці – щодо виявлення нерухомого та рухомого майна боржника та його майнових прав, отримання інформації про доходи боржника.

Періодичність проведення таких перевірок чітко визначено Законом України "Про виконавче провадження", тобто такі перевірки мають вчинятися державним виконавцем систематично, а не одноразово. При цьому сам факт здійснення окремих дій щодо виявлення майна та коштів боржника без встановлення та дослідження обставин того, що державним виконавцем проводилася перевірка майнового стану боржника з відповідною періодичністю, встановленою частиною восьмою статті 48 Закону України "Про виконавче провадження", не свідчить про належне виконання державним виконавцем своїх обов'язків щодо розшуку майна боржника та здійснення заходів, необхідних для своєчасного і в повному обсязі виконання рішення. У свою чергу, відсутність обґрунтованого висновку стосовно належного та повного вчинення державним виконавцем визначених законом дій щодо розшуку майна боржника дає підстави вважати передчасним висновок про відсутність такого майна у боржника (подібний за змістом правовий висновок наведено в постановках Верховного Суду від 18.07.2018 у справі № 915/1294/13, від 23.08.2018 у справі № 911/167/17, від 19.08.2019 у справі № 913/438/16).

Висновок щодо безрезультатності або неможливості розшуку боржника та майна його може бути обґрунтованим лише тоді, коли державний виконавець повністю реалізував надані йому права, застосував усі можливі (передбачені законом) заходи для досягнення необхідного позитивного результату (наведену правову позицію викладено в постанові Верховного Суду від 07.08.2018 у справі № 910/25970/14).

Так, скарга стягувача у цій справі була мотивована тим, що приватний виконавець не здійснює виконавчих дій систематично, у періоди, визначені частиною восьмою статті 48 Закону України "Про виконавче провадження", не здійснює належних, на думку скаржника, дій щодо розшуку майна боржника. Зокрема, ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" зазначило, що приватний виконавець не направив запитів до реєстраційних органів з метою виявлення майна та майнових прав боржника, проігнорував клопотання стягувача щодо вчинення виконавчих дій.

Суд першої інстанції зазначив про вчинені приватним виконавцем заходи щодо виявлення майна та коштів боржника. Втім, всупереч вимогам статей 86, 236, 269, 282 ГПК України поза увагою суду залишилися доводи стягувача про невчинені дії приватним виконавцем (зокрема, направлення запитів, які були зроблені приватним виконавцем після звернення стягувача зі скаргою), про несистематичність вчинення приватним виконавцем виконавчих дій та порушення ним положень частини восьмої статті 48 Закону України "Про виконавче провадження".

Суд апеляційної інстанції, пославшись на вчинення приватним виконавцем необхідних виконавчих дій, у тому числі і після подання скарги, починаючи з 02.07.2020, всупереч вимогам статей 86, 236, 269, 282 ГПК України належним чином не спростував викладені в апеляційній скарзі доводи скаржника, зокрема про те, що у період оскарження (з 01.07.2019 до 24.06.2020) приватний виконавець вчинив низку виконавчих дій лише

упродовж липня–серпня 2019 року, у подальшому в період з грудня 2019 року до травня 2020 року виконавчі дії не вчинялися. Натомість виконавець повинен періодично проводити перевірки з метою належного виконання рішення суду, і такі перевірки мають вчинятися виконавцем не одноразово, а систематично. Скаржник зазначав, що доказів на підтвердження періодичного проведення таких перевірок надано не було. Окрім того, суд не взяв до уваги аргументи скаржника про необхідність врахування при вирішенні справи висновків щодо застосування положень статей 18, 36, 48 Закону України "Про виконавче провадження", викладених у постановках Верховного Суду від 03.06.2020 у справі № 464/5990/16-а, від 16.04.2018 у справі № 12/57, від 18.07.2018 у справі № 915/1294/13, від 23.08.2018 у справі № 911/167/17.

Отже, суди першої та апеляційної інстанцій не з'ясували дотримання приватним виконавцем у спірний період з 01.07.2019 до 24.06.2020 вимог статей 18, 36, 48 Закону України "Про виконавче провадження" щодо неупередженого, ефективного, своєчасного і повного вчинення виконавчих дій та дійшли передчасних висновків про відсутність підстав для задоволення скарги стягувача на бездіяльність приватного виконавця.

За таких обставин Верховний Суд вважає, що наявні підстави для часткового задоволення касаційної скарги, скасування оскаржуваних постанови та ухвали і направлення справи до Господарського суду Дніпропетровської області для нового розгляду скарги ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця у виконавчому провадженні № 59425953 щодо виконання наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2018 № 904/3525/18.

Оскільки неправильне застосування норм матеріального права (статей 18, 36, 48, 68 Закону України "Про виконавче провадження") і порушення норм процесуального права (статей 86, 236, 269, 282 ГПК України) допущено судами першої та апеляційної інстанцій, колегія суддів, ураховуючи межі перегляду справи в касаційній інстанції, передбачені статтею 300 ГПК України, визнала, що доводи, наведені скаржником у касаційній скарзі, отримали часткове підтвердження під час касаційного провадження, спростовують висновки судів про відмову в задоволенні скарги стягувача у повному обсязі, тому оскаржувані постанови та ухвали підлягають скасуванню з передачею справи на новий розгляд до Господарського суду Дніпропетровської області.

Під час нового розгляду скарги ТОВ "Компанія "Ніко-Тайс" на бездіяльність приватного виконавця у виконавчому провадженні № 59425953 щодо виконання наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2018 № 904/3525/18 господарському суду слід врахувати наведене, дослідити та об'єктивно оцінити аргументи учасників справи і всі зібрані у справі докази в їх сукупності, всебічно і повно з'ясувати фактичні обставини справи та залежно від встановленого прийняти обґрунтоване і законне судове рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 17.02.2022 у справі № 904/3525/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95170155>.

Підставою для звернення до суду із скаргою на дії виконавця є наявність порушеного права, і таке звернення здійснюється особою, якій це право належить, саме з метою його захисту. Відсутність обставин, які б підтверджували наявність порушення права особи, за захистом якого вона звернулася, є підставою для відмови у задоволенні скарги

У травні 2020 року ПрАТ "Квазар" звернулося до Господарського суду міста Києва зі скаргою на рішення та дії головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Кузьменка О. С. у справі № 910/15888/17, в якій скаржник просив:

1) визнати дії з примусового виконання рішення, вчинені головним державним виконавцем відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Кузьменком О. С., протиправними;

2) визнати протиправною та скасувати постанову про арешт майна боржника від 25.03.2020 № 56618119 щодо накладення арешту на будівлю виробничого корпусу з допоміжними приміщеннями (літ. К) загальною площею 60 558 кв. м, що розташована за адресою: м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1-3;

3) визнати протиправною та скасувати постанову про арешт майна боржника від 25.03.2020 № 56618119 щодо накладення арешту на нежилий будинок корпус – модуль (літ. Н), загальною площею 435,30 кв. м, що розташований за адресою: м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1-3.

Господарський суд міста Києва ухвалою від 02.06.2020 у справі № 910/15888/17, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 10.09.2020, у задоволенні скарги ПрАТ "Квазар" відмовив.

Здійснивши розгляд касаційної скарги у письмовому провадженні, дослідивши наведені у ній доводи, подані заперечення, перевіrivши на підставі встановлених фактичних обставин справи правильність застосування господарськими судами норм матеріального та процесуального права, колегія суддів дійшла висновку, що касаційну скаргу необхідно залишити без задоволення, а оскаржувані ухвалу суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції – без змін з таких підстав.

Державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Кузьменко О. С. є належним суб'єктом виконання судових рішень і доводи скарги цього не спростовують.

Колегія суддів погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що наявність судового спору з приводу визнання окремих положень Інструкції № 512/5 протиправними та нечинними, а також інших судових спорів не може бути підставою для невчинення державним виконавцем визначених Законом України "Про виконавче провадження" дій, спрямованих на примусове виконання судового рішення, яке набрало законної сили, і є обов'язковим до виконання.

Колегія суддів також зауважила, що саме по собі існування в судах спорів з приводу визнання окремих положень Інструкції № 512/5 протиправними та нечинними, так само як і наявність інших судових спорів, не є підставою для висновку про нечинність її положень.

У разі накладення арешту на майно, яке не належить боржнику, зазначеним законом передбачено механізм звільнення такого майна з-під арешту за позовом саме тієї особи, якій належить таке майно, а не будь-якої іншої особи.

Колегія суддів визнала правильними посилання судів попередніх інстанцій на те, що боржником не наведено доводів стосовно того, яким чином дії державного виконавця щодо арешту майна, яке належить не йому, а іншим особам, порушують його права як боржника у відкритому виконавчому провадженні.

Колегія суддів зазначила, що під час судового розгляду скаржник не доводив посиланням на певні обставини та докази того, що дії державного виконавця не спрямовані на виконання рішення суду, а призводять до збільшення часу виконання рішення і, як наслідок, збільшення часу існування обмежень щодо можливості боржника здійснювати повноцінну діяльність, що є не виправданим втручанням у майнове право боржника.

Не доведено скаржником і того, що Міністерство юстиції України, до структури якого входить відділ примусового виконання рішень Департаменту ДВС, припускається неправомірної бездіяльності, а тому порушує принцип верховенства права, зокрема його складові "принцип належного урядування" та "принцип правової визначеності", позаяк скаржником не обґрунтовано, які саме порушення і у який саме спосіб мав відповідно до закону усунути цей орган державної влади.

З урахуванням викладеного колегія суддів визнала, що доводи касаційної скарги щодо, порушення права скаржника на справедливий суд та на мирне володіння майном не знайшли підтвердження під час судового розгляду, а тому відмова судів попередніх інстанцій у задоволенні скарги боржника на дії державного виконавця є обґрунтованою. Отже, перевібивши рішення та постанову судів попередніх інстанцій в межах вимог і доводів касаційної скарги, встановивши, що відповідні доводи щодо наявності підстав для скасування оскаржуваних судових актів не знайшли свого підтвердження, Верховний Суд дійшов висновку про відсутність підстав для її задоволення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 26.02.2021 у справі № 910/15888/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95170193>.

Стягувач, який подав до відповідного органу державної виконавчої служби заяву про відкриття виконавчого провадження, мав як заінтересована особа у виконанні судового рішення, ухваленого на його користь, цікавитись виконавчим провадженням та отримувати від державного виконавця інформацію про проведення виконавчих дій у відкритому за його заявою виконавчому провадженні

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу АТ "НАК "Нафтогаз України" на ухвалу Господарського суду Рівненської області від 24.11.2020 та на постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 19.01.2021 за скаргою АТ "НАК "Нафтогаз України" на дії та бездіяльність державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України у справі № 918/333/13-г за позовом ПАТ "НАК "Нафтогаз України" до КП "Теплотранссервіс" Рівненської міської ради про стягнення 18 471 755,99 грн.

16.08.2019 АТ "НАК "Нафтогаз України" звернулося до Господарського суду Рівненської області зі скаргою на бездіяльність державного виконавця, в якій просило суд:

визнати неправомірною бездіяльність державного виконавця щодо ненадсилання стягувачу копії постанови про відкриття виконавчого провадження ВП № 40655119 з примусового виконання наказу Господарського суду Рівненської області від 10.07.2013 у справі № 918/333/13-г; визнати неправомірною постанову про закінчення виконавчого провадження від 06.04.2015 ВП № 40655119; визнати неправомірною бездіяльність державного виконавця щодо ненадсилання стягувачу копії постанови про закінчення виконавчого провадження від 06.04.2015 № ВП 40655119; зобов'язати посадову особу (начальника органу ДВС) усунути порушення (поновити порушене право), скасувати постанову про закінчення виконавчого провадження від 06.04.2015 ВП № 40655119 та відновити зазначене виконавче провадження.

Скарга розглядалася судами неодноразово.

За результатами нового розгляду Господарський суд Рівненської області ухвалою від 24.11.2020 скаргу АТ "НАК "Нафтогаз України" на дії державного виконавця залишив без розгляду.

Північно-західний апеляційний господарський суд постановою від 19.01.2021 ухвалу Господарського суду Рівненської області від 24.11.2020 у справі № 918/333/13-г залишив без змін.

Стаття 74 Закону України "Про виконавче провадження" є загальною нормою щодо статей 339–341 ГПК України, адже застосовується до більш широкого кола відносин: 1) відносин, які виникають при оскарженні дій щодо виконання будь-якого виконавчого документа, а не тільки рішення суду; 2) відносин, які виникають при оскарженні дій державного виконавця не лише до суду, а й до органів державної виконавчої служби.

Під час оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, на виконанні яких перебуває виконавчий документ господарського суду, слід дотримуватися відповідних положень ГПК України, встановлених у розділі VI "Судовий контроль за виконанням судових рішень", зокрема щодо права на звернення зі скаргою у строк десять календарних днів, визначений пунктом "а" частини першої статті 341 цього Кодексу (постанова ВП ВС від 13.03.2019 у справі № 920/149/18).

АТ "НАК "Нафтогаз України" підтверджує, що ним було надіслано до відділу примусового виконання рішень ДВС України виконавчий документ, за яким було відкрито виконавче провадження з примусового виконання наказу Господарського суду Рівненської області у справі від 10.07.2013 № 918/333/13-г. Тобто АТ "НАК "Нафтогаз України" як стягувач було обізнане про наявність виконавчого провадження № 40655119.

Стягувач, який подав до відповідного органу державної виконавчої служби заяву про відкриття виконавчого провадження мав як заінтересована особа у виконанні судового рішення, ухваленого на його користь, цікавитися виконавчим провадженням та отримувати від державного виконавця інформацію про проведення виконавчих дій у відкритому за її заявою виконавчому провадженні.

АТ "НАК "Нафтогаз України" звернулося до суду зі скаргою на дії та бездіяльність державного виконавця 14.08.2019, тобто через чотири роки після прийняття постанови від 06.04.2015 про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання наказу від 10.07.2013 № 918/333/13-г.

Наведені скаржником доводи висновків судів попередніх інстанцій, що звернення стягувача зі скаргою на дії державного виконавця відбулося поза межами строку, встановленого статтею 341 ГПК України, не спростовують.

За відсутності законодавчо встановлених строків перевірки стану виконавчого провадження та ситуації, що склалася з виконанням судових рішень, в цілому стягувач мав би проявити розумну обачність та контролювати стан виконання зверненого ним до виконання рішення, особливо враховуючи прийняття власником рішення про припинення юридичної особи – боржника шляхом ліквідації.

Отримання скаржником 08.08.2019 від відділу державної виконавчої служби відповіді на адвокатський запит від 22.07.2019 щодо стану виконання наказу від 10.07.2013 № 918/333/13-г не підтверджує однозначно, що про припинення виконавчого провадження з виконання наказу від 10.07.2013 № 918/333/13-г скаржник не міг дізнатися раніше, реалізуючи, зокрема, своє право знати про стан виконавчого провадження.

Тобто доводи скаржника про дотримання ним встановленого статтею 341 ГПК України строку на подання скарги на дії та бездіяльність державного виконавця з моменту отримання відповіді на адвокатський запит свого підтвердження не знайшли.

Суди попередніх інстанцій правильно застосували положення статті 118 ГПК України та залишили скаргу АТ "НАК "Нафтогаз України" на дії та бездіяльність державного виконавця без розгляду у зв'язку з пропуском строку на подання такої скарги, за відсутності клопотання про поновлення строку.

Верховний Суд, переглянувши оскаржені ухвалу місцевого господарського суду та постанову суду апеляційної інстанції в межах наведених у касаційній скарзі доводів, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, вважає, що судові рішення ухвалено з додержанням норм матеріального та процесуального права, тому підстав для їх зміни чи скасування з причин, викладених у касаційній скарзі, немає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.06.2021 у справі № 918/333/13-г можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97559425>.

Сама лише констатація стягувачем у заяві про примусове виконання рішення про наявність у боржника певних рахунків у банківських та/або фінансових установах, розташованих у межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або у межах виконавчого округу приватного виконавця, за відсутності доданих до заяви доказів, що підтверджують ці обставини, не є достатньою підставою для відкриття виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження ДК "Газ України" НАК "Нафтогаз України" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 15.12.2020 за скаргою ПрАТ "Концерн Стирол" на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Щербаківа І. М. у справі № 905/2214/14-908/5734/14 за позовом ДК "Газ України" НАК "Нафтогаз України" до ПрАТ "Концерн Стирол" про стягнення суми.

ПрАТ "Концерн Стирол" звернулося до Господарського суду Донецької області зі скаргою на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Щербаківа І. М., якою просило визнати незаконною та скасувати постанову приватного виконавця

виконавчого округу міста Києва Щербакова І. М. від 13.08.2020 ВП № 62819279 про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання наказу Господарського суду Донецької області від 31.05.2016 у справі № 905/2214/14-908/5734/14.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 07.10.2020 у справі № 905/2214/14-908/5734/14 відмовлено ПрАТ "Концерн Стирол" у задоволенні скарги на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Щербакова І. М.

Постановою від 15.12.2020 Східний апеляційний господарський суд скасував ухвалу Господарського суду Донецької області від 07.10.2020 у справі № 905/2214/14-908/5734/14; прийняв нове рішення, яким скаргу ПрАТ "Концерн Стирол" на дії приватного виконавця Щербакова І. М. про відкриття виконавчого провадження ВП від 13.08.2020 № 62819279 задовольнив частково; визнав незаконною постанову приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Щербакова І. М. від 13.08.2020 ВП № 62819279 про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання наказу Господарського суду Донецької області від 31.05.2016 у справі № 905/2214/14-908/5734/14; в іншій частині скарги відмовив.

Висновки Верховного Суду

Прийняття державним чи приватним виконавцем виконавчих документів до виконання здійснюється за територіальним принципом, суть якого полягає у тому, що державний виконавець має право приймати до виконання виконавчі документи, місце виконання яких знаходиться на території, на яку поширюються його функції, а приватний виконавець має право приймати до виконання виконавчі документи, місце виконання яких знаходиться у межах його виконавчого округу, на території якого приватний виконавець здійснює діяльність та відомості щодо якого внесені до Єдиного реєстру приватних виконавців України. При цьому місце виконання виконавчого документа визначається за критеріями, зазначеними у частині другій статті 24 Закону України "Про виконавче провадження", до яких законодавець відносить: 1) місце проживання, перебування боржника – фізичної особи; 2) місцезнаходження боржника – юридичної особи; 3) місцезнаходження майна боржника.

Зі змісту частин першої та другої статті 24 Закону України "Про виконавче провадження" і статті 25 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" вбачається, що виконавець (державний/приватний) має право прийняти до виконання подані йому виконавчі документи та відкрити виконавче провадження з їх виконання у разі, якщо місце проживання, перебування боржника – фізичної особи або місцезнаходження боржника – юридичної особи чи місцезнаходження майна боржника розташоване:

- для державного виконавця – у межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби;

- для приватного виконавця – у межах виконавчого округу, в якому приватний виконавець здійснює свою діяльність і на який поширюється його компетенція.

Стягувач, звертаючись до виконавця із заявою про примусове виконання рішення, має довести саме обставини знаходження майна боржника на території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або в межах виконавчого округу приватного виконавця, надати (додати до заяви) докази місцезнаходження майна боржника на цій території, а не докази фактичної наявності майна боржника у місцезнаходженні такого майна.

Наприклад, у разі посилання стягувача на наявність у боржника коштів на рахунках у банківських установах стягувач, який обмежений в отриманні інформації, що є банківською таємницею, має надати наявні у нього докази існування таких рахунків боржника, докази, з яких йому стало відомо про такі рахунки боржника (ділова переписка, правочини, первинні, розрахункові документи тощо).

З аналізу статей 13, 18, 26, 36, 48 Закону України "Про виконавче провадження" вбачається, що виконавець вчиняє виконавчі дії та приймає рішення під час здійснення виконавчого провадження, тобто після прийняття виконавчого документа до виконання та відкриття виконавчого провадження. Перевірка майнового стану боржника (стану рахунків боржника у банках), розшук боржника та/або його майна, зокрема коштів боржника, здійснюється у вже відкритому виконавчому провадженні.

Чинне спеціальне законодавство, що визначає порядок пред'явлення виконавчих документів до виконання, порядок примусового виконання рішень, не містить прямої норми, яка б передбачала повноваження виконавця вчиняти на стадії вирішення питання про прийняття виконавчого документа до виконання та відкриття виконавчого провадження дії, спрямовані на перевірку майнового стану боржника (стану рахунків боржника у банках), розшук боржника та/або його майна.

З огляду на викладене до прийняття виконавчого документа до виконання та відкриття виконавчого провадження виконавець не має права вчиняти дії, спрямовані на перевірку майнового стану боржника (стану рахунків боржника у банках), розшук боржника та/або його майна, зокрема коштів боржника. На етапі вирішення питання про відкриття виконавчого провадження або повернення виконавчого документа у виконавця відсутній будь-який передбачений чинним законодавством механізм, перевірки відомостей щодо стану банківських рахунків боржника.

Відповідно до частин першої та другої статті 24 Закону України "Про виконавче провадження" на стадії вирішення питання про відкриття виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника виконавець має дослідити цей критерій не в ракурсі фактичного знаходження майна у його (зазначеному стягувачем) місцезнаходженні, а саме для встановлення обставини наявності майна боржника на території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або в межах виконавчого округу приватного виконавця за формальними ознаками: за доданими стягувачем до заяви про примусове виконання рішення доказами місцезнаходження майна боржника на такій території. Установлення обставин фактичної наявності майна боржника у його місцезнаходженні (зазначеному стягувачем), у тому числі коштів, належить до дій виконавця з розшуку майна боржника, які вчиняються у процесі здійснення виконавчого провадження після прийняття виконавчого документа до виконання та відкриття виконавчого провадження.

За результатом дослідження цих доказів виконавець приймає одне з рішень: про відкриття виконавчого провадження відповідно до статті 26 Закону України "Про виконавче провадження" або про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання відповідно до пункту 10 частини четвертої статті 4 зазначеного Закону.

За відсутності доданих стягувачем до заяви доказів знаходження майна боржника на території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або в межах виконавчого округу приватного виконавця, у виконавця, який не має

повноважень до відкриття виконавчого провадження вчиняти виконавчі дії, пов'язані з розшуком майна боржника, відсутні підстави приймати до виконання виконавчий документ за місцезнаходженням майна боржника.

Отже, у виконавця є підстави для відкриття виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника лише за наявності документального підтвердження відомостей про наявність такого майна у межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або в межах виконавчого округу приватного виконавця, зокрема відомостей про відкриті на ім'я боржника рахунки в банках або інших фінансових установах, розташованих у межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або у межах виконавчого округу приватного виконавця. Сама лише констатація стягувачем у заяві про примусове виконання рішення наявності у боржника певних рахунків у банківських та/або фінансових установах, розташованих в межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або в межах виконавчого округу приватного виконавця, за відсутності доданих до заяви доказів, що підтверджують ці обставини, не є достатньою підставою для відкриття виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника.

У разі відсутності у приватного виконавця доказів місцезнаходження майна боржника у межах виконавчого округу приватного виконавця він не має підстав для відкриття виконавчого провадження та прийняття виконавчого документа до виконання за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника.

З огляду на викладене касаційний суд погоджується з висновком апеляційного господарського суду про те, що оспорювана боржником постанова приватного виконавця Щербакова І. М. від 13.08.2020 ВП № 62819279 про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання наказу Господарського суду Донецької області від 31.05.2016 у справі № 905/2214/14-908/5734/14 є неправомірною, суперечить частині другій статті 24 Закону України "Про виконавче провадження", статті 25 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", оскільки була винесена за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника, який був недоведений стягувачем при поданні заяви про примусове виконання рішення суду, і приватний виконавець прийняв до виконання судовий наказ за відсутності доказів того, що місце виконання цього наказу знаходиться у межах його виконавчого округу.

Відкриття приватним виконавцем виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника за відсутності доказів знаходження майна боржника у межах виконавчого округу приватного виконавця, порушення ним при відкритті виконавчого провадження норм закону (частини другої статті 24 Закону України "Про виконавче провадження", статті 25 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів"), порядку відкриття виконавчого провадження та правил територіальної юрисдикції призвели до порушення права боржника та його інтересу на відкриття виконавчого провадження за його місцезнаходженням чи за належним місцезнаходженням його майна. Такий висновок викладено в постанові Верховного Суду від 21.05.2021 у справі № 905/64/15.

Норми процесуального права не передбачають повноважень суду на скасування рішень органів державної виконавчої служби/приватних виконавців, зважаючи на це, суд апеляційної інстанції правильно та обґрунтовано відмовив у задоволенні скарги

ПрАТ "Концерн Стирол" на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Щербаківа І. М. в частині її вимог про скасування постанови приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження від 13.08.2020 ВП № 62819279.

З огляду на викладене оскаржувана постанова апеляційного господарського суду підлягає залишенню без змін як така, у якій за результатом розгляду скарги боржника на рішення, дії чи бездіяльність було ухвалене правильне рішення, з викладенням її мотивувальної частини в редакції цієї постанови.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.06.2021 у справі № 905/2214/14-908/5734/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97911828>.

Див. також постанови Верховного Суду від 30.06.2021 у справі № 905/2190/14, від 30.06.2021 у справі № 905/2190/14, від 12.07.2021 у справі № 905/2419/18, від 15.07.2021 у справі № 924/408/19, від 23.06.2022 у справі № 914/2265/20.

Офіційно оприлюднена в Єдиному державному реєстрі судових рішень вступна та резолютивна частини рішення (ухвали) суду є достатньою підставою для виконання державним виконавцем покладеного на нього обов'язку та зупинення вчинення виконавчих дій щодо боржника

Верховний Суд здійснив перегляд у порядку письмового провадження касаційних скарг департаменту ДВС Міністерства юстиції України та АТ "Альфа-Банк" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 03.03.2021 та ухвалу Господарського суду Полтавської області від 10.12.2020 (в частині задоволених вимог) за скаргою ТОВ "Гадячсир" (вх. № 41 від 18.06.2020) на дії та бездіяльність державного виконавця у справі № 917/1400/16 за позовом ПАТ "Укрсоцбанк" до ТОВ "Гадячсир" про стягнення 15 917 447,81 доларів США.

12.06.2020 ТОВ "Гадячсир" звернулося до Господарського суду Полтавської області зі скаргою (вх. № 41 від 12.06.2020) на дії та бездіяльність головного державного виконавця відділу ПВР департаменту ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є. у виконавчому провадженні № 56311245 з примусового виконання наказу Господарського суду Полтавської області від 03.10.2017 № 917/1400/16 (з урахуванням заяви про уточнення вимог скарги від 23.11.2020).

Ухвалою Господарського суду Полтавської області від 10.12.2020 скаргу ТОВ "Гадячсир" задоволено частково:

- визнано неправомірними дії головного державного виконавця відділу ПВР департаменту, ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є. з призначення постановою від 09.06.2020 суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні № 56311245;

- скасовано постанову головного державного виконавця відділу ПВР департаменту ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є. про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні, винесену ним 09.06.2020 в межах виконавчого провадження № 56311245;

- визнано неправомірною бездіяльність головного державного виконавця ПВР департаменту ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є. щодо незупинення виконавчих дій у виконавчому провадженні № 56311245 з підстав відкриття 02.06.2020

Господарським судом Полтавської області провадження у справі про банкрутство ТОВ "Гадячсир" та введення мораторію на задоволення вимог його кредиторів.

В іншій частині провадження у скарзі закрито.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 03.03.2021 ухвалу Господарського суду Полтавської області від 10.12.2020 в оскаржуваній частині залишено без змін з тих самих підстав.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, дослідивши наведені у касаційних скаргах доводи, заперечення у відзиві на касаційні скарги та перевіrivши матеріали справи, Верховний Суд дійшов висновку, що касаційні скарги необхідно залишити без задоволення з таких підстав.

Згідно з положеннями частин першої – третьої статті 5 Закону України "Про доступ до судових рішень" судові рішення, внесені до Реєстру, можуть офіційно опубліковуватися у друкованих виданнях. Судові рішення вважаються офіційно опублікованими за умови посвідчення органом, який забезпечує ведення Реєстру, відповідності судових рішень оригіналам або електронним копіям судових рішень, внесених до Реєстру. Судові рішення можуть офіційно опубліковуватися в скороченому обсязі, якщо це виправдано метою видання.

Судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному вебпорталі судової влади України (частина перша статті 4 зазначеного Закону).

Отже, офіційно оприлюднені в Єдиному державному реєстрі судових рішень вступна та резолютивна частини ухвали Господарського суду Полтавської області від 02.06.2020 є достатньою підставою для виконання державним виконавцем покладеного на нього обов'язку і зупинення вчинення виконавчих дій щодо боржника – ТОВ "Гадячсир".

Проте державним виконавцем відділу ПВР департаменту ДВС Міністерства юстиції України не було зупинено вчинення виконавчих дій у зв'язку з відкриттям господарським судом провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність) боржника – ТОВ "Гадячсир", а продовжено вжиття заходів щодо примусового виконання рішення суду та прийнято рішення про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні щодо майна боржника, стосовно якого державним виконавцем складено постанову про опис та арешт майна боржника від 14.05.2020, про що 09.06.2020 винесено постанову в межах виконавчого провадження № 56311245.

Отже, всупереч нормам Закону України "Про виконавче провадження", за наявності мораторію на задоволення вимог кредиторів та офіційного розміщення таких відомостей у Єдиному державному реєстрі судових рішень, доступ до якого є відкритим, органом державної виконавчої служби вчинялися дії щодо примусового виконання рішення шляхом прийняття рішення про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні № 56311245.

Верховний Суд зауважив, що частиною першою статті 2 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено вимоги щодо здійснення виконавчого провадження з дотриманням засад законності, диспозитивності та співмірності заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішенням. Недотримання таких засад має наслідком порушення безпосередньо прав сторін виконавчого провадження. У разі неспівмірності вжитих органом ДВС заходів з виконання судового рішення на користь

стягувача боржник може зазнати додаткових майнових втрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій щодо забезпечення примусового виконання рішень внаслідок визначення державним виконавцем додаткових заходів з примусового виконання рішень.

З огляду на наведене рішення державного виконавця про залучення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для проведення оцінки майна у виконавчому провадженні з примусового виконання рішення суду також підлягає оскарженню. Отже, доводи касаційних скарг щодо неврахування судами попередніх інстанцій положень частини першої статті 13, статей 20, 57 Закону України "Про виконавче провадження", додатка до Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження які, на думку скаргників, не відносять постанову про призначення суб'єкта оціночної діяльності до виконавчих дій, ґрунтуються на неправильному тлумаченні норм матеріального права.

Тож висновки господарських судів попередніх інстанцій про те, що державний виконавець, приймаючи рішення щодо винесення 09.06.2020 постанови про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні № 56311245 та не вчиняючи дії щодо зупинення виконавчих дій у строки, встановлені Законом України "Про виконавче провадження", діяв неправомірно, що стало підставою для задоволення скарги в оскаржуваній частині, є обґрунтованими.

Зважаючи на викладене, Верховний Суд дійшов висновку, що касаційну скаргу слід залишити без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції та ухвалу суду першої інстанції в частині задоволення скарги – без змін як такі, що ухвалені з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.07.2021 у справі № 917/1400/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98203138>.

Законодавцем встановлено чіткий порядок здійснення дій у виконавчому провадженні. Оскільки державний виконавець наділений владними повноваженнями, він повинен виконувати ці вимоги законодавства з метою забезпечення максимального дотримання засад, передбачених Законом України "Про виконавче провадження", до яких належать верховенство права, законність, справедливість, неупередженість та об'єктивність, гласність та відкритість виконавчого провадження. Недотримання зазначених засад має наслідком порушення безпосередньо прав сторін виконавчого провадження

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 21.12.2020 за скаргою Южненської міської ради Одеської області на бездіяльність начальника Южненського міського відділу ДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області у справі за позовом прокурора м. Южне Одеської області в інтересах держави в особі Южненської міської ради Одеської області до фізичної особи – підприємця ОСОБА_2 про стягнення 376 556,08 грн.

У червні 2020 року Южненська міська рада Одеської області звернулася до Господарського суду Одеської області зі скаргою, в якій просила суд визнати

неправомірною бездіяльністю начальника Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області Свір В. О. щодо невиконання постанови Південно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2020 у справі № 916/5148/14, а також зобов'язати начальника Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області: виконати постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2020 у справі № 916/5148/14; відкрити виконавче провадження з виконання постанови Південно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2020 у справі № 916/5148/14.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 07.09.2020 відмовлено в задоволенні скарги Южненської міської ради Одеської області на дії та бездіяльність начальника Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області.

Постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 21.12.2020 частково скасовано ухвалу Господарського суду Одеської області від 07.09.2020 у справі № 916/5148/14. Скаргу Южненської міської ради Одеської області про визнання неправомірною бездіяльністю начальника Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області Свір В. О. щодо невиконання постанови Південно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2020 у справі № 916/5148/14 та зобов'язання начальника Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області: виконати постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2020 у справі № 916/5148/14; відкрити виконавче провадження з виконання постанови Південно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2020 у справі № 916/5148/14 – задоволено частково. Визнано неправомірною бездіяльністю начальника Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області Свір В. О. в частині нездійснення заходів з розгляду звернень скажника. У решті ухвалу Господарського суду Одеської області від 07.09.2020 у справі № 916/5148/14 залишено без змін.

Переглянувши оскаржувану постанову апеляційного господарського суду у цій справі, дослідивши доводи, наведені у касаційній скарзі та відзивах на неї, перевіrivши наявні матеріали справи щодо правильності застосування господарськими судами норм матеріального і процесуального права, колегія суддів вирішила, що касаційна скарга не може бути задоволена з огляду на таке.

Верховний Суд погодився з висновком апеляційного господарського суду про те, що законодавцем визначено чіткий порядок здійснення дій у виконавчому провадженні. Оскільки державний виконавець наділений владними повноваженнями, він повинен виконувати ці вимоги законодавства з метою забезпечення максимального дотримання засад, передбачених Законом України "Про виконавче провадження", до яких належать верховенство права, законність, справедливість, неупередженість та об'єктивність, гласність та відкритість виконавчого провадження. Недотримання зазначених засад має наслідком порушення безпосередньо прав сторін виконавчого провадження.

Оскільки начальник Южненського міського ВДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області Свір В. О. не розглянув в установлені законом строки заяву стягувача – Южненської міської ради Одеської області як сторони виконавчого провадження та не надав відповідь, Верховний Суд визнав правильним висновок

апеляційного господарського суду про те, що в цьому випадку наявна бездіяльність державного виконавця.

Верховний Суд вважає необґрунтованими доводи скаржника про те, що апеляційний господарський суд визнав підставою для визнання бездіяльності державного виконавця ненадання пояснень та матеріалів виконавчого провадження, оскільки суд дійшов такого висновку з огляду на відсутність належних та допустимих доказів того, що на виконання пункту 3 частини другої статті 18 Закону України "Про виконавче провадження" начальник Южненського міського відділу Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області Свір В. О. розглянув в установлені законом строки заяву стягувача – Южненської міської ради Одеської області як сторони виконавчого провадження та надав їй відповідь у письмовому вигляді.

Водночас судом була надана оцінка тому, що на виконання ухвали Південно-західного апеляційного господарського суду від 07.12.2020 у справі № 916/5148/14 Южненський міський відділ Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області не надав обґрунтованих письмових пояснень щодо обставин, викладених в апеляційній скарзі Южненської міської ради.

З урахуванням меж перегляду справи в касаційній інстанції колегія суддів вважає, що постанова апеляційного господарського суду у цій справі ухвалена з додержанням норм матеріального та процесуального права, а тому підстав для її скасування немає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.04.2021 у справі №916/5148/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96462536>.

Боржник вважається належним чином повідомленим, якщо документи виконавчого провадження надсилаються йому за адресою, зазначеною у виконавчому документі

Верховний Суд здійснив перегляд у порядку письмового провадження касаційну скаргу ФОП Тарана М. А. на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 22.02.2021 та ухвалу Господарського суду Херсонської області від 03.11.2020 за скаргою ФОП Тарана М. А. на дії Великолепетиського районного ВДВС Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) у справі № 923/713/19 за позовом ФОП Сінькевич Т. В. до ФОП Тарана М. А., ФОП Таран Л. В. про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою.

19.10.2020 ФОП Таран М.А. звернувся до суду зі скаргою на дії Великолепетиського РВДВС, у якій скаржник просить визнати протиправною дію державного виконавця Савченко Є. С. у виконавчому провадженні № 62865397 у частині знесення некапітальної споруди (торгівельного кіоску), розташованої на частині земельної ділянки під торговельним місцем № "м-7", площею 17,0 кв. м, що знаходиться на території Великолепетиського ринку за адресою: АДРЕСА_1, загальна площа 0,4893 га, кадастровий № 6521255100:01:001:0170.

Ухвалою Господарського суду Херсонської області від 03.11.2020, залишеною без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 22.02.2021, у задоволенні скарги відмовлено.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи та заперечення проти неї, перевібивши матеріали справи, Верховний Суд виходить із такого.

Боржник вважається належним чином повідомленим, якщо документи виконавчого провадження надсилаються йому за адресою, зазначеною у виконавчому документі (аналогічний за змістом висновок наведено у постановах Верховного Суду від 07.06.2021 у справі № 910/15292/18, від 11.02.2021 у справі № 914/223/19).

У справі, яка розглядається, судами попередніх інстанцій встановлено, що постанову про відкриття виконавчого провадження від 20.08.2020 щодо виконання наказу суду у справі № 923/713/19 направлено боржнику Тарану М. А. 20.08.2020 рекомендованим поштовим відправленням на адресу, зазначену у виконавчому документі, а саме: 74502, Херсонська обл., Великолепетиський р-н, смт Велика Лепетиха, вул. Молодіжна, 58, (такі ж відомості щодо адреси боржника містяться і у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань); номер поштового відправлення (трек-код) 7450200514140.

За інформацією з офіційного вебсайту Укрпошти щодо відстеження поштових відправлень підтверджено, що поштове відправлення № 7450200514140 прийнято поштою 21.08.2020, проте боржник відправлення не отримував і воно було повернуто до Великолепетиського РВДВС 24.09.2020 з відміткою "за закінченням терміну зберігання", що підтверджується наявною у матеріалах справи копією конверта з трек-кодом 7450200514140.

Ці встановлені обставини, як правомірно зазначено судами попередніх інстанцій, підтверджують законність вчинення виконавцем дій стосовно надіслання постанови про відкриття виконавчого провадження рекомендованим поштовим відправленням і повідомлення боржника про початок примусового виконання рішень відповідно до частини першої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження". При цьому, як обґрунтовано зауважено судом апеляційної інстанції, неотримання боржником кореспонденції державної виконавчої служби з причин "за закінченням терміну зберігання" не свідчить про помилкові чи неправомірні дії державного виконавця. Отже, зазначеними встановленими фактичними обставинами справи спростовуються твердження скажника про його неналежне повідомлення про відкриття виконавчого провадження.

Верховний Суд, ураховуючи встановлені судами фактичні обставини справи, зазначає, що суди попередніх інстанцій при вирішенні скарги на дії державного виконавця дійшли обґрунтованого висновку про відсутність підстав для її задоволення, оскільки виконання судового рішення, яке набрало законної сили, і є обов'язковим, було проведено державним виконавцем відповідно до вимог Закону України "Про виконавче провадження".

Ураховуючи те, що доводи касаційної скарги про неправильне застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального права та порушення норм процесуального права при прийнятті оскаржених судових актів не знайшли свого підтвердження, суд касаційної інстанції не вбачає підстав для зміни чи скасування цих судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 09.07.2021 у справі № 923/713/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98266156>.

Див. Також постанову Верховного Суду від 23.12.2021 у справі № 910/14944/13.

На підставі письмової заяви учасника виконавчого провадження документи виконавчого провадження можуть надсилатися адресатам каналами факсимільного зв'язку, електронною поштою або з використанням інших засобів зв'язку

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "СК "Кредо" на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 01.04.2021 за скаргою АТ "Приватбанк" на дії державного виконавця Соборного ВДВС у місті Дніпрі Південно-східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (місто Дніпро) Крайняка М. С. у виконавчому провадженні № 63590221 у справі № 904/6015/20 за позовом ПрАТ "СК "Інгосстрах" та ТОВ "СК "Кредо" до АТ "Приватбанк", ТОВ "Естейт Селлінг" про визнання незаконним протоколу №14 від 16.10.2020 та зобов'язання вчинити певні дії.

До Господарського суду Дніпропетровської області надійшла скарга АТ КБ "Приватбанк" на дії державного виконавця Соборного ВДВС у місті Дніпрі Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Дніпро) Крайняка М. С.

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 14.12.2020 у справі № 904/6015/20 відмовлено у задоволенні скарги АК КБ "Приватбанк" на дії державного виконавця Соборного відділу державної виконавчої служби у місті Дніпрі Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції Крайняка Максима Сергійовича у виконавчому провадженні № 63590221.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 01.04.2021 ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 14.12.2020 у справі № 904/6015/20 скасовано. Скаргу АТ КБ "Приватбанк" на дії державного виконавця Соборного ВДВС у місті Дніпрі Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції Крайняка М. С. у виконавчому провадженні № 63590221 задоволено частково. Суд визнав дії державного виконавця Соборного відділу державної виконавчої служби Крайняка М. С. з повідомлення ОСОБА_1 та ОСОБА_2 про факт відкриття виконавчого провадження № 63590221 відносно боржника АТ КБ "Приватбанк", зміст виконавчого документу по справі № 904/6015/20 та направлення на електронну адресу постанови про відкриття виконавчого провадження по справі № 904/6015/20 від 12.11.2020 неправомірними. В іншій частині скарги – відмовлено.

Висновки Верховного Суду

Відповідно до частин першої, четвертої та п'ятої статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" копії постанов виконавця та інші документи виконавчого провадження (далі – документи виконавчого провадження) доводяться виконавцем до відома сторін та інших учасників виконавчого провадження, надсилаються адресатам простим поштовим відправленням або доставляються кур'єром, крім постанов про відкриття виконавчого провадження, про повернення виконавчого документа стягувачу, повідомлення стягувачу про повернення виконавчого документа без прийняття до виконання, постанов, передбачених пунктами 1–4 частини дев'ятої статті 71 цього Закону, які надсилаються рекомендованим поштовим відправленням. Боржник вважається повідомленим про початок примусового виконання рішень, якщо йому надіслано постанову про відкриття виконавчого провадження за адресою, зазначеною у виконавчому документі.

У разі якщо у виконавчому документі зазначено адреси електронної пошти стягувача та/або боржника, документи виконавчого провадження надсилаються стягувачу та/або боржнику також електронною поштою.

На підставі письмової заяви учасника виконавчого провадження документи виконавчого провадження можуть надсилатися адресатам каналами факсимільного зв'язку, електронною поштою або з використанням інших засобів зв'язку.

Документи виконавчого провадження, надіслані каналами факсимільного зв'язку, електронною поштою або з використанням інших засобів зв'язку, вважаються врученими, за наявності належного підтвердження їх одержання адресатами.

Виконавець або уповноважена ним особа може особисто вручити документи виконавчого провадження сторонам, іншим учасникам виконавчого провадження, також адміністрації підприємства, установи, організації, фізичній особі – підприємцю під розписку.

Постанови виконавця, а також інші документи виконавчого провадження виготовляються за допомогою автоматизованої системи виконавчого провадження. Виготовлення постанов та інших документів виконавчого провадження не в автоматизованій системі виконавчого провадження забороняється.

Судом апеляційної встановлено, що державний виконавець Соборного відділу державної виконавчої служби у місті Дніпрі Південно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Дніпро) Крайняк М. С. на підставі заяви ТДВ СК "Кредо" про відкриття виконавчого провадження 12.11.2020 відкрив виконавче провадження № 63590221 щодо часткового виконання ухвали Господарського суду Дніпропетровської області від 09.11.2020 та повідомив АТ КБ "Приватбанк" про відкриття виконавчого провадження АТ КБ "Приватбанк". У постанові про відкриття виконавчого провадження було зазначено про те, що ухвала Господарського суду Дніпропетровської області від 09.11.2020 підлягає негайному виконанню.

Державним виконавцем 18.11.2020 було направлено вимогу керівнику АТ КБ "Приватбанк" з вимогою довести до відома підлеглих працівників, в тому числі, ОСОБА_1 та ОСОБА_3 про заборони щодо вчинення (утримання від вчинення) будь-яких дій, визначених виконавчим документом – ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 09.11.2020.

Також судом встановлено, що 18.11.2020 державним виконавцем з електронної скриньки Соборний ВДВС infojzh@dpm.dp.dvs.gov.ua на електронну скриньку ІНФОРМАЦІЯ_1 було направлено електронного листа з вкладенням постанови про відкриття виконавчого провадження № 63590221 з приміткою "постанова до виконання", що підтверджується скріншотом з електронної скриньки. Державний виконавець 18.11.2020 особисто намагався вручити постанову про відкриття виконавчих проваджень ОСОБА_1 та ОСОБА_2 за адресами проживання останніх.

Порядок направлення документів електронною поштою встановлено частиною четвертою статті 28 Закону України "Про виконавче провадження" в якій зазначено, що у разі якщо у виконавчому документі зазначено адреси електронної пошти стягувача та/або боржника, документи виконавчого провадження надсилаються стягувачу та/або боржнику також електронною поштою.

На підставі письмової заяви учасника виконавчого провадження документи виконавчого провадження можуть надсилатися адресатам каналами факсимільного

зв'язку, електронною поштою або з використанням інших засобів зв'язку. Натомість як встановлено судом апеляційної інстанції, відповідної заяви АТ КБ "Приватбанк" не надавав.

При цьому судом апеляційної інстанції встановлено, що ОСОБА_1 та ОСОБА_2 не зазначені в ухвалі Господарського суду Дніпропетровської області від 09.11.2020 у справі № 904/6015/20, не є сторонами або учасниками судового процесу, а також виконавчого провадження та не наділені повноваженнями представництва АТ КБ "Приватбанк" у виконавчому провадженні.

Крім того, враховуючи, що державним виконавцем вносяться відомості про вчинення всіх виконавчих дій у виконавчому провадженні до автоматизованої системи виконавчого провадження, доступ до якої є відкритим у мережі Інтернет з урахуванням наявного у сторони виконавчого провадження ідентифікатору для доступу до інформації про виконавче провадження, обґрунтованими є висновки суду апеляційної інстанції, що постанова про відкриття виконавчого провадження № 63590221, яка була направлена ОСОБА_1 та ОСОБА_2, обмежена в доступі.

З огляду на встановлені обставини, колегія суддів погоджується із судом апеляційної інстанції про те, що дії державного виконавця з повідомлення ОСОБА_1 та ОСОБА_2 про факт відкриття виконавчого провадження № 63590221 відносно боржника АТ КБ "Приватбанк", зміст виконавчого документу у справі № 904/6015/20 та направлення на електронну адресу постанови про відкриття виконавчого провадження від 12.11.2020 не ґрунтуються на нормах закону.

З огляду на встановлені судом апеляційної інстанції обставини справи, виходячи із меж доводів та вимог касаційної скарги, враховуючи межі перегляду справи в касаційній інстанції, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскарженої постанови суду апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.07.2021 у справі № 904/6015/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98454062>.

Див. також постанову Верховного Суду від 29.10.2021 у справі № 916/1714/20.

Пунктом 5 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII унормовано питання закінчення виконавчого провадження, зокрема, лише у разі скасування або визнання нечинним рішення на підставі якого виданий виконавчий документ. Будь-яких інших підстав наведена норма не містить. Положення пункту 5 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII не наділяють державного виконавця повноваженнями щодо прийняття постанови про закінчення виконавчого провадження у разі перегляду рішення суду в апеляційному порядку

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу Соснівського ВДВС у місті Черкаси Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції на ухвалу господарського суду Черкаської області від 10.12.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 11.03.2021 за скаргами: фізичної особи-підприємця Бочала В. М.; ТОВ "СОИЛ" на дії Соснівського ВДВС у місті Черкаси Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції України за позовом ФОП Бочала В. М. до: ТОВ "СОИЛ"; КП "Черкаське обласне об'єднане бюро технічної інвентаризації"

про стягнення заборгованості у розмірі 6 769 593 грн та визнання неправомірними дій КП "Черкаське обласне об'єднане бюро технічної інвентаризації"

03.01.2020 до Господарського суду Черкаської області від ТОВ "СОИЛ" надійшла скарга на дії заступника начальника Соснівського ВДВС міста Черкаси Головного територіального управління юстиції у Черкаській області.

Ухвалою господарського суду Черкаської області від 10.12.2020 у справі № 925/1239/17 відмовлено у задоволенні скарги ТОВ "СОИЛ" на дії заступника начальника Соснівського ВДВС міста Черкаси Головного територіального управління юстиції у Черкаській області Бумар В. Ю. щодо винесення постанов про арешт коштів боржника та арешт майна боржника від 21.12.2019. Скаргу ФОП Бочала В. М. на протиправні дії Соснівського ВДВС у місті Черкаси Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції задоволено. Суд визнав дії Соснівського ВДВС Центрального регіонального управління Міністерства юстиції протиправними. Скасував постанову Соснівського ВДВС Центрального регіонального управління Міністерства юстиції ВП № 60227933 від 03.03.2020 про закінчення виконавчого провадження. Зобов'язав Соснівський ВДВС Центрального регіонального управління Міністерства юстиції усунути порушення та вжити усіх необхідних заходів передбачених Законом № 1404-VIII по примусовому виконанню наказу господарського суду Черкаської області від 10.12.2019 у справі №925/1269/19 про стягнення з ТОВ "СОИЛ" на користь ФОП Бочала В. М. боргу на суму 5 985 682 грн. Зобов'язав Соснівський ВДВС Центрального регіонального управління Міністерства юстиції вжити усіх необхідних заходів передбачених Законом № 1404-VIII по примусовому виконанню наказу господарського суду Черкаської області від 10.12.2019 у справі № 925/1269/19 про стягнення з ТОВ "СОИЛ" до Державного бюджету України судового збору на суму 89 785,24 грн.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 11.03.2021 ухвалу Господарського суду Черкаської області від 10.12.2020 у справі № 925/1239/17 залишено без змін.

Переглянувши оскаржувані у справі ухвалу суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи, перевіrivши наявні матеріали справи щодо правильності застосування апеляційним господарським судом норм матеріального і процесуального права, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до частини першої статті 326 ГПК України судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, – і за її межами.

Накази № 925/1239/17, які перебували на виконанні ВДВС, видані 10.12.2019 на виконання рішення господарського суду Черкаської області від 05.03.2018.

Відповідно до пункту 5 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII виконавче провадження підлягає закінченню у разі скасування або визнання нечинним рішення, на підставі якого виданий виконавчий документ, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню. Отже, наведеною нормою унормовано питання закінчення виконавчого провадження, зокрема, лише у разі скасування або визнання нечинним рішення на підставі якого виданий виконавчий документ. Будь-яких інших підстав наведена норма не містить. Положення пункту 5 частини першої

статті 39 Закону № 1404-VIII не наділяють державного виконавця повноваженнями щодо прийняття постанови про закінчення виконавчого провадження у разі перегляду рішення суду в апеляційному порядку.

Поряд з тим, як свідчать матеріали справи № 925/1239/17 рішення Господарського суду Черкаської області від 05.03.2018 скасовано або визнано нечинним не було, постановою Верховного Суду від 18.02.2021 скасовано постанову суду апеляційної інстанції, а справу № 925/1239/17 направлено на новий розгляд до Північного апеляційного господарського суду. Отже, у державного виконавці були відсутні правові підстави для закінчення виконавчого провадження у порядку визначеному пунктом 5 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII.

Отримавши дані про скасування постанови суду апеляційної інстанції та направлення справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, виконавець в порядку статті 38 Закону № 1404-VIII мав повноваження зупинити виконавче провадження до закінчення перегляду справи № 925/1239/17 в апеляційному порядку.

У зв'язку з наведеним вище, обґрунтованим є висновок судів попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення скарги ФОП Бочала В. М. та визнання незаконними дій державного виконавця щодо прийняття постанови про закінчення виконавчого провадження.

З огляду на встановлені обставини справи, виходячи із меж перегляду справи в касаційній інстанції, а також враховуючи доводи та вимоги касаційної скарги, підстави для відкриття касаційного провадження, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскаржуваних судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.06.2021 у справі № 925/1239/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97698936>.

Чинним законодавством України не передбачено відкриття суб'єктам господарювання рахунків зі спеціальним режимом їх використання для виплати заробітної плати

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Краснолиманське" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 05.11.2020 за скаргою ТОВ "Краснолиманське" на дії приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Літвиненка О. В. у справі № 905/1360/19 за позовом Десятого воєнізованого гірничорятувального загону до ТОВ "Краснолиманське" про зобов'язання укласти договір.

ТОВ "Краснолиманське" звернулося до Господарського суду Донецької області із скаргою на дії приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Літвиненка О. В., в якій відповідач просить суд визнати протиправними дії приватного виконавця Літвиненка О. В. щодо відмови зняти арешт з грошових коштів, що належать ТОВ "Краснолиманське", у розмірі наявного грошового зобов'язання з виплати заробітної плати; зобов'язати приватного виконавця Літвиненка О. В. зняти арешт з грошових коштів, що містяться на рахунку НОМЕР_1 в АТ "Комерційний Індустріальний Банк", у розмірі 104 366 174,09 грн наявного грошового зобов'язання з виплати заробітної плати за період з 01.11.2019 по 30.06.2020. Скарга обґрунтована тим, що постановою державного

виконавця від 19.05.2020 в рамках ВП № 62128434 накладено арешт на грошові кошти, що містяться на відкритих рахунках, а також на кошти на рахунках, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, крім коштів, що містяться на рахунках накладення арешту та/або звернення стягнення на які заборонено законом, та належить боржнику – ТОВ "Краснолиманське" у межах суми звернення стягнення з урахуванням основної винагороди приватного виконавця, витрат виконавчого провадження – 5 034 274, 02 грн.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 11.09.2020 у справі № 905/1360/19 скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Краснолиманське" на дії приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Літвиненко О. В. задоволено; визнано протиправними дії приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Літвиненка О. В. щодо відмови зняти арешт з грошових коштів, належних ТОВ "Краснолиманське", у розмірі наявного грошового зобов'язання з виплати заробітної плати; зобов'язано приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Літвиненка О. В. зняти арешт з грошових коштів, належних Товариству з обмеженою відповідальністю "Краснолиманське" у розмірі наявного грошового зобов'язання з виплати заробітної плати, що становить 104 366 174, 09 грн, які розміщені на поточному рахунку НОМЕР_1 в АТ "Комерційний Індустріальний Банк" (код ЄДРПОУ 21580639, код банку 322540).

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 05.11.2020 ухвалу Господарського суду Донецької області від 11.09.2020 у справі № 905/1360/19 скасовано. В задоволенні скарги ТОВ "Краснолиманське" на дії приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Літвиненка О. В. відмовлено. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. При цьому саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону України "Про виконавче провадження" повинен визначити статус коштів і рахунка, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону України "Про виконавче провадження".

Висновки Верховного Суду

Виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. При цьому саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону України "Про виконавче провадження" повинен визначити статус коштів і рахунка, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону України "Про виконавче провадження".

Також виконавець може самостійно зняти арешт з усіх або частини коштів на рахунку боржника у банківській установі в разі отримання документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом (частина четверта статті 59 Закону України "Про виконавче провадження").

Чинним законодавством України не передбачено відкриття суб'єктам господарювання рахунків зі спеціальним режимом їх використання для виплати заробітної плати. Аналогічна правова позиція викладена у постанові ВП ВС від 19.05.2020 у справі № 905/361/19 та у постановах Верховного Суду від 09.07.2020 у справі № 918/635/18, від 28.10.2020 у справі № 916/2290/18.

З установлених судами обставин вбачається, що відповідач звернувся до приватного виконавця із заявою від 22.07.2020, в якій зазначив, що у ТОВ "Краснолиманське" наявне зобов'язання з виплати заробітної плати у розмірі 104 366 174,09 грн, яка виникла за період з 01.11.2019 по 30.06.2020, що підтверджується такими документами: звіт з праці форми № 1-ПВ за червень 2020 року; податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, форми № 1ДФ за звітний період 4 квартал 2019 року – 1 квартал 2020 року; звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, надбавки, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, форми № Д4 (місячна) за період листопад 2019 року – червень 2020 року; довідка ТОВ "Краснолиманське" про заборгованість заробітної плати станом на 01.07.2020.

Проте приватний виконавець листом вих. № 01-29/1997 від 22.07.2020 відмовив у задоволенні заяви, мотивуючи свою позицію тим, що ним не зверталось стягнення на кошти, накладення стягнення на які заборонено положеннями статті 74 Закону України "Про виконавче провадження".

Згідно із частиною п'ятою статті 97 Кодексу законів про працю України оплата праці працівників здійснюється в першочерговому порядку. Всі інші платежі здійснюються власником або уповноваженим ним органом після виконання зобов'язань щодо оплати праці.

Зобов'язання з виплати заробітної плати мають пріоритет перед іншими зобов'язаннями суб'єкта господарювання, у тому числі тими, які виконуються в примусовому порядку виконання судових рішень.

У разі виникнення в боржника зобов'язання з виплати заробітної плати в певному розмірі, на кошти, які знаходяться на поточному рахунку боржника, у такому ж розмірі не може бути накладений арешт, а якщо він накладений, то підлягає зняттю.

Таке зняття арешту здійснюється виконавцем відповідно до частини четвертої статті 59 Закону України "Про виконавче провадження" на підставі поданих боржником документів, підтверджуючих виникнення в боржника зобов'язання з виплати заробітної плати та його розміру. Також арешт в розмірі суми зобов'язання з виплати заробітної плати може бути знятий судом у порядку оскарження відмови виконавця зняти арешт з коштів, призначених для виплати заробітної плати.

Суд апеляційної інстанції, надаючи оцінку звіту із праці ТОВ "Краснолиманське" у червні 2020 року встановив, що сума заборгованості з виплати заробітної плати складає 59 616,8 тис. грн; сума заборгованості з виплати заробітної плати, утворена у попередні

роки 11 534,9 тис. грн; сума заборгованості з виплат працівникам у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, враховуючи оплату перших п'яти днів 144,3 тис. грн. Тобто, що сума заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 липня 2020 складає 71 296 тис. грн, тоді як у поданій суду 01.09.2020 скарзі відповідач зазначив, що сума заборгованості з виплати заробітної плати складає 104 366 174,09 грн за період з 01.11.2019 по 30.06.2020.

Також, надавши оцінку таблицям № 1 Нарахування єдиного внеску за грудень 2019 року – червень 2020 року, дійшов висновку, що дані документи свідчать про розмір нарахування заробітної плати щомісячно з грудня 2019 року по червень 2020 року, однак, не свідчать про наявність і розмір заборгованості за цей період.

Натомість суд апеляційної інстанції, оцінюючи подані боржником докази, обмежився лише встановленням відповідності зазначеній боржником суми заборгованості з виплати заробітної плати за попередні періоди та не надав належної оцінки поданим доказам на підтвердження виникнення в боржника зобов'язання з виплати заробітної плати. Суд апеляційної інстанції не звернув уваги та не надав оцінки, що відповідно до довідки сума заборгованості з виплати заробітної плати в розмірі 104 366 174,09 грн включає в себе: заборгованість по заробітній платі, заборгованість зі сплати єдиного внеску, заборгованість з військового збору, заборгованість за виконавчими листами утримана із заробітної плати працівників, заборгованість із страхових та профспілкових внесків, послуги банку та поштовий збір за виконавчими документами. При цьому суд апеляційної інстанції не перевіряв відповідність викладеної інформації в довідці та відображену у звітах. Також судом апеляційної інстанції залишено поза увагою, що відповідно до Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-ПВ (місячна) "Звіт з праці" у зазначеній формі відображаються показники фонду оплати праці усіх працівників, яким здійснювалися нарахування з фонду оплати праці у звітному періоді та показники заборгованості по заробітній платі, в тому числі і за попередні періоди. До того ж відповідно до пункту 1.4 Інструкції підставою для складання звіту є первинні облікові документи підприємства, зокрема, наказ (розпорядження) про прийняття на роботу; табель обліку використання робочого часу; розрахунково-платіжна відомість працівника; розрахунково-платіжна відомість (зведена); інші документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, передбачені чинним законодавством.

З огляду на викладене колегія суддів вважає передчасним висновок суду апеляційної інстанції про відсутність підстав для задоволення скарги на дії приватного виконавця, що має наслідком скасування оскаржуваної постанови Східного апеляційного господарського суду від 05.11.2020 у справі № 905/1360/19 з направленням справи до суду апеляційної інстанції на новий розгляд.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.04.2021 у справі № 905/1360/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95940071>.

Див. також постанови Верховного Суду 12.04.2021 у справі № 921/43/17-г/5, від 15.04.2021 у справі № 923/560/17, від 30.09.2021 у справі № 908/3247/20.

Частина п'ята статті 12 Закону №1404-VIII, встановлюючи з якого саме моменту починається перебіг строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, наводить лише два випадки такого повернення, а саме: 1) неможливість в повному обсязі або частково виконати рішення; 2) встановлення законом заборони щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій

стосовно боржника. Обидва ці випадки є такими, що підпадають під положення статті 37 цього Закону

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу ФОП Деруго Л. М. на ухвалу господарського суду Вінницької області від 10.09.2020 та постанову Північно-західного апеляційного господарського суду від 30.11.2020, за скаргою ФОП Деруго Л. М. на дії державного виконавця Літинського районного ВДВС Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області Гаврилюка С.В. у справі за позовом АТ "Комерційний Банк "ПриватБанк" до фізичної особи-підприємця Деруго Л. М. про стягнення заборгованості 65 679,40 грн за договором від 14.12.2011 № б/н.

20.08.2020 ФОП Деруго Л. М. звернулась до Господарського суду Вінницької області зі скаргою від 17.08.2020 № б/н на дії державного виконавця Літинського районного ВДВС Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області Гаврилюка Сергія Васильовича, у якій просила суд визнати неправомірними дії державного виконавця та скасувати постанову про відкриття виконавчого провадження від 22.04.2019 № 58958325. Зобов'язати державного виконавця Літинського ВДВС Центрально-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції Гаврилюка С. В. повернути наказ суду № 902/1326/13, виданий Господарським судом Вінницької області 29.11.2013, стягувачу в порядку частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження".

Ухвалою Господарського суду Вінницької області від 10.09.2020 у справі № 902/1326/13 поновлено ФОП Деруго Л. М. строк на оскарження дій державного виконавця Літинського районного ВДВС Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області Гаврилюка С. В. щодо відкриття виконавчого провадження по виконанню наказу суду № 902/1326/13, виданого Господарським судом Вінницької області 29.11.2013. Відмовлено у задоволенні скарги ФОП Деруго Л. М. про визнання неправомірними дій державного виконавця Літинського районного ВДВС Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області Гаврилюка С. В. щодо відкриття виконавчого провадження по виконанню наказу Господарського суду Вінницької області, виданого 29.11.2013 у справі № 902/1326/13 про стягнення заборгованості з ФОП Деруго Л. М.; скасування постанови про відкриття виконавчого провадження № 58958325 від 22.04.2019; зобов'язання державного виконавця повернути Господарському суду Вінницької області наказ від 29.11.2013 у справі № 902/1326/13.

Постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 30.11.2020 ухвалу Господарського суду Вінницької області від 10.09.2020 у справі № 902/1326/13 залишено без змін.

Позиція Верховного Суду

Виконавчий документ (наказ суду), виданий 29.11.2013 у справі № 902/1326/13, підлягав пред'явленню стягувачем до примусового виконання протягом року з дня набрання рішенням законної сили.

У справі, що розглядається, судами встановлено, що виконавчий документ пред'явлено стягувачем до примусового виконання до Літинського районного відділу державної виконавчої служби головного територіального управління юстиції у Вінницькій області 21.01.2014. Зважаючи на це, відповідно до статті 23 Закону № 606-XIV строк пред'явлення цього виконавчого документа до виконання перервався.

Як встановлено судами обох інстанцій, стягувач систематично пред'являв виконавчий документ до примусового виконання: 08.09.2014, 20.10.2015, у лютому 2017 року, 19.04.2019.

Державним виконавцем неодноразово вчинялись дії з відкриття виконавчого провадження з передачею наказу за належністю до іншого відділу державної виконавчої служби, а саме:

12.09.2014 (31.03.2015 закінчено виконавче провадження на підставі пункту 10 частини першої статті 49 Закону № 606-XIV);

21.10.2015 (30.03.2016 закінчено виконавче провадження на підставі пункту 10 частини першої статті 49 Закону № 606-XIV).

Водночас 05.10.2016 набрав чинності Закон України "Про виконавче провадження" 02.06.2016 № 1404-VIII (далі – Закон № 1404-VIII), яким збільшено строк пред'явлення виконавчих документів до виконання до трьох років з наступного дня після набрання рішенням законної сили (частини перша, друга статті 12 Закону № 1404-VIII).

Отже, законодавець збільшив до трьох років після набрання рішенням законної сили строк пред'явлення до виконання як наказів суду, виданих після набрання чинності цим законом (05.10.2016), так і наказів суду, які були видані на виконання судових рішень до 05.10.2016 та строк пред'явлення яких до виконання не сплинув станом на 05.10.2016 (аналогічний висновок викладено у постановках Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 28.12.2018 у справі № 910/11424/15, від 20.05.2019 у справі № 904/10285/15, від 30.07.2019 у справі № 922/3137/15, від 26.12.2019 у справі №10/339/10).

Оскільки у цій справі на момент набрання чинності Законом № 1404-VIII строк пред'явлення наказу Господарського суду Вінницької області від 29.11.2013 не сплинув та був встановлений до 30.03.2017 (з огляду на переривання строку у зв'язку з пред'явленням наказу до виконання 30.03.2016), з урахуванням положень пункту 5 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" та частини першої статті 12 цього Закону на цей наказ поширюється вимога про збільшення строку для його пред'явлення до виконання до трьох років.

Судами встановлено, що 22.02.2017 Літинським районним ВДВС Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області відкрито виконавче провадження з примусового виконання судового наказу № 902/1326/13, виданого 29.11.2013 Господарським судом Вінницької області.

28.09.2017 державним виконавцем Літинського районного ВДВС Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області винесено постанову про повернення виконавчого документа стягувачу на підставі пункту 2 частини першої статті 37 Закону №1404-VIII (у зв'язку з відсутністю у боржника майна, на яке може бути звернуто стягнення).

Так відповідно до постанови про повернення виконавчого документа стягувачу ВП № 53463502 від 28.09.2017 виконавчий документ може бути повторно пред'явлений для виконання в строк до 28.09.2020.

Пунктом 1 частини четвертої статті 12 Закону № 1404-VIII передбачено, що строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються у разі пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Частиною п'ятою статті 12 Закону №1404-VIII унормовано, що у разі повернення виконавчого документа стягувачу у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково виконати рішення строк пред'явлення такого документа до виконання після переривання

встановлюється з дня його повернення, а в разі повернення виконавчого документа у зв'язку із встановленою законом заборонаю щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника – з дня закінчення строку дії відповідної заборони.

Отже, наведена норма, встановлюючи з якого саме моменту починається перебіг строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, наводить лише два випадки такого повернення, а саме: 1) неможливість в повному обсязі або частково виконати рішення; 2) встановлення законом заборони щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника. Обидва ці випадки є такими, що підпадають під положення статті 37 цього Закону.

Аналізуючи положення статті 37 цього Закону, колегія суддів дійшла висновку, що: по-перше, вона встановлює випадки повернення виконавчого документа стягувачу після відкриття виконавчого провадження, яке презюмується відкритим у відповідності до чинного законодавства; по-друге, стаття 37 цього Закону прямо встановлює право повторно пред'явити виконавчий документ до виконання протягом строків, встановлених статтею 12 цього Закону, саме тоді, коли виконавчий документ було повернуто стягувачу з підстав, передбачених цією статтею, унормовуючи підстави "повернення виконавчого документа без прийняття до виконання".

З огляду на викладене вище та обставини, встановлені попередніми судовими інстанціями, строк пред'явлення до виконання наказу Господарського суду Вінницької області від 29.11.2013 у справі № 902/1326/13 не закінчився та був встановлений до 28.09.2020.

Отже, підсумовуючи наведене вище, суди попередніх інстанцій зробили вірні висновки, що державний виконавець, відкриваючи виконавче провадження 22.04.2019, діяв правомірно та в межах строків, встановлених статтею 12 Закону № 1404-VIII.

На переконання колегії суддів, вказані доводи скаржника зводяться перш за все до намагання поставити під сумнів дії державного виконавця щодо виконання рішення суду, обов'язковість виконання якого гарантовано стягувачу статтею 129-1 Конституції України.

З огляду на встановлені обставини справи, виходячи із меж перегляду справи в касаційній інстанції, а також враховуючи доводи та вимоги касаційної скарги, підстави для відкриття касаційного провадження, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскаржуваних судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.03.2021 у справі № 902/1326/13 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95343927>.

Див. також постанову від 20.10.2021 у справі № 910/21833/15, від 06.12.2021 у справі № 34/289-64/200, від 16.05.2022 у справі № 5023/3220/11.

Аналіз статей 3, 8, частин першої, другої статті 55, частин першої, другої статті 129-1 Конституції України у їх системному зв'язку, наведених юридичних позицій Конституційного Суду України дає підстави стверджувати, що обов'язкове виконання судового рішення є необхідною умовою реалізації конституційного права кожного на судовий захист, тому держава не може ухилитися від виконання свого позитивного обов'язку щодо забезпечення виконання судового рішення задля реального захисту та відновлення захищених судом прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави. Позитивний обов'язок держави щодо забезпечення виконання

судового рішення передбачає створення належних національних організаційно-правових механізмів реалізації права на виконання судового рішення, здатних гарантувати здійснення цього права та обов'язковість судових рішень, які набрали законної сили, що неможливо без їх повного та своєчасного виконання

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу АТ "Сбербанк" на ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 07.12.2020 у справі № 910/8794/17 за скаргою ПАТ "Сбербанк" на дії державного виконавця Берегових В.С. Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України у справі № 910/8794/17 за заявою ПАТ "Сбербанк" про видачу судового наказу на виконання рішення Постійно діючого Третейського суду при Всеукраїнській громадській організації "Союз інвесторів України" від 24.04.2017 у третейській справі № 45/16 за позовом ПАТ "Сбербанк" до ТОВ "Інтер-ГТВ" про стягнення заборгованості в сумі 14 633 033 долари США 66 центів та 48 835 598, 12 грн.

20.11.2020 ПАТ "Сбербанк" подало скаргу на дії державного виконавця, в якій просить визнати незаконною та скасувати постанову державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Берегових В. О. від 28.10.2020 про повернення виконавчого документа стягувачу № 61387294; зобов'язати державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Берегових В. О. відновити виконавче провадження № 61387294 з примусового виконання наказу Північного апеляційного господарського суду від 18.03.2019 у справі № 910/8794/17 про стягнення з ТОВ "Інтер-ГТВ" на користь ПАТ "Сбербанк" заборгованості за Договором про відкриття кредитної лінії № 74-В/11/54/КЛ від 07.07.2011 та на підставі Договору поруки № 1 від 25.05.2015.

Ухвалою Північного апеляційного господарського суду від 07.12.2020 відмовлено в задоволенні скарги ПАТ "Сбербанк" на дії державного виконавця Берегових В. С. Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України.

18.12.2020 АТ "Сбербанк" звернулось до Верховного Суду із апеляційною скаргою № 15872/4/06-2 від 18.12.2020 на ухвалу Північного апеляційного господарського суду від 07.12.2020 у справі № 910/8794/17 про відмову у задоволенні скарги АТ "Сбербанк" на дії державного виконавця Берегових В. С. Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України в рамках виконавчого провадження № 61387294, підтвердженням чого є накладна відділення поштового зв'язку на конверті, в якому надійшла апеляційна скарга.

Оскаржувана ухвала апеляційного господарського суду постановлена ним як судом першої інстанції за результатами розгляду скарги на дії ДВС, здійсненого відповідно до норм ГПК України в редакції Закону України від 15.01.2020 № 460-ІХ, тобто після 08.02.2020. Вказана ухвала мотивована тим, що скаржником пропущений встановлений законом десятиденний строк на оскарження процесуальних документів в рамках виконавчого провадження.

Колегія суддів не погоджується з такими висновками апеляційного господарського суду з огляду на таке.

Подавши скаргу на дії державного виконавця 20.11.2020, ПАТ "Сбербанк" було дотримано десятиденний строк встановлений статтею 341 ГПК України. З огляду на викладене, Північним апеляційним господарським судом при постановленні оскаржуваної ухвали було порушено приписи статті 341 ГПК України.

Як вбачається з матеріалів справи, постанова державного виконавця від 20.11.2020 винесена на підставі пункту 9 частини першої статті 37 Закону України "Про виконавче провадження" та мотивована тим, що 13.03.2020 на адресу виконавчої служби надійшла ухвала Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 04.02.2020 у справі № 357/1223/20 про арешт рухомого майна ТОВ "Інтер-ГТВ" із заборотою використання, перетворення, пересування, передачі та відчуження, накладеного в межах кримінального провадження № 12020110030000349.

Разом з тим, ухвалою Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 04.02.2020 у справі № 357/1223/20 накладено арешт із заборотою використання, перетворення, пересування, передачі та відчуження на майно ТОВ "Нікморсервіс Ніколаєв", ТОВ "Масс Строй Груп", ПАТ "Укрвторчормет", ТОВ "Масс Рудпром ЛТД".

Тобто, із змісту вказаної ухвали не убачається про накладення арешту на майно ТОВ "Інтер-ГТВ".

Окрім того, пунктом 9 частини першої статті 37 Закону України "Про виконавче провадження" не передбачено такої підстави для повернення виконавчого документу стягувачу як накладення арешту на майно боржника.

З наведеного убачається, що органом виконавчої служби постановою від 28.10.2020 у виконавчому провадженні 61387294 безпідставно повернуто виконавчий документ стягувачу.

Верховний Суд зазначає, що законодавцем передбачений чіткий порядок вчинення виконавчих дій у виконавчому провадженні. Державний виконавець наділений відповідними повноваженнями, він повинен дотримуватись цих вимог законодавства з метою забезпечення максимального дотримання засад, передбачених Законом України "Про виконавче провадження". Зокрема, такими засадами є – верховенство права, законність, справедливість, неупередженість та об'єктивність, гласність та відкритість виконавчого провадження. Разом з тим, порушення зазначених засад має наслідком порушення безпосередньо прав сторін виконавчого провадження.

При цьому, вчинення державним виконавцем дій, які визначені законом для виконання судового рішення, будуть вважатися належними у разі вжиття останнім усіх необхідних (можливих) заходів у їх передбаченій нормативно-правовим актом певній послідовності для повного виконання виконавчого документу у встановлені законом строки, з дотриманням прав учасників виконавчого провадження - стягувача та боржника.

Касаційного господарського суду приходиться до висновку, що принцип обов'язковості судового рішення та визначений процесуальним законодавством обов'язок суду із здійснення судового контролю за виконанням судового рішення зобов'язує суди, здійснюючи оцінку тих чи інших обставин, враховувати чи сприяє вчинення будь-якої процесуальної дії (в тому числі судом) виконанню остаточного судового рішення чи навпаки – перешкоджає такому виконанню.

За наявності будь-яких сумнівів з приводу правомірності чи неправомірності вчинення особами, які здійснюють примусове виконання судових рішень дій

чи бездіяльності, останні підлягають оцінці з точки зору їх спрямованості на забезпечення виконання остаточного судового рішення.

У зв'язку з цим, виконавче провадження з примусового виконання наказу від 18.03.2019 у справі № 910/8794/17 підлягає поновленню.

У протилежному випадку, відмова у поновленні зазначеного виконавчого провадження з посиланням на недотримання строку передбаченого статтею 341 ГПК України, який в цьому випадку було дотримано, призведе до невиконання рішення і суперечитиме статтям 6, 13 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статтям 129, 129-1 Конституції України.

Це суперечитиме такому основоположному принципу, як верховенство права і його складовій – справедливості. Невиконання судового рішення свідчатиме про ілюзорність судового захисту.

З огляду на викладене, Верховний Суд дійшов висновку, що ухвала Північного апеляційного господарського суду від 07.12.2020 у справі № 910/8794/17 підлягає скасуванню, а скарга АТ "Сбербанк" від 20.11.2020 № 14592/4/06-2-1 на дії державного виконавця підлягає задоволенню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12.01.2021 у справі № 910/8794/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94259273>.

Див. також постанови КГС ВС від 21.01.2021 та від 05.02.2021 у справі № 925/366/18, від 23.04.2021 у справі № 910/24836/14, від 20.05.2021 у справі № 905/1987/19.

Положення Закону України "Про виконавче провадження" не передбачають такої підстави для повернення виконавчого документа стягувачу як надання довіреності на підтвердження повноважень представляти інтереси стягувача, а не ордера адвоката з витягом із договору про надання правової допомоги чи самого договору

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу АТ "Укртрансгаз" на ухвалу Господарського суду Запорізької області від 19.08.2020 та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 22.12.2020 за скаргою АТ "Укртрансгаз" на дії приватного виконавця виконавчого округу Київської області Канцедала О. О. у справі за позовом АТ "Укртрансгаз" до АТ "Оператор газорозподільної системи "Запоріжгаз" про стягнення 2 280 603, 35 грн пені, 218 468,73 грн 3% річних, 231 494,76 грн інфляційних втрат.

03.08.2020 АТ "Укртрансгаз" звернулося до Господарського суду Запорізької області зі скаргою на дії приватного виконавця, в якій заявило вимоги:

визнати протиправною та скасувати постанову приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження від 21.07.2020 ВП № 62633249;

визнати неправомірними подальші дії приватного виконавця в межах виконавчого провадження ВП № 62633249, вчинені після винесення постанови про його відкриття, а саме:

- визнати незаконною та скасувати постанову приватного виконавця про арешт коштів боржника від 21.07.2020;

- визнати неправомірними дії приватного виконавця по списанню коштів з арештованих рахунків боржника;

- визнати неправомірними дії приватного виконавця по розподілу коштів, списаних з арештованих рахунків АТ "Уктрансгаз".

В обґрунтування вимог скарги боржник посилався на відсутність належним чином підтверджених повноважень представника стягувача щодо його представництва у процедурі виконавчого провадження; порушення приватним виконавцем положень статей 4, 16, 26 Закону України "Про виконавче провадження", абзацу восьмого пункту 10 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 29.09.2016 № 2832/5; далі – Інструкція з організації примусового виконання рішень), оскільки виконавець не перевіряв та не встановив повноваження представника стягувача (адвоката) щодо здійснення представництва у виконавчому провадженні.

Господарський суд Запорізької області ухвалою від 19.08.2020, залишеної без змін постановою Центрального апеляційного господарського від 22.12.2020, у задоволенні скарги відмовив.

Верховний Суд ухвалою від 08.02.2021 відкрив касаційне провадження, розгляд касаційної скарги призначив у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи.

Верховний Суд зазначив, що положення Закону України "Про виконавче провадження" та Інструкції з організації примусового виконання рішень прямо передбачають, що стягувач – юридична особа – може реалізувати свої права і обов'язки у виконавчому провадженні самостійно або через представників, у тому числі користуючись професійною правовою допомогою адвоката, на будь-якій стадії виконавчого провадження. При цьому, зазначені вище положення передбачають альтернативність у питанні надання документів на підтвердження повноважень адвоката як представника.

Суди попередніх інстанцій установили, що повноваження представника стягувача (АТ "Запоріжгаз") підтверджуються Довіреністю, зі змісту якої вбачається, що стягувач уповноважує адвоката Лебеденка А. О. представляти інтереси товариства у виконавчому провадженні, подавати та відзивати виконавчі документи до стягнення. Строк дії Довіреності встановлено до 31.12.2020. Довіреність підписана Головою правління АТ "Запоріжгаз" Мізік О. В.

Суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку, що Довіреність відповідає вимогам чинного законодавства та засвідчує наявність повноважень представника на пред'явлення виконавчих документів до примусового виконання (стягнення) від імені стягувача (АТ "Запоріжгаз").

Умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню, у разі невиконання їх у добровільному порядку, регламентуються Законом України "Про виконавче провадження", який є спеціальним по відношенню до інших нормативних актів, при вирішенні питання щодо оцінки дій виконавця.

Тож Верховний Суд вважає хибними твердження скажника про те, що належними документами, які підтверджують повноваження адвоката на представництво інтересів у виконавчому провадженні, можуть бути лише договір про надання правової допомоги або ордер. У справі, що розглядається, на підтвердження повноважень представника стягувача у виконавчому провадженні адвокат подав документ (Довіреність), передбачений частиною четвертою статті 16 Закону України "Про виконавче

провадження". Положення цієї норми закону не вимагають від адвоката для підтвердження повноважень представника ще одного документа – ордера чи договору про надання правової допомоги.

При цьому положення Закону України "Про виконавче провадження" не передбачають такої підстави для повернення виконавчого документа стягувачу як надання довіреності на підтвердження повноважень представляти інтереси стягувача, а не ордера адвоката з витягом із договору про надання правової допомоги чи самого договору.

Схожих висновків дійшов Верховний Суд у постанові від 14.12.2020 у справі № 905/120/15, погодившись з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність такої підстави для повернення виконавчого документа, як ненадання ордера адвоката з витягом із договору про надання правової допомоги.

Твердження скаржника про те, що висновки судів попередніх інстанцій не відповідають обставинам справи, які у свою чергу встановлені на підставі недопустимих доказів, є помилковими.

Висновки судів про те, що боржник не довів порушення своїх прав чи інтересів відкриттям виконавчого провадження, а також про те, що повноваження представника у виконавчому провадженні підтверджувалися належним документом (довіреністю) – відповідають обставинам справи, нормам матеріального та процесуального права.

Ураховуючи наведене, з огляду на положення Закону України "Про виконавче провадження" та беручи до уваги установлені судами обставини, колегія суддів вважає правильним висновок судів попередніх інстанцій про відмову у задоволенні скарги на дії приватного виконавця, а викладені у касаційній скарзі доводи вважає такими, що не спростовують висновки судів.

Ураховуючи викладене, судові рішення попередніх інстанцій у цій справі підлягають залишенню без змін, а касаційна скарга – без задоволення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.03.2021 у справі № 908/2322/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240672>.

Акт, яким зафіксовано відсутність майна боржника, сам по собі не є доказом відсутності у боржника присудженого до передачі майна та, відповідно, не є безумовною та достатньою підставою для повернення виконавчого документа на підставі пункту б частини першої статті 37 Закону № 1404-VIII

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу АТ "НАК "Нафтогаз України" на ухвалу Господарського суду міста Києва від 03.02.2021 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 19.04.2021, за скаргою АТ "НАК "Нафтогаз України" на бездіяльність державного виконавця Шевченківського районного відділу ДВС міста Києва Головного територіального управління юстиції у місті Києві Саванчука К. П. за позовом Державного агентства резерву України до АТ "НАК "Нафтогаз України" про повернення матеріальних цінностей державного матеріального резерву та стягнення неустойки у розмірі 956 124, 21 грн.

У січні 2021 року АТ "НАК "Нафтогаз України" звернулося до Господарського суду міста Києва зі скаргою на бездіяльність державного виконавця та зобов'язання вчинити

дії. У скарзі відповідач просив суд визнати неправомірною бездіяльність старшого державного виконавця Шевченківського районного відділу ДВС у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції у м. Києві Саванчука К. П. у виконавчому провадженні № 56292350 та зобов'язати старшого державного виконавця Саванчука К. П. усунути порушення шляхом винесення постанови про повернення виконавчого документа стягувачу у виконавчому провадженні №56292350 на підставі пункту б частини першої статті 37 Закону України "Про виконавче провадження".

Ухвалою господарського суду міста Києва від 03.02.2021 у справі № 42/109 у задоволенні скарги АТ "НАК "Нафтогаз України" на бездіяльність державного виконавця Шевченківського районного ВДВС міста Києва Головного територіального управління юстиції у місті Києві Саванчука К. П. відмовлено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 19.04.2021 ухвалою Господарського суду міста Києва від 03.02.2021 у справі № 42/109 залишено без змін.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Судами встановлено, що 15.01.2019 державним виконавцем Савчуком К. П. складено акт, яким зафіксовано відсутність 1500 тонн мазуту М-40 за адресою м. Київ, вул. Б. Хмельницького 6, де розташована належна боржнику адміністративна будівля.

Частиною першою статті 37 Закону № 1404-VIII, яка має назву "Повернення виконавчого документа стягувачу", унормовано таке. Виконавчий документ повертається стягувачу, якщо: б) у боржника відсутнє визначене виконавчим документом майно, яке він за виконавчим документом повинен передати стягувачу в натурі (пункт б).

Аналізуючи вищенаведену норму права, колегія суддів дійшла висновку, що виконавчий документ може бути повернуто стягувачу на підставі пункту б частини першої статті 37 Закону № 1404-VIII лише за умови здійснення виконавцем відповідно до цього Закону всіх заходів щодо розшуку такого майна та за умови виконання органом ДВС всіх дій, що передбачені Законом.

Водночас зі змісту оскаржуваних судових рішень вбачається, що суди надали оцінку зазначеному акту державного виконавця та встановили, що згідно з актом державним виконавцем не вирішувалося питання про можливість перебування такого майна в іншому місці, враховуючи його специфіку та можливість зберігання виключно на паливних складах, та дійшли висновку, що акт від 15.01.2019 сам по собі не є доказом відсутності у боржника присудженого до передачі майна та, відповідно, не є безумовною підставою для повернення виконавчого документа на підставі пункту б частини першої статті 37 Закону № 1404-VIII.

Суди також зазначили, що боржник також не позбавлений можливості придбати аналогічну кількість товару, оскільки вищенаведена формула передбачає спрямування відшкодованих коштів на закладення в державний резерв відповідної кількості матеріальних цінностей. При цьому, доказів неможливості придбання боржником необхідної кількості товару для передачі його у державний резерв, всупереч вимогам статті 74 ГПК України, боржником як державному виконавцю так і суду не надано.

Отже, виходячи зі змісту вказаних положень чинного законодавства та обставин, встановлених попередніми судовими інстанціями, суди зробили вірні висновки, що акт від 15.01.2019 сам по собі не є доказом відсутності у боржника присудженого до передачі майна та, відповідно, не є безумовною та достатньою підставою для повернення виконавчого документа на підставі пункту б частини першої статті 37 Закону № 1404-VIII.

Оскільки таких підстав, зокрема, передбачених пунктом 6 частини першої статті 37 Закону України "Про виконавче провадження", не було належним чином встановлено, суди попередніх інстанцій дійшли правомірного висновку про відмову у задоволенні скарги відповідача на бездіяльність державного виконавця Шевченківського районного відділу Державної виконавчої служби міста Київ Головного територіального управління юстиції у м. Києві Савчука К. П.

З огляду на встановлені обставини справи, виходячи з меж перегляду справи в касаційній інстанції, а також враховуючи доводи та вимоги касаційної скарги, підстави для відкриття касаційного провадження, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскаржуваних судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.08.2021 у справі № 42/109 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99087621>.

Див. також постанову Верховного Суду від 22.10.2021 у справі № 912/3249/20, від 24.11.2021 у справі № 908/3994/14.

Повторне невиконання боржником рішення суду, яке може бути виконано без його участі, має наслідком надіслання державним виконавцем органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, а також вжиття заходів примусового виконання рішення суду. Водночас, у разі невиконання рішення суду, яке не може бути виконане без участі боржника, державний виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та виносить постанову про закінчення виконавчого провадження

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Фонду державного майна України на ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 07.09.2020 та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 30.03.2021 за скаргою Фонду державного майна України на постанову державного виконавця Савки Л. О. відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС від 05.06.2020 ВП № 59565878 про закінчення виконавчого провадження, у справі за позовом ОСОБА_1, до Фонду державного майна України, про зобов'язання поновити на роботі та визнання незаконним й скасування наказу про звільнення.

08.07.2020 до Господарського суду Дніпропетровської області надійшла скарга № 10-25-13070 від 03.07.2020 Фонду державного майна України на постанову державного виконавця про закінчення виконавчого провадження від 05.06.2020 ВП № 59565878.

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 07.09.2020 в задоволенні скарги Фонду державного майна України від 03.07.2020 на постанову державного виконавця про закінчення виконавчого провадження від 05.06.2020 ВП № 59565878 – відмовлено.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 30.03.2021 апеляційну скаргу Фонду державного майна України на ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 07.09.2020, прийняту за результатами розгляду скарги на постанову державного виконавця, у справі № 904/1464/18 залишено без задоволення. Ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 07.09.2020 у справі № 904/1464/18 залишено без змін.

Порядок виконання рішень, за якими боржник зобов'язаний вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, визначено статтею 63 Закону, відповідно до частин першої-третьої якої за рішеннями, за якими боржник зобов'язаний особисто вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення, виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, визначеного частиною шостою статті 26 цього Закону, перевіряє виконання рішення боржником. Якщо рішення підлягає негайному виконанню, виконавець перевіряє виконання рішення не пізніше як на третій робочий день після відкриття виконавчого провадження. У разі невиконання без поважних причин боржником рішення виконавець вносить постанову про накладення на боржника штрафу, в якій також зазначаються вимога виконати рішення протягом 10 робочих днів (за рішенням, що підлягає негайному виконанню, – протягом трьох робочих днів) та попередження про кримінальну відповідальність. Виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, передбаченого частиною другою цієї статті, повторно перевіряє виконання рішення боржником. У разі повторного невиконання без поважних причин боржником рішення, якщо таке рішення може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вживає заходів примусового виконання рішення, передбачених цим Законом. У разі невиконання боржником рішення, яке не може бути виконано без участі боржника, виконавець надсилає до органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Отже, відповідно до наведеної норми повторне невиконання боржником рішення суду, яке може бути виконано без його участі, має наслідком надіслання державним виконавцем органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення, а також вжиття заходів примусового виконання рішення суду. Водночас, у разі невиконання рішення суду, яке не може бути виконане без участі боржника, державний виконавець надсилає органу досудового розслідування повідомлення про вчинення боржником кримінального правопорушення та вносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Як встановлено судами попередніх інстанцій (пункт 8 цієї Постанови) Фондом державного майна України рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 04.02.2019 у цій справі виконано, у зв'язку з чим державним виконавцем було прийнято постанови про накладення штрафу: у розмірі 5 100 грн від 16.08.2019 та у розмірі 10 200 грн від 20.11.2019.

Фондом державного майна України оскаржувалась постанова державного виконавця від 20.11.2019 про накладення штрафу за повторне невиконання рішення суду. Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 04.05.2020 (залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 23.07.2020) у справі №640/25249/19 в задоволенні адміністративного позову Фонду державного майна України до Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України про визнання протиправними та скасування постанови - відмовлено повністю.

Під час розгляду справи судами встановлено, що Фонд державного майна України листом від 01.11.2019 № 10-25-19334 повідомив відповідача про неможливість виконання рішення суду у справі № 904/1464/18. В даному листі позивач вказав, що у нього відсутні правові підстави, які б дозволяли поновити ОСОБА_1 на посаді генерального директора

АТ "Криворізька Теплоцентраль" з посиланням на положення статті 52 Закону України "Про акціонерні товариства". Суди встановили, що підстави невиконання рішення суду, наведені Фондом державного майна України, не є поважними в розумінні норм Закону України "Про виконавче провадження".

21.04.2020 за вих. № 59565878/20.1/27 державним виконавцем Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Савка Л. О. на адресу Державного бюро розслідувань направлено подання про притягнення боржника до кримінальної відповідальності.

На виконання положень статті 63 Закону України "Про виконавче провадження" 05.06.2020 державним виконавцем Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Савкою Л. О. винесено постанову про закінчення виконавчого провадження № 59565878, копію постанови направлено сторонам.

На підставі встановлених у цій справі обставин, а також враховуючи висновків судів у справі № 640/25249/19 та у цій справі з розгляду заяви ОСОБА_1 про встановлення порядку виконання рішення від 03.03.2020 (постанова Центрального апеляційного господарського суду від 10.08.2020), суди дійшли висновків, що рішення у справі № 904/1464/18 про поновлення ОСОБА_1 на посаді є достатнім для його виконання і цим рішенням визначено особу, яка зобов'язана виконати вказане рішення – Фонд державного майна України, а суд не вправі підмінювати компетенцію Фонду або будь – якого іншого органу стосовно питання призначення/звільнення працівників з посад.

Враховуючи наведене вище, колегія суддів дійшла висновку про відсутність підстав задоволення касаційної скарги Фонду державного майна України, та необхідність залишення ухвали Господарського суду Дніпропетровської області від 07.09.2020 та постанови Центрального апеляційного господарського суду від 30.03.2021 у справі № 904/1464/18 без змін, як таких, що прийняті з дотриманням норм матеріального та процесуального права.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.10.2021 у справі № 904/1464/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100395884>.

Див. також постанову Верховного Суду від 22.12.2021 у справі № 5/12/2012/5003, від 24.01.2022 у справі № 925/366/18, від 24.01.2022 у справі № 921/555/17-г/14.

Подання стороною виконавчого провадження повторної заяви про відвід суб'єкта оціночної діяльності не звільняє виконавця від обов'язку здійснювати її розгляд

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу ТОВ "Станіславська торгова компанія" на постанову Північного апеляційного господарського суду від 05.07.2021 за скаргою ТОВ "Станіславська торгова компанія" на бездіяльність відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України (щодо нерозгляду заяви боржника про відвід суб'єкта оціночної діяльності) у справі за позовом Національного банку України до ТОВ "Станіславська торгова компанія", про звернення стягнення на предмет іпотеки.

19.10.2020 відповідач, який є боржником у виконавчому провадженні, – ТОВ "Станіславська торгова компанія" звернувся у порядку статті 339 ГПК України до Господарського суду міста Києва зі скаргою на бездіяльність головного державного

виконавця Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є.

Господарський суд міста Києва ухвалою від 07.12.2020 скаргу ТОВ "Станіславська торгова компанія" на бездіяльність державного виконавця щодо нерозгляду заяви про відвід суб'єкта оціночної діяльності задовольнив частково: визнав неправомірною бездіяльність головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України Нідченка Д. Є. з приводу розгляду заяви боржника – ТОВ "Станіславська торгова компанія" № 01-09.09/20 від 28.09.2020 про відвід суб'єкта оціночної діяльності – ТОВ "Оціночна фірма "ДЕ ВІЗУ" у виконавчому провадженні № 61409886. У решті скарги відмовив.

Північний апеляційний господарський суд постановою від 05.07.2021 скасував ухвалу Господарського суду міста Києва від 07.12.2020 у справі № 910/10956/15 та ухвалив нове рішення. Відмовив у задоволенні скарги ТОВ "Станіславська торгова компанія" на бездіяльність відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України (щодо нерозгляду заяви про відвід суб'єкта оціночної діяльності).

Верховний Суд, здійснивши розгляд касаційної скарги у письмовому провадженні, дослідивши наведені відповідачем (боржником) у касаційній скарзі підстави касаційного оскарження постанови апеляційного господарського суду, доводи позивача (стягувача) та органу виконавчої служби, викладені у відзивах на касаційну скаргу, вважає, що касаційна скарга підлягає задоволенню з огляду на таке.

Верховний Суд погоджується з висновком місцевого господарського суду про те, що державний виконавець, не розглянувши у встановлений законом строк заяву боржника про відвід суб'єкта оціночної діяльності допустив тим самим несвоєчасне виконанням покладених на нього законом обов'язків, проявив бездіяльність, яка порушує права боржника на своєчасний розгляд його звернень. При цьому Верховний Суд вважає помилковим висновок суду апеляційної інстанції про те, що пропуск державним виконавцем строку на вирішення питання про відвід суб'єкта оціночної діяльності не порушує прав боржника.

Відповідно до пункту 3 частини другої статті 18 Закону України "Про виконавче провадження" виконавець зобов'язаний розглядати заяви сторін, інших учасників виконавчого провадження та їхні клопотання в установлені законом строки.

Отже положення зазначеної норми та частини четвертої статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" зобов'язують виконавця вирішити питання про заявлений відвід своєчасно, тобто у встановлені законом строки. У свою чергу заявник відводу має безумовне право очікувати розгляду його заяви державним виконавцем у строки, встановлені законом. Крім того норми Закону України "Про виконавче провадження" не містять положень, які б визначали умови, за наявності яких виконавець може не розглядати заявлений відвід. Отже подання стороною виконавчого провадження повторної заяви про відвід суб'єкта оціночної діяльності не звільняє виконавця від обов'язку здійснювати її розгляд.

З огляду на викладене обґрунтованими є доводи відповідача (боржника), наведені у касаційній скарзі, про те, що відповідно до норм Закону України "Про виконавче провадження" державний виконавець за кожною заявою про відвід має винести вмотивовану постанову у встановлені законом строки. Крім того Верховний Суд зазначає про те, що висновок апеляційного господарського суду про те, що боржник, подаючи

повторно заяву про відвід суб'єкта оціночної діяльності, мав усвідомлювати можливість відмови у її задоволенні, не є конкретним, не ґрунтується на нормах чинного законодавства, а зводиться до безпідставних уявлень та припущень, на яких не може ґрунтуватися судове рішення.

Суд апеляційної інстанції при здійсненні апеляційного перегляду скарги боржника на дії державного виконавця щодо нерозгляду заяви боржника про відвід суб'єкта оціночної діяльності не надав оцінки доводам боржника щодо допущених державним виконавцем порушень визначеного законом строку на вирішення питання про відвід суб'єкта оціночної діяльності, не застосував жодні норми Закону України "Про виконавче провадження", зокрема ті, що були визначені правовою підставою цієї скарги, не навів мотиви їх незастосування, що не відповідає вимогам процесуального закону до змісту судового рішення, є порушенням норм процесуального права, а саме: статей 236, 237, пунктів 5, 7, 8 частини четвертої статті 238 ГПК України.

Місцевий господарський суд, врахувавши наведені норми, встановивши обставини допущення державним виконавцем протиправної бездіяльності, що виявилася у нерозгляді у встановлені законом строки заяви боржника про відвід суб'єкта оціночної діяльності, встановивши обставини порушення державним виконавцем норм Закону України "Про виконавче провадження" та дійшовши висновку про обґрунтованість заявленої боржником скарги на бездіяльність державного виконавця, правильно відповідно до частини другої статті 343 ГПК України визнав оскаржувану бездіяльність державного виконавця неправомірною.

З огляду на те, що ухвала Господарського суду міста Києва постановлена з правильним застосуванням та з дотриманням норм процесуального та матеріального права, є обґрунтованою та відповідає закону, місцевий господарський суд дійшов правильних висновків про обґрунтованість вимог скарги в частині неправомірної спірної бездіяльності державного виконавця, а оскаржувана постанова апеляційного господарського суду прийнята з неправильним застосуванням норм матеріального та з порушенням норм процесуального права, Верховний Суд дійшов висновку про те, що постанова Північного апеляційного господарського суду від 05.07.2021 підлягає скасуванню, а ухвалу Господарського суду міста Києва від 07.12.2020 слід залишити в силі.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.11.2021 у справі № 910/10956/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101279770>.

4. Окремі питання, що виникають при заміні сторони виконавчого провадження

Процесуальне правонаступництво на стадії виконання судового рішення є однією з процесуальних гарантій захисту та відновлення захищених судом прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. правонаступництво полягає у переході прав і обов'язків від одного суб'єкта до іншого з відповідною відмовою від тих же вимог до суб'єкта від якого такі права і обов'язки переходять

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу КП "Тепловодоканал" Енергодарської міської ради на ухвалу Господарського суду

Запорізької області від 09.10.2020 про заміну сторони виконавчого провадження та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 23.11.2020 у справі за позовом ТОВ "Вільна енергетична компанія "Палівенерго" до КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради про стягнення 1 775 536, 61 грн.

Господарський суд Запорізької області 03.10.2019 ухвалив рішення у справі № 908/2168/19 про стягнення з КП "Підприємство комунальної власності" на користь ТОВ "ВЕК "Палівенерго" за неналежне виконання відповідачем своїх зобов'язань за договором про постачання електричної енергії № 129 від 25.03.2019 боргу у сумі 1 617 680,98 грн, пені у розмірі 146 256,09 грн, 2 % річних у сумі 8 420,80 грн, інфляційних втрат у розмірі 3 178,74 грн та 13 316,52 грн судового збору.

На виконання цього рішення суду видано наказ від 28.10.2019 та 16.12.2019 відкрито виконавче провадження.

04.09.2020 ТОВ "ВЕК "Палівенерго" звернулося до Господарського суду Запорізької області із заявою про заміну сторони виконавчого провадження з КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради на КП "Тепловодоканал".

На обґрунтування своїх вимог послалося на положення частини третьої статті 22 Закону України "Про теплопостачання", якими передбачено, що у разі, якщо суб'єкту господарювання надано в користування (оренду, концесію, управління тощо) цілісний майновий комплекс (індивідуально визначене майно) з вироблення теплової енергії, такий суб'єкт стає правонаступником за борговими зобов'язаннями з оплати спожитих енергоносіїв та послуг з їх транспортування і постачання, що виникли у суб'єкта господарювання, який раніше використовував зазначене майно (володів або користувався ним).

Господарський суд Запорізької області 09.10.2020 постановив ухвалу, залишену без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 23.11.2020, повний текст якої підписаний 26.11.2020, якою задовольнив заяву ТОВ "ВЕК "Палівенерго", замінив сторону виконавчого провадження (боржника) – КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради у справі № 908/2168/19 на КП "Тепловодоканал".

Судові рішення мотивовані тим, що Енергодарська міська рада 27.11.2018 ухвалила рішення № 3 "Про передачу комунального майна з балансу КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради на баланс КП "Тепловодоканал", згідно з яким весь майновий комплекс щодо постачання та транспортування теплової енергії передала на баланс КП "Тепловодоканал", що в силу положень вищевказаного закону є підставою для заміни боржника у виконавчому провадженні про стягнення боргу за спожиті енергоносії.

Господарський суд Запорізької області 09.10.2020 постановив ухвалу, залишену без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 23.11.2020, повний текст якої підписаний 26.11.2020, якою задовольнив заяву ТОВ "ВЕК "Палівенерго", замінив сторону виконавчого провадження (боржника) – КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради у справі № 908/2168/19 на КП "Тепловодоканал".

Судові рішення мотивовані тим, що Енергодарська міська рада 27.11.2018 ухвалила рішення № 3 "Про передачу комунального майна з балансу КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради на баланс КП "Тепловодоканал", згідно з яким весь майновий комплекс щодо постачання та транспортування теплової енергії передала на баланс КП "Тепловодоканал", що в силу положень вищевказаного закону є підставою

для заміни боржника у виконавчому провадженні про стягнення боргу за спожиті енергоносії.

Питання моменту правонаступництва має вирішуватися з урахуванням моменту передання майна, прав та обов'язків від правопередника до правонаступника. У вирішенні питань, пов'язаних з правонаступництвом, слід здійснювати аналіз документів, що стосуються переходу прав і обов'язків на майно (висновок, викладений у постанові Верховного Суду від 31.05.2018 у справі № 910/1879/17).

Колегія суддів погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що враховуючи, що об'єкт централізованого теплопостачання є комунальною власністю, саме власник (відповідна рада) розпоряджається таким майном, що вбачається з рішення Енергодарської міської ради № 3 від 27.11.2018 і саме таке розпорядження майном тягне за собою правонаступництво нового балансоутримувача КП "Тепловодоканал" за зобов'язаннями старого балансоутримувача цього майна (КП "Підприємство комунальної власності" Енергодарської міської ради) за рішенням Господарського суду Запорізької області від 03.10.2019 у справі № 908/2168/19.

За таких обставин, беручи до уваги приписи частини третьої статті 22 Закону України "Про теплопостачання", а також встановлені фактичні обставини справи, колегія суддів суду касаційної інстанції дійшла висновку про необґрунтованість доводу касаційної скарги про те, що суди попередніх інстанцій неправильно застосували положення цього Закону.

З огляду на встановлені судами першої та апеляційної інстанцій обставини, суд касаційної інстанції вважає обґрунтованими висновки господарських судів попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення заяви ТОВ "ВЕК "Палівенерго" про заміну сторони виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.01.2021 у справі № 908/2168/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94320540>.

Див. також постанову Верховного Суду від 09.06.2022 у справі № 5023/3220/11.

Виконавче провадження є однією зі стадій судового провадження, яка завершує його. Ця стадія розпочинається з набранням судовим рішенням законної сили або за інших умов, установлених законом. За законом на стадії виконавчого провадження можлива заміна сторони виконавчого провадження. Така заміна є прийнятною, зокрема, у правовідносинах, що допускають правонаступництво. Процесуальний закон та закон, який регулює підстави, порядок та спосіб виконання судових рішень, не обмежує можливість заміни сторони виконавчого провадження залежно від загальних умов та порядку (етапу) здійснення виконавчого провадження.

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Державного підприємства Міністерства оборони України "703 металообробний завод котельного обладнання" на ухвалу Господарського суду Чернівецької області від 20.08.2020 та постанову Західного апеляційного господарського суду від 19.11.2020 у справі за заявою Державного підприємства Міністерства оборони України "703 металообробний завод котельного обладнання" про заміну сторони у виконавчому провадженні за позовом Приватного підприємця Чорней І. О. до Державного підприємства

Міністерства оборони України "Чернівецький металообробний завод" про стягнення заборгованості на суму 189 313 грн.

У серпні 2020 року Державне підприємство Міністерства оборони України "703 металообробний завод котельного обладнання" (далі – ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання") звернулося із заявою про заміну сторони виконавчого провадження № 50229196, що об'єднане у зведене виконавче провадження ВП № 36575170, а саме боржника – з ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" на Державне підприємство Міністерства оборони України "Чернівецький металообробний завод" (далі – ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод").

2. В обґрунтування поданої заяви заявник посилається на наказ Міністерства оборони України (далі – МОУ) від 22.12.2016 № 713, яким припинено юридичну особу ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" шляхом її ліквідації. Пунктом 5 зазначеного наказу визнано таким, що втратив чинність наказ МОУ від 07.11.2011 № 682, яким реорганізовано ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" шляхом приєднання до ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання". Заявник зазначає, що 13.03.2015 МОУ був затверджений передавальний акт приймання-передавання основних фондів, оборотних активів, власного капіталу та зобов'язань ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" у зв'язку із його реорганізацією шляхом приєднання до ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" від 04.11.2014. Однак, фактично передача активів і зобов'язань між державними підприємствами не відбулась. 30.01.2018 між ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" та головою ліквідаційної комісії ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" підписано передавальний акт, згідно з яким ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" повернуло ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" всі передані раніше власні основні фонди, зобов'язання тощо, що передавались відповідно до передавального акта за 2015 рік. Таким чином, ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" не є правонаступником ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" та не може бути боржником за виконавчим листом у справі та відповідно стороною (боржником) у виконавчому провадженні.

Ухвалою Господарського суду Чернівецької області від 20.08.2020, яку постановою Західного апеляційного господарського суду від 19.11.2020 залишено без змін, відмовлено у задоволенні заяви ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" про заміну сторони виконавчого провадження.

Позиція Верховного Суду

Виконавче провадження є однією зі стадій судового провадження, яка завершує його. Ця стадія розпочинається з набранням судовим рішенням законної сили або за інших умов, установлених законом. За законом на стадії виконавчого провадження можлива заміна сторони виконавчого провадження. Така заміна є прийнятною, зокрема, у правовідносинах, що допускають правонаступництво. Процесуальний закон та закон, який регулює підстави, порядок та спосіб виконання судових рішень, не обмежує можливість заміни сторони виконавчого провадження залежно від загальних умов та порядку (етапу) здійснення виконавчого провадження.

Процесуальне правонаступництво передбачено не лише у зв'язку зі смертю (оголошенням померлою) фізичної особи та реорганізацією суб'єкта господарювання, а й в інших передбачених законом випадках, у тому числі в разі заміни кредитора

або боржника в зобов'язанні (відповідно до статей 512 і 520 ЦК України). Процесуальне правонаступництво в розумінні статті 52 ГПК України допускається на будь-якій стадії судового процесу, включаючи стадію виконання судового рішення.

Відповідно до положень частини першої статті 104 ЦК України юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. У разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників.

Наказом МОУ від 07.11.2011 № 682 припинено діяльність ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" шляхом приєднання до ДП МОУ ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання".

Наказом МОУ від 22.12.2016 № 713 "Про ліквідацію державного підприємства Міністерства оборони України "Чернівецький металообробний завод" припинено юридичну особу – державне підприємство Міністерства оборони України "Чернівецький металообробний завод" (код 14263499) шляхом її ліквідації, зокрема визнано таким, що втратив чинність наказ МОУ від 07.11.2011 № 682, яким реорганізовано ДП МОУ "Чернівецький металообробний завод" (пункт 5).

Таким чином, колегія суддів погоджується з позицією судів попередніх інстанцій про те, що наказом МОУ від 22.12.2016 № 713 не скасовано правонаступництво ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання".

До того ж, заміна сторони виконавчого провадження на особу щодо якої прийнято рішення про припинення шляхом ліквідації жодним нормативним актом не передбачена.

З огляду на викладене Верховний Суд погоджується з висновком судів попередніх інстанцій про необґрунтованість поданої заяви про заміну сторони виконавчого провадження та відмову в її задоволенні.

З огляду на те, що наведена скаржником підстава касаційного оскарження, не отримала підтвердження під час касаційного провадження, Верховний Суд вважає, що касаційну скаргу ДП МОУ "703 металообробний завод котельного обладнання" необхідно залишити без задоволення, а оскаржені судові рішення – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 03.03.2021 у справі № 5027/902/2011 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95305160>.

Особа, на користь якої видано виконавчий документ, набуває статусу стягувача з моменту видачі такого виконавчого документа, а не з моменту відкриття виконавчого провадження. Водночас заміна стягувача у виконавчому документі іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги) допускається на будь-якій стадії судового процесу, в тому числі, до відкриття виконавчого провадження

Верховний Суд здійснив розгляд у порядку письмового провадження касаційної скарги ОСОБА_1 на ухвалу Господарського суду міста Києва від 29.10.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 13.01.2021, за заявою ОСОБА_1 про заміну сторони виконавчого провадження її правонаступником та поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання у справі за позовом ПАТ "Радикал Банк" в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію

ПАТ "Радикал Банк" Савельєвої А. М. до ТОВ "Лізингова компанія "Фаворит" про стягнення 305 097,45 грн.

07.09.2020 до Господарського суду міста Києва з заявою про заміну сторони виконавчого провадження та поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання звернувся ОСОБА_1.

Наведена заява була обґрунтована тим, що за угодою про відступлення права вимоги заявник змінив первісного кредитора (ПАТ "Радикал Банк") у зобов'язанні за кредитним договором № К-6853/4-980 від 11.07.2013, в силу чого та відповідно до статей 512, 514 ЦК України, статті 334 ГПК України, для виконання судового рішення необхідна заміна стягувача його правонаступником.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 29.10.2020 відмовлено ОСОБА_1 у задоволенні вказаної заяви.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 13.01.2021 ухвалу Господарського суду міста Києва від 29.10.2020 в частині відмови у задоволенні заяви ОСОБА_1 залишено без змін, проте змінено її мотивувальну частину.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що виконавче провадження з примусового виконання судового рішення у цій справі не було відкрито, а встановлений судом строк для пред'явлення наказу від 31.05.2017 стягувачем до виконання закінчився 28.05.2020. Звертаючись до суду, заявник просив поновити пропущений строк, вказуючи на те, що про наявність судового спору та виданий судом наказ дізнався лише після ознайомлення з матеріалами справи 28.08.2020.

Перевіряючи наявність підстав для здійснення заміни сторони (стягувача) виконавчого провадження Верховний Суд виходить з такого.

Питання процесуального правонаступництва регламентовані частиною першою статті 52 ГПК України, згідно з якою у разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії судового процесу.

Під час виконавчого провадження заміна сторони виконавчого провадження відбувається на підставі частин першої – третьої, п'ятої статті 334 ГПК України: у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець. Суд розглядає заяву про заміну сторони її правонаступником у десятиденний строк з дня її надходження до суду у судовому засіданні з повідомленням учасників справи та заінтересованих осіб. Неявка учасників справи та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

Процесуальне правонаступництво у виконавчому провадженні – це заміна на будь-якій стадії виконавчого провадження стягувача або боржника іншою особою у зв'язку з її вибуттям, тобто підставою заміни боржника внаслідок правонаступництва є настання певних обставин, які мають юридичне значення і в результаті яких виникають цивільні права та обов'язки або пряма вказівка акту законодавства, що не залежить

від умов та порядку здійснення виконавчого провадження органами і посадовими особами.

Процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального та впливає з юридичних фактів правонаступництва (заміни сторони у матеріальному правовідношенні її правонаступником). У зв'язку з цим для вирішення судом питання про процесуальну заміну сторони у справі необхідна наявність відповідних первинних документів, які підтверджують факт вибуття особи з матеріального правовідношення та перехід її прав та обов'язків до іншої особи – правонаступника.

Процесуальне правонаступництво, передбачене статтею 52 ГПК України, – це перехід процесуальних прав та обов'язків сторони у справі до іншої особи у зв'язку з вибуттям особи у спірному матеріальному правовідношенні. Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 10.08.2020 у справі № 917/1339/16.

Відповідно до статті 15 Закону України "Про виконавче провадження" сторонами виконавчого провадження є стягувач і боржник. Стягувачем є фізична або юридична особа чи держава, на користь чи в інтересах яких видано виконавчий документ. Боржником є визначена виконавчим документом фізична або юридична особа, держава, на яких покладається обов'язок щодо виконання рішення. У разі вибуття однієї із сторін виконавець за заявою сторони, а також заінтересована особа мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, є обов'язковими тією мірою, якою вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив.

Отже, особа, на користь якої видано виконавчий документ, набуває статусу стягувача з моменту видачі такого виконавчого документа, а не з моменту відкриття виконавчого провадження. Водночас, заміна стягувача у виконавчому документі іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги) допускається на будь-якій стадії судового процесу, в тому числі, до відкриття виконавчого провадження.

Верховний Суд звертає увагу, що відповідно до статті 52 ГПК України, яка визначає загальні положення процесуального правонаступництва, заміна учасника справи його правонаступником допускається не будь-коли (тобто, протягом невизначеного терміну), а лише на стадіях судового процесу. Тобто, таке право не є абсолютним і обмежено часовими рамками певних стадій судового процесу.

Стадія виконавчого провадження, як завершальна стадія судового процесу, має встановлені законом строкові межі. Зокрема, така стадія починається після видачі виконавчого документу стягувачу та закінчується фактичним виконанням судового рішення або зі спливом строку пред'явлення виконавчого документу до виконання, оскільки якщо цей строк пропущено, виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання (пункт 2 частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження"). Тобто, за межами цього строку виконавчі дії не вчиняються, а строк виконавчого провадження, як завершальної стадії судового процесу, спливає одночасно зі строком пред'явлення виконавчого документу до виконання.

Заміна сторони виконавчого провадження протягом необмеженого строку, незалежно від того чи закінчився встановлений строк пред'явлення до виконання наказу, означатиме, що стягувач після спливу строку пред'явлення виконавчого документу

до виконання, який не був поновлений судом, матиме можливість "штучно" збільшити цей строк на невизначений термін шляхом відступлення права вимоги іншим особам, таким чином уникнувши законодавчої вимоги щодо строку, що вже безпосередньо впливає на права та інтереси боржника, який не може бути у невизначеному стані протягом тривалого строку. Такі дії можуть порушити принцип правової визначеності, який є одним з основоположних аспектів верховенства права.

З матеріалів справи та змісту оскаржуваної постанови апеляційного суду вбачається, що вона прийнята з врахуванням наведених висновків Верховного Суду.

З огляду на встановлені у справі обставини спливу строку для пред'явлення наказу Господарського суду міста Києва від 31.05.2017 до виконання, колегія суддів Верховного Суду погоджується з висновками апеляційного суду стосовно того, що подання заяви про заміну стягувача його правонаступником після спливу строку пред'явлення виконавчого документу до виконання, що не був поновлений судом, виключає можливість задоволення такої заяви.

Переглянувши у касаційному порядку постанову Північного апеляційного господарського суду від 13.01.2021 в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, суд касаційної інстанції дійшов висновку, що оскаржувана постанова апеляційного суду прийнята з додержанням вимог матеріального та процесуального права, підстав для її зміни чи скасування немає.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11.03.2021 у справі № 910/2954/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95502222>.

Див. також постанови Верховного Суду від 13.09.2021 у справі № 922/4576/15, від 15.03.2021 у справі № 926/3371/17, від 25.03.2021 у справі № 910/11030/18, від 21.05.2021 у справі № 922/1995/17, від 14.07.2021 у справі № 918/1478/14, від 16.08.2021 у справі № 908/502/19, від 21.10.2021 у справі № 15/60, від 20.01.2022 у справі № 922/347/21, від 19.04.2022 у справі № 5010/2403/2011-14/120, від 28.04.2022 у справі № 7/208.

Заміна сторони виконавчого провадження правонаступником, тобто здійснення процесуального правонаступництва після набрання судовим рішенням законної сили полягає в поширенні на правонаступників законної сили судового рішення. При цьому на правонаступників законна сила судового рішення поширюється усіма своїми правовими наслідками – незмінністю, неспростовністю, виключністю, преюдиційністю, виконуваністю

Верховний Суд розглянув в письмовому провадженні касаційну скаргу ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 23.03.2021 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 18.01.2021 у справі за позовом ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" (правонаступником якого є ТОВ "ДАНУБІУС") до Державного підприємства "Морський торговельний порт Усть-Дунайськ" про стягнення 958 266, 94 грн.

У січні 2021 року ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" подало до суду заяву про заміну сторони правонаступником у виконавчому документі, в якій просить замінити стягувача – ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" в ухвалі Господарського суду Одеської області від 15.01.2010 (з урахуванням ухвали суду від 24.02.2010 про виправлення опіски) на правонаступника – ТОВ "ДАНУБІУС". Привести ухвалу про затвердження мирової угоди

у відповідність до вимог чинного законодавства як виконавчого документа, а саме вказати строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 18.01.2021, залишеною без змін постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 23.03.2021, у задоволенні заяви відмовлено. Суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, відмовляючи у задоволенні заяви ТОВ "Дунайська стівідорна компанія", зазначив, що оскільки ухвалою суду від 05.10.2020 було замінено позивача – ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" у справі № 23/6-09-171 на правонаступника – ТОВ "ДАНУБІУС", стороною у справі вже є саме ТОВ "ДАНУБІУС", а не ТОВ "Дунайська стівідорна компанія", а внесення змін до ухвали суду про затвердження мирової угоди не передбачено чинним законодавством.

Переглянувши у порядку письмового провадження оскаржені у справі постанову суду апеляційної інстанції та ухвалу суду першої інстанції, дослідивши доводи, наведені у касаційній скарзі та запереченнях на неї, перевіrivши правильність застосування судами норм матеріального і процесуального права, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" у заяві, яка надійшла до суду 04.01.2021, просило замінити стягувача – ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" в ухвалі Господарського суду Одеської області від 25.01.2010 про затвердження мирової угоди від 15.01.2010 (з урахуванням ухвали суду від 24.02.2010 про виправлення описки) на правонаступника – ТОВ "ДАНУБІУС" та привести ухвалу про затвердження мирової угоди у відповідність до вимог чинного законодавства як виконавчого документа, а саме вказати строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, посилаючись, зокрема, на положення статті 334 Господарського процесуального кодексу України.

Заміна сторони виконавчого провадження правонаступником, тобто здійснення процесуального правонаступництва після набрання судовим рішенням законної сили полягає в поширенні на правонаступників законної сили судового рішення. При цьому на правонаступників законна сила судового рішення поширюється усіма своїми правовими наслідками – незмінністю, неспростовністю, виключністю, преюдиційністю, виконуваністю.

Суди попередніх інстанцій зазначили, що з урахуванням положень чинного законодавства передання кредитором своїх прав іншій особі за договором відступлення права вимоги (договором цесії) є правонаступництвом, і такий правонаступник кредитора має право звертатись до суду із заявою про заміну сторони виконавчого провадження з наданням йому статусу сторони виконавчого провадження.

Водночас, як установили суди, згідно з повідомленням ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" мирова угода від 15.01.2010 не була виконана ДП "Морський торговельний порт Усть-Дунайськ", ухвала про затвердження мирової угоди на примусове виконання не подавалася у зв'язку з невідповідністю її вимогам виконавчого документа, а грошові зобов'язання на суму 800 000 грн за виконання ремонтних робіт ДП "Морський торговельний порт Усть-Дунайськ" не були виконані і на даний час існують.

ТОВ "Дунайська стівідорна компанія", звертаючись до суду із заявою про зміну сторони правонаступником у виконавчому документі, вважає ухвалу про затвердження мирової угоди виконавчим документом, тому зазначає, що в ухвалі про затвердження мирової угоди також має бути проведена заміна стягувача, а також приведено зазначену

ухвалу у відповідність до вимог чинного законодавства як виконавчого документа шляхом зазначення строку пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Мирова угода у позовному провадженні – це письмова домовленість між сторонами спору про його вирішення, яка укладається в добровільному порядку з метою припинити спір, на погоджених сторонами умовах. Тобто, відмовившись від судового захисту, сторони ліквідують наявний правовий конфлікт самостійним (без державного примусу) врегулюванням розбіжностей на погоджених умовах. Спір може бути врегульовано укладенням мирової угоди на будь-якій стадії господарського процесу, у тому числі на стадії виконання судового рішення. На відміну від звичайного договору, мирова угода у позовному провадженні укладається в процесі розгляду справи у господарському суді у формі та на умовах, передбачених процесуальним законодавством; підлягає затвердженню господарським судом; припиняє процесуально-правові відносини сторін; якщо мирова угода не виконується добровільно, вона виконується в порядку, встановленому для виконання судового рішення.

Ураховуючи положення законодавства, яке діяло на час прийняття судом ухвали від 25.01.2010 про затвердження мирової угоди (з урахуванням ухвали суду від 24.02.2010 про виправлення опіски), суди дійшли висновку, що ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом згідно з пунктом 2 частини другої статті 17 Закону України "Про виконавче провадження" та як виконавчий документ повинна містити у своїй резолютивній частині не лише вказівку про затвердження мирової угоди, а й інші передбачені законодавством (статтею 86 ГПК України та статтею 18 Закону України "Про виконавче провадження", які діяли на час затвердження мирової угоди) ознаки та відомості, зокрема, щодо умов, розміру і строків виконання зобов'язань сторін тощо. Внаслідок недодержання відповідних вимог ухвала про затвердження мирової угоди не може вважатися виконавчим документом, що підлягає виконанню державною виконавчою службою.

У разі невиконання зобов'язаною стороною умов мирової угоди, укладеної в процесі виконання судового рішення і затвердженої господарським судом, заінтересована сторона може звернутися до державного виконавця на підставі статті 19 Закону України "Про виконавче провадження" із заявою про примусове виконання ухвали, якою затверджено цю угоду.

Водночас суди установили, що матеріали справи не містять доказів про звернення стягувача – ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" до державного виконавця із заявою про примусове виконання ухвали про затвердження мирової угоди від 25.01.2010 (з урахуванням ухвали від 24.02.2010 про виправлення опіски), а також не містять доказів звернення з позовом про спонукання до виконання мирової угоди, в разі задоволення якого господарським судом було б видано відповідний наказ.

Крім того, суди попередніх інстанцій акцентували увагу на тому, що внесення в подальшому змін чи доповнень до укладеної та затвердженої судом мирової угоди чинним законодавством не передбачалося.

Суд апеляційної інстанції не взяв до уваги посилання ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" на положення статей 192, 193 Господарського процесуального кодексу України (у редакції, чинній з 15.12.2017), якими встановлені порядок укладення та виконання мирової угоди, оскільки мирову угоду між ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" та ДП "Морський торговельний порт Усть-Дунайськ" затверджено ухвалою Господарського суду

Одеської області від 25.01.2010, а тому мають застосовуватися норми чинного на той час процесуального законодавства.

Суди також зазначили, що вимога замінити стягувача ТОВ "Дунайська стівідорна компанія" в ухвалі Господарського суду Одеської області від 25.01.2010 про затвердження мирової угоди від 15.01.2010 у справі № 23/6-09-171 (з урахуванням ухвали Господарського суду Одеської області від 24.02.2010 про виправлення описки) на правонаступника – ТОВ "ДАНУБІУС", вже була предметом розгляду Господарського суду Одеської області, але за зверненням ТОВ "ДАНУБІУС".

Ураховуючи викладене, беручи до уваги обставини, встановлені судами, а також те, що судами першої та апеляційної інстанцій правильно застосовано норми права, а скаржником не доведено наявності підстав для касаційного оскарження судових рішень на підставі абзацу другої частини другої статті 287 Господарського процесуального кодексу України, колегія суддів не вбачає правових підстав для скасування оскаржених судових рішень у справі та задоволення касаційної скарги, а судові витрати за розгляд касаційної скарги покладаються на скаржника.

Детальніше з повним текстом постанови КГС ВС від 24.06.2021 у справі № 23/6-09-171 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98083145>. Див. також постанову Верховного Суду від 05.08.2021 у справі № 911/1070/20.

5. Окремі питання, що виникають під час застосування Закону України "Про виконавче провадження"

Правовою підставою для винесення постанови про закінчення виконавчого провадження відповідно до положень пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" та частини другої статті 328 ГПК України є встановлення Виконавцем факту виконання рішення суду у повному обсязі таким чином, як визначено виконавчим документом, або факту визнання виконавчого документу судом таким, що не підлягає виконанню повністю або частково

Верховний Суд розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу ТОВ "Котнар-М" на ухвалу господарського суду міста Києва від 16.06.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 17.08.2020 за скаргою товариства на дії державного виконавця Берегівського районного відділу ДВС Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України у справі 910/4071/17 за позовом компанії R & A Baily & Co (Р енд А Бейлі енд Ко; далі – Компанія) до ТОВ "Котнар-М", ТОВ "Торговий дім "Медіатрейдінг" про визнання торговельних марок добре відомими та припинення порушення прав інтелектуальної власності.

Рішенням господарського суду міста Києва від 07.09.2017, яке залишене без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 05.09.2018, позов задоволено повністю, з посиланням на його обґрунтованість.

Постановою Верховного Суду від 11.12.2018 касаційну скаргу Товариства задоволено частково. Рішення господарського суду міста Києва від 07.09.2017 та постанову Київського апеляційного господарського суду від 05.09.2018 у справі № 910/4071/17 скасовано

в частині задоволення позовних вимог про зобов'язання ТОВ "КОТНАР-М" та ТОВ "Торговий дім "Медіатрейдінг" вилучити з цивільного обороту та знищити лікер під назвою "O'DAILYS" (Дейліс), включаючи його види "O'Dailys Original", "O'Dailys Hazelnut", "O'Dailys Tiramisu", "O'Dailys Chokolade", "O'Dailys Coffee" як такий, що був виготовлений та введений в цивільний оборот з порушенням прав інтелектуальної власності компанії Р енд А Бейлі енд Ко (R & A BAILEY & CO) на добре відомі торговельні марки "BAILEYS", "Бейліс" та торговельні марки "BAILEYS", "Бейліз" за свідоцтвами України №№ 8539, 115136. У відповідній частині прийнято нове рішення, яким у позові відмовлено.

На виконання Постанови Касаційного господарського суду у складі Верховного суду України від 11.12.2018 по справі № 910/4071/17 Господарським судом міста Києва видано наказ від 27.12.2018.

24.04.2020 до господарського суду міста Києва надійшла скарга Товариства на дії державного виконавця Березівського районного відділу Державної виконавчої служби Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України (далі – Виконавець) в якій скаржник просить:

1) визнати протиправними дії Виконавця у виконавчому провадженні № 58563144, відкритого на виконання наказу від 27.12.2018 по справі № 910/4071/17, виданого господарським судом міста Києва, щодо відмови (лист від 03.04.2020 № 1248/18.1-38) у задоволенні вимоги ТОВ "Котнар-М" (заява № 37/01 від 26.03.2020) про закриття виконавчого провадження, у зв'язку з фактичним виконанням в повному обсязі рішення;

2) зобов'язати Виконавця закрити виконавче провадження № 58563144, яке відкрите на виконання наказу від 27.12.2018 по справі № 910/4071/17, виданого господарським судом міста Києва, у зв'язку з фактичним виконанням в повному обсязі рішення суду.

В обґрунтування скарги Товариство зазначає, що Виконавець при здійсненні виконавчих дій неправомірно відмовив визнавати факт зарахування зустрічних однорідних вимог через права на це, оскільки така позиція суперечить приписам статті 601 Цивільного кодексу України.

Ухвалою господарського суду міста Києва від 16.06.2020, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 17.08.2020, у задоволенні скарги Товариства на дії Виконавця при виконанні рішення суду по справі № 910/4071/17 відмовлено.

Судові рішення обґрунтовані тим, що з урахуванням сплати на депозитний рахунок Березівського районного відділу державної виконавчої служби Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції залишку боргу в сумі 4 960 грн, були підстави для винесення постанови про закінчення виконавчого провадження; право скаржника на припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог не оспорується, оскільки таке право учасник господарських правовідносин має в силу інших норм законодавства, однак зарахування зустрічних вимог в порядку примусового виконання рішення не передбачено Законом України "Про виконавче провадження".

Переглянувши оскаржені у справі постанову та ухвалу, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи, перевіrivши наявні матеріали справи щодо правильності застосування господарськими судами норм матеріального і процесуального права, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з наступних підстав.

Під час розгляду скарги на дії (бездіяльність) приватного виконавця господарський суд, користуючись правами та повноваженнями наданими йому процесуальним законом,

повинен з'ясувати та перевірити належність виконання приватним виконавцем визначених законом обов'язків, і в залежності від установлених обставин ухвалити відповідне рішення про задоволення (відмову у задоволенні) такої скарги.

Приписами статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" визначені підстави, за яких виконавче провадження підлягає закінченню.

Зокрема, відповідно до пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження", про порушення приватним виконавцем якого стверджує скаржник, виконавче провадження підлягає закінченню у разі фактичного виконання в повному обсязі рішення згідно з виконавчим документом.

Отже, підставою закінчення виконавчого провадження відповідно до положень цієї норми є факт виконання рішення суду у повному обсязі таким чином, як визначено відповідно до виконавчого документа.

Окрім того, частиною другою статті 328 ГПК України передбачено, що суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Отже, правовою підставою для винесення постанови про закінчення виконавчого провадження відповідно до положень пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" та частини другої статті 328 ГПК України є встановлення Виконавцем факту виконання рішення суду у повному обсязі таким чином, як визначено виконавчим документом, або факту визнання виконавчого документу судом таким, що не підлягає виконанню повністю або частково (близька за змістом правова позиція викладена в постановках Верховного Суду від 01.10.2020 у справі № 914/3703/15 та від 13.05.2020 у справі № 904/1209/18).

Враховуючи наведене, а також те, що наказ господарсько суду міста Києва від 27.12.2018 у справі № 910/4071/17 таким, що не підлягає виконанню, не визнавався, у Виконавця були відсутні підстави для висновку про повне фактичне виконання рішення суду Товариством у зв'язку із повідомленням про зарахування зустрічних однорідних вимог у розумінні положень пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження".

За наведених мотивів Суд відхиляє посилання Товариства на те, що, враховуючи проведення Товариством зарахування зустрічних однорідних вимог, Виконавець повинен був закрити виконавче провадження, а суди порушили приписи статей 202, 601 Цивільного кодексу України, статті 203 ГК України, статті 39 Закону України "Про виконавче провадження".

Посилання скаржника у тексті касаційної скарги на постанови Верховного Суду та Верховного Суду України також не приймаються судом, оскільки у постанові Верховного Суду від 28.02.2018 у справі № 910/7228/17 та постанові Верховного Суду України від 24.02.2016 у справі № 6-2784цс15 предмет, підстави та регулювання спірних правовідносин не є подібними зі справою, яка розглядається. Висновки Верховного Суду стосуються правомірності правочину – заяви про зарахування зустрічних однорідних вимог. Правові підстави для закінчення виконавчого провадження у зв'язку з отриманням приватним виконавцем заяви про зарахування зустрічних однорідних вимог,

яка оспорюється стягувачем, та висновки щодо застосування пункту 9 частини 1 статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" у зазначених судових рішеннях відсутні.

У постанові Верховного Суду України від 01.11.2005 у справі 15/154 висновки щодо застосування пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" у наведеній постанові відсутні, а справу було направлено на новий розгляд до суду першої інстанції.

Разом з тим враховується судом і те, що Товариством 24.04.2020 було сплачено на депозитний рахунок Берегівського районного відділу державної виконавчої служби Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції залишок боргу в сумі 4960 грн, у зв'язку з чим 27.04.2020 заступником начальника Берегівського районного відділу державної виконавчої служби Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції Кіндрат В. М. було винесено постанову про закінчення спірного виконавчого провадження на підставі пункту 9 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження".

Враховуючи викладене, відсутні підстави для зміни чи скасування ухвали та постанови судів першої та апеляційної інстанцій, у зв'язку з чим касаційна скарга має бути залишена без задоволення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 16.01.2021 у справі № 910/4071/17 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94227070>.

Залежно від вибору стягувача та після пред'явлення виконавчого документа для примусового виконання до органу державної виконавчої служби або до приватного виконавця у відповідного виконавця виникають передбачені статтею 18 Закону України "Про виконавче провадження" права й обов'язки, зокрема обов'язок здійснювати заходи примусового виконання рішення у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом

Верховний Суд розглянув відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Багатопрофільного підприємства "Солідарність" у формі ТОВ на ухвалу Господарського суду міста Києва від 16.06.2021 та на постанову Північного апеляційного господарського суду від 03.08.2021 за скаргою Багатопрофільного підприємства "Солідарність" у формі ТОВ на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Телявського А. М. при виконанні рішення у справі № 5011-34/6378-2012 за позовом ПАТ "Державний експортно-імпорتنний банк України" до Багатопрофільного підприємства "Солідарність" у формі ТОВ, ТОВ "Диво-Світ", ТОВ "Солтрейд" про стягнення 194 572 627,87 грн та 75 985,08 швейцарських франків.

Багатопрофільне підприємство "Солідарність" у формі ТОВ подало скаргу на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Телявського А. М., в якій просило скасувати постанови, які прийняті 05.05.2021 приватним виконавцем виконавчого округу міста Києва Телявським А. М. у виконавчому провадженні № 65313292 про: відкриття виконавчого провадження з виконання наказу Господарського суду міста Києва від 25.02.2013 у справі № 5011-34/6378-2012; стягнення основної винагороди; стягнення з боржника витрат на проведення виконавчих дій; арешт коштів та майна боржника.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 16.06.2021 закрито провадження у справі в частині розгляду скарги Багатопрофільного підприємства "Солідарність" у формі ТОВ на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Телявського А. М. при виконанні рішення у справі № 5011-34/6378-2012 про скасування постанови про стягнення з боржника основної винагороди приватного виконавця від 05.05.2021 та постанови про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження від 05.05.2021.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 03.08.2021 ухвалу Господарського суду міста Києва від 16.06.2021 у справі № 5011-34/6378-2012 залишено без змін.

Предметом касаційного розгляду у цій справі є питання правомірності дій приватного виконавця щодо вчинення дій, спрямованих на виконання рішення суду у даній справі.

Законом України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" визначено основи організації та діяльності з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) державними виконавцями органів державної виконавчої служби та приватними виконавцями, їхні завдання та правовий статус. Завданням органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом (стаття 3).

Пункт 6 частини першої статті 4 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" та пункт 4 частини першої статті 2 Закону України "Про виконавче провадження" установлюють принцип (засаду) диспозитивності виконавчого провадження та визначають його обов'язковість при здійсненні виконавчого провадження органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями.

Цей принцип полягає, зокрема, у наданні стягувачу права вибору – пред'явити виконавчий документ для примусового виконання до органу державної виконавчої служби або до приватного виконавця, якщо виконання рішення відповідно до статті 5 Закону України "Про виконавче провадження" віднесено до компетенції і органів державної виконавчої служби, і приватних виконавців (абзац другий частини першої статті 19 цього Закону).

Тобто, вищевказані положення надають стягувачу право на власний розсуд обрати орган, що буде здійснювати примусове виконання, обираючи при цьому між державною виконавчою службою та приватними виконавцями.

Залежно від вибору стягувача та після пред'явлення виконавчого документа для примусового виконання до органу державної виконавчої служби або до приватного виконавця у відповідного виконавця виникають передбачені статтею 18 Закону України "Про виконавче провадження" права й обов'язки, зокрема обов'язок здійснювати заходи примусового виконання рішення у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом.

Судами попередніх інстанцій правомірно відхилено доводи скаржника про те, що наказ від 25.02.2013 має виконуватися згідно із законодавством, яке було чинним на момент видачі наказу, оскільки: пунктом 7 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII від 02.06.2016, який діє на час розгляду скарги на дії приватного виконавця, передбачено, що виконавчі дії, здійснення яких розпочато до набрання чинності цим Законом, завершуються у порядку, що діяв

до набрання чинності цим Законом. Після набрання чинності цим Законом виконавчі дії здійснюються відповідно до цього Закону; приватним виконавцем виконавчого округу міста Києва Телявським А. М. винесено постанову про відкриття виконавчого провадження № 65313292 (розпочато виконавче провадження) 05.05.2021, тобто після набрання чинності Законом України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII від 02.06.2016.

Крім того, судами попередніх інстанцій правомірно відхилено аргументи скажника про те, що в постанові Верховного Суду від 21.04.2021 у справі № 5011-34/6378-2012 чітко зазначено, що судові рішення та наказ у справі № 5011-34/6378-2012 підлягають виконанню лише державним виконавцем, оскільки Верховний Суд в постанові від 21.04.2021 у справі № 5011-34/6378-2012 такого висновку не робив, а зазначив, що судами не встановлено, що виконавцем було відкрито виконавче провадження на виконання рішення, яке відповідно до вимог законодавства підлягає виконанню тільки державним виконавцем.

Водночас суди попередніх інстанцій приймаючи оскаржувані рішення, що переглядаються, встановили, що наказ Господарського суду міста Києва у справі № 5011-34/6378-2012 від 25.02.2013 не містить ознак, передбачених пунктом 2 частини другої статті 5 Закону України "Про виконавче провадження", за наявності яких приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень.

Враховуючи наведене, Суд погоджується із висновками судів попередніх інстанцій про відсутність підстав для задоволення скарги Багатoproфільного підприємства "Солідарність" у формі Товариства з обмеженою відповідальністю на дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Телявського А. М. при виконанні рішення у справі № 5011-34/6378-2012.

З огляду на наведене Верховний Суд дійшов висновку про необхідність залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень першої та апеляційної інстанцій без змін через відсутність передбачених процесуальним законом підстав для їх скасування.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.10.2021 у справі № 5011-34/6378-2012 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100358087>.
Див. також постанову Верховного Суду від 09.02.2022 у справі № 40/5005/7101/2011.

Умовою для видачі дубліката наказу суду є подання відповідної заяви до суду відповідно до підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI Перехідних положень ГПК України впродовж строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання, який повинен обчислюватися з урахуванням переривання цього строку та/або його зупинення

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу Національного банку України на постанову Північного апеляційного господарського суду від 22.12.2020, за заявою Національного банку України про поновлення пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання та видачу його дублікату у справі за позовом Національного банку України до ТОВ "Інвестиційно-будівельна фірма "АВМ" про стягнення 1 000 725,92 грн.

У травні 2019 року Національний банк України подав до місцевого суду заяву про поновлення пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання та видачу його дублікату.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 20.06.2019 вказану заяву Національного банку України задоволено, поновлено строк для пред'явлення наказу від 20.10.2015 до виконання та видано дублікат наказу.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 22.12.2020 ухвалу Господарського суду міста Києва від 20.06.2019 скасовано. У задоволенні заяви Національного банку України відмовлено.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіривши наявність зазначеної у касаційній скарзі підстави касаційного оскарження судових рішень (пункт 1 частини другої статті 287 ГПК України), дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи та заперечення проти неї і перевіривши матеріали справи, Верховний Суд вважає, що касаційну скаргу необхідно задовольнити з таких підстав.

Виконання судового рішення здійснюється на підставі наказу, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції. Наказ суду є виконавчим документом (частини перша, друга статті 327 ГПК України). Аналогічні положення були передбачені статтею 116 ГПК України в редакції до 15.12.2017, чинній на момент набрання законної сили судовим рішенням у цій справі та видачі на його виконання наказу суду.

Аналіз змісту підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI Перехідних положень ГПК України свідчить, що основними критеріями для задоволення заяви про видачу дублікату виконавчого документа є: втрата виконавчого документа (загублення, викрадення, знищення, істотне пошкодження, вилучення у виконавця або стягувача, що унеможливорює його виконання, тощо) та звернення до суду з заявою до закінчення строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Суд зауважує, що ГПК України не надає суду права відмовити у задоволенні заяви про видачу дублікату наказу з мотивів її необґрунтованості та не зобов'язує стягувача наводити причини втрати наказу. За умови встановлення факту невиконання судового рішення видача дублікату наказу не порушує прав боржника та не покладає на нього додаткових зобов'язань, оскільки дублікат наказу має повністю відтворювати втрачений наказ, у тому числі містити дату його видачі. Натомість відсутність наказу у стягувача унеможливорює виконання рішення суду та порушує його права.

Водночас обов'язковою умовою для видачі дублікату наказу є звернення до суду з такою заявою в межах встановленого законом строку для пред'явлення його до виконання або його поновлення за рішенням суду (подібний висновок щодо умов видачі дублікату виконавчого документа викладено у постановках Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 10.04.2018 у справі № 24/234, від 10.09.2018 у справі № 5011-58/9614-2012, від 21.01.2019 у справі № 916/215/15-г, від 23.05.2019 у справі № 5023/1702/12, від 11.11.2019 у справі № 5/229-04, від 01.04.2020 у справі № 916/924/16, від 18.06.2020 у справі № 24/262, від 03.08.2020 у справі № 904/9718/13, від 17.09.2020 у справі № 19/093-12).

Отже, умовою для видачі дублікату наказу суду є подання відповідної заяви до суду відповідно до підпункту 19.4 пункту 19 розділу XI Перехідних положень ГПК України впродовж строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання,

який повинен обчислюватися з урахуванням переривання цього строку та/або його зупинення.

Ураховуючи викладене, під час вирішення питання про можливість видачі судом дубліката виконавчого документа на підставі звернення особи до суду з такою заявою обов'язковому з'ясуванню підлягають обставини дотримання заявником строку, встановленого для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката втраченого документа вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку. Натомість, коли строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання сплив, і суд його не поновив, то за результатами розгляду заяви про видачу дубліката втраченого виконавчого документа суд відмовляє у задоволенні цієї заяви (висновок щодо застосування норм права, викладений у постанові Великої Палати Верховного Суду від 21.08.2019 у справі №2-836/11).

Належним доказом надіслання органом виконавчої служби постанови про повернення виконавчого документа стягувачу є квитанція, касовий чек або інший розрахунковий документ пошти про оплату рекомендованого поштового відправлення. Проте у цій справі до суду не було надано доказів направлення на адресу Національного банку України постанови Святошинського районного відділу державної виконавчої служби у м. Києві від 22.12.2018 ВП № 49471016 про повернення виконавчого документа стягувачу рекомендованим листом у порядку, визначеному статтею 28 Закону України "Про виконавче провадження" або отримання Національним банком України такої постанови разом з наказом Господарського суду міста Києва від 20.10.2015 в період до 18.04.2019, що позбавило стягувача можливості бути обізнаним про вчинення відповідних дій державним виконавцем та в подальшому реалізувати своє право на повторне пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Національний банк України з заявою про видачу дублікату наказу Господарського суду міста Києва від 20.10.2015 звернувся до суду 06.05.2019, в межах тримісячного строку, передбаченого частиною першою статті 12 Закону України "Про виконавче провадження", тобто до спливу строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, а тому заява вважається такою, що подана у межах строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання, що не було враховано судами попередніх інстанцій.

Дійшовши помилкових висновків про сплив строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, суди попередніх інстанцій зосередились на дослідженні обставин пропуску такого строку, з'ясуванні наявності поважних причин його поновлення, чого вчиняти необхідності не було. Внаслідок власної оцінки доказів у справі суди прийняли протилежні за змістом рішення, а саме Господарський суд міста Києва задовольнив заяву Національного банку України, поновив строк для пред'явлення наказу від 20.10.2015 до виконання та видав дублікат наказу. Північний апеляційний господарський суд у задоволенні заяви Національного банку України відмовив.

Колегія суддів відзначає, що для мети отримання дублікату наказу, виданого на виконання чинного рішення, стягувач не повинен доводити фізичної втрати оригіналу наказу, а має доводити відсутність у нього виконавчого документа, який йому було видано, та, як наслідок, відсутність у нього можливості звернутися до органів виконання, оскільки його прагненням є виконання чинного судового рішення.

Матеріали справи не містять доказів повернення на адресу Національного банку України наказу Господарського суду міста Києва від 20.10.2015 після фактичного припинення примусового виконання рішення суду та винесення постанови про повернення виконавчого документу стягувачу від 22.12.2018, зокрема рекомендованим листом у порядку, визначеному у статті 28 Закону України "Про виконавче провадження".

За таких обставин висновок суду апеляційної інстанції щодо відсутності підстав для задоволення заяви Національного банку України про видачу дублікату виконавчого документа (судового наказу) у справі № 910/20594/15 є помилковим. Ухвала Господарського суду міста Києва від 20.06.2019 в частині задоволення заяви Національного банку України про видачу дублікату наказу є законною. З урахуванням викладеного оскаржувана постанова суду апеляційної інстанції підлягає скасуванню в частині відмови у видачі дублікату наказу, з залишенням в силі ухвали суду першої інстанції в цій частині.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.07.2021 у справі № 910/20594/15 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98560749>.

Див. також постанову Верховного Суду від 05.08.2021 у справі № 911/1512/13, від 23.12.2021 у справі № 910/26303/14, від 16.02.2022 у справі № 10/246.

Чинне процесуальне законодавство передбачає механізм нівелювання процедури примусового виконання судового наказу у разі відсутності відповідного обов'язку боржника шляхом визнання цього наказу таким, що не підлягає виконанню

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу ТОВ "Шахтоуправління "Донбас" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 25.03.2021 та ухвалу Господарського суду Донецької області від 20.01.2021 у справі за скаргою ТОВ "Шахтоуправління "Донбас" (вих. № 1-юр від 04.01.2021), вх. № 234/21 від 11.01.2021 на дії приватного виконавця виконавчого округу Донецької області Григорчука П. В., у справі за позовом ТОВ "Енергоінвест Трейдинг" до ТОВ "Шахтоуправління "Донбас" про стягнення збитків на суму 26 257 778,71 грн та нарахованих на них інфляційних втрат на суму 8 565 269, 80 грн, 3 % річних на суму 1 927 246, 88 грн.

ТОВ "Шахтоуправління "Донбас" звернулося зі скаргою на дії приватного виконавця від 04.01.2021 № 1-юр, у якій просило скасувати постанову приватного виконавця від 29.12.2020 про арешт коштів боржника в рамках виконавчого провадження № 63961256.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 20.01.2021, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 25.03.2021, у задоволенні скарги боржника відмовлено.

ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Доводи скарги боржника на дії приватного виконавця зводяться до тверджень про порушення його майнових прав унаслідок відкриття виконавчого провадження з примусового стягнення заборгованості боржника, яка є погашеною в силу здійснення останнім зарахування зустрічних однорідних вимог ще до дати відкриття виконавчого провадження. При цьому у поданій скарзі боржник не наводить жодних норм чинного законодавства, які, на його думку, порушені приватним виконавцем при прийнятті саме оспорюваної постанови про арешт коштів боржника, а посилається лише на загальну

процесуальну норму статті 339 ГПК України, якою передбачено право сторони виконавчого провадження на оскарження дій органу виконавчої служби.

Натомість судами попередніх інстанцій встановлено, що виконавче провадження № 63961256 відкрито приватним виконавцем на підставі заяви стягувача та стосується виконання судового наказу від 10.08.2020, який на момент відкриття виконавчого провадження був чинним, таким, що не підлягає виконанню, судом не визнавався. Також у справі не встановлено існування на момент відкриття виконавчого провадження передбачених частиною четвертою статті 4 Закону підстав для повернення виконавчого документа стягувачу приватним виконавцем без прийняття до виконання.

Отже, приватний виконавець, отримавши заяву стягувача про відкриття виконавчого провадження, діяв у повній відповідності з вищенаведеними приписами статей 3, 26 Закону та мав визначені Законом правові підстави для відкриття виконавчого провадження.

При цьому відповідно до частини першої статті 56 Закону арешт майна (коштів) боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення.

За приписами частини другої статті 56 Закону арешт на майно (кошти) боржника накладається виконавцем шляхом винесення постанови про арешт майна (коштів) боржника або про опис та арешт майна (коштів) боржника. Виконавець за потреби може обмежити право користування майном, здійснити опечатування або вилучення його у боржника та передати на зберігання іншим особам, про що він виносить постанову або зазначає обмеження в постанові про арешт. Вид, обсяг і строк обмеження встановлюються виконавцем у кожному конкретному випадку з урахуванням властивостей майна, його значення для власника чи володільця, необхідності використання та інших обставин.

З огляду на наведене Верховний Суд відхиляє доводи касаційної скарги та наголошує, що питання наявності або відсутності грошового зобов'язання боржника не може бути досліджено у межах даного судового провадження, у якому вирішується виключно питання правомірності дій державного виконавця з накладення арешту на кошти боржника.

Верховний Суд звертає увагу скаржника на положення статті 328 ГПК України, відповідно до якої суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Отже, чинне процесуальне законодавство передбачає механізм нівелювання процедури примусового виконання судового наказу у разі відсутності відповідного обов'язку боржника шляхом визнання цього наказу таким, що не підлягає виконанню. Саме у межах цього судового провадження і підлягають встановленню обставини припинення зобов'язання боржника, яке є предметом відповідного судового наказу, у тому числі внаслідок вчинення правочину із зарахування зустрічних однорідних вимог в порядку статті 601 ЦК України, а виконавець, в свою чергу, не наділений повноваженнями надавати правову оцінку заяві про зарахування зустрічних однорідних вимог в межах відкритого виконавчого провадження.

Під час касаційного розгляду Верховним Судом не встановлено неправильного застосування судами норм матеріального чи порушення норм процесуального права. Оскаржувані рішення прийняті за результатами повного, всебічного та об'єктивного

дослідження обставин справи і підстав для їх зміни чи відміни, за мотивів наведених у касаційній скарзі, Верховний Суд не вбачає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.09.2021 у справі № 905/2419/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99510481>.
Див. також постанову Верховного Суду від 24.11.2021 у справі № 910/7252/17, від 14.12.2021 у справі № 918/119/19, від 29.12.2021 у справі № 916/2100/20.

Визначення вартості майна боржника є процесуальною дією державного виконавця (незалежно від того, яка конкретно особа – сам державний виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності, здійснювала відповідні дії) щодо примусового виконання на підставі виконавчих документів. Отже, оскаржити оцінку майна можливо в порядку оскарження рішень та дій виконавців

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу Підприємства об'єднання громадян "Харчовик" на постанову Західного апеляційного господарського суду від 11.05.2021 та ухвалу Господарського суду Тернопільської області від 20.01.2021 за скаргою Підприємства об'єднання громадян "Харчовик" на дії приватного виконавця у справі за позовом ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" до Підприємства об'єднання громадян "Харчовик" про стягнення заборгованості на загальну суму 831 585,96 грн.

03.10.2019 ПОГ "Харчовик" звернулось до Господарського суду Тернопільської області із скаргою № 14 від 02.10.2019 (вх. № 18164 від 08.10.2019) на дії приватного виконавця, у якій просив визнати неправомірними дії приватного виконавця виконавчого округу Тернопільської області Снігура О. Ю. щодо оцінки нерухомого майна боржника ПОГ Харчовик: нежитлової будівлі, магазину, А, площею 39,0 кв. м за адресою: Тернопільська область, Підволочиський район, смт. Підволочиськ, вул. І. Франка, 18в, комплексу будівель та споруд за адресою: Тернопільська область, Підволочиський район, смт. Підволочиськ, вул. І. Франка, 18г, комплексу будівель та споруд овочевого цеху за адресою: Тернопільська область, Підволочиський район, смт. Підволочиськ, вул. І. Франка, 18д, нежитлової будівлі сокового цеху за зазначеною адресою та скасувати результати визначення вартості майна відповідно до складеного суб'єктом оціночної діяльності фізичною особою-підприємцем Речицьким Ю. А. звіту про незалежну оцінку вартості майна.

Ухвалою Господарського суду Тернопільської області від 20.01.2021, залишеною без змін постановою Західного апеляційного господарського суду від 11.05.2021, відмовлено у задоволенні скарги ПОГ "Харчовик" № 14 від 02.10.2019 (вх. № 18164 від 08.10.2019) на дії приватного виконавця.

Заслухавши доповідь судді-доповідача, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи, подані заперечення, перевіrivши на підставі встановлених фактичних обставин справи правильність застосування судами норм матеріального та процесуального права, Верховний Суд дійшов висновку про наступне.

Відповідно до частин першої, другої статті 74 Закону України "Про виконавче провадження" рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку,

передбаченому законом. Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Визначення вартості майна боржника є процесуальною дією державного виконавця (незалежно від того, яка конкретно особа – сам державний виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності, здійснювала відповідні дії) щодо примусового виконання на підставі виконавчих документів. Отже, оскаржити оцінку майна можливо в порядку оскарження рішень та дій виконавців. Аналогічний висновок викладений у постановях Великої Палати Верховного Суду від 20.03.2019 у справі № 821/197/18/4440/16 та від 12.06.2019 у справі № 308/12150/16-ц.

У даній справі боржник оскаржує оцінку майна в порядку оскарження рішень та дій виконавця.

Правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів визначені у Законі України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні".

Згідно із частиною четвертою статті 3 зазначеного Закону процедури оцінки майна встановлюються нормативно-правовими актами з оцінки майна. У випадках проведення незалежної оцінки майна складається звіт про оцінку майна. Вимоги до звітів про оцінку майна та актів оцінки майна встановлено у статті 12 цього Закону.

Підставою для проведення оцінки майна є, зокрема, договір між суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання та замовником оцінки, який укладається в письмовій формі та може бути двостороннім або багатостороннім (частина перша статті 10, частина перша статті 11 Закону України Законі України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні").

Оцінка нерухомого майна має здійснюватися відповідно до Національного стандарту № 2 з урахуванням вимог Національного стандарту № 1, яким визначено загальні засади процедури оцінювання.

Надавши оцінку усім наявним у матеріалах справи доказам, суди встановили, що звіт про оцінку майна виконаний суб'єктом оціночної діяльності Речицьким Ю. А. згідно з Законом України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" та Методикою оцінки майна, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 1891 від 10.12.2003, а також відповідає вимогам Національного стандарту № 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав" та Національного стандарту №2 "Оцінка нерухомого майна". Судами встановлено, що оцінювачем було проведено особисте обстеження об'єкту оцінки. Оцінка проведена станом на 01.08.2019. Завершення складання звіту 30.08.2019.

Основним доводом скаржника щодо невідповідності визначеної в оскаржуваному звіті про оцінку майна вартості ринковим цінам на подібне майно є посилання на оцінку, проведenu у 2015 році. Однак суди попередніх інстанцій правомірно відхили вказані доводи

скаржника, з огляду на встановлені чинним законодавством строки її дієвості (шість місяців з дня підписання суб`єктом оціночної діяльності).

Оскільки доводи касаційної скарги про порушення і неправильне застосування судами попередніх інстанцій норм матеріального та процесуального права при прийнятті оскаржуваних судових актів не знайшли свого підтвердження, Верховний Суд, вважає, що підстави для скасування ухвали та постанови судів попередніх інстанцій відсутні.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.07.2021 у справі № 921/317/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98645627>.

Див. також постанови Верховного Суду від 17.08.2021 у справі № 903/744/19, від 21.10.2021 у справі № 914/2022/17, від 01.12.2021 у справі № 921/38/16-г/3.

Стаття 336 ГПК України є загальною нормою відносно спеціальних норм статей 39, 41, 45, 60 КУзПБ, що визначають підстави та виключний порядок реалізації грошових вимог у справі про банкрутство, отже, ініціювання виконавцем чи стягувачем звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, стосовно такої відкрито провадження у справі про банкрутство, за заявою в порядку статті 336 ГПК України, не забезпечить можливості задоволення таких грошових вимог у процедурі банкрутства, адже суперечить зазначеним вище приписам спеціального закону, тому не є ефективним способом захисту інтересів стягувача у виконавчому провадженні та не відповідає його меті, що може бути достатньою підставою для відмови у задоволенні такої заяви

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу ТОВ "Транс Ленд" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 19.04.2021 на ухвалу Господарського суду Донецької області від 08.02.2021 за заявою ТОВ "Транс-Ленд" про звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам у справі за позовом ТОВ "Транс-Ленд" до ПрАТ "Єнакієвський коксохімпром" за участі 1. Приватного виконавця виконавчого Донецької області Григорчука П. В., 2. ПрАТ "Єнакієвський металургійний завод" про стягнення 39 043 092,73 грн.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 08.02.2021 у справі № 905/1642/19 у задоволенні заяви ТОВ "Транс-Ленд" про стягнення з ПрАТ "ЄМЗ" 43 884 525,31 грн відмовлено.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 19.04.2021 ухвалу Господарського суду Донецької області від 08.02.2021 у справі № 905/1642/19 залишено без змін.

З огляду на зміст правовідносин у цій справі, доводи касаційної скарги та висновки судів попередніх інстанцій, під час касаційного перегляду необхідним є вирішення питання щодо можливості звернення стягнення в порядку статті 336 ГПК України на грошові кошти, що належать особі, яка має заборгованість перед боржником, якщо стосовно такої особи відкрито провадження у справі про банкрутство. Вирішуючи це питання, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду, беручи до уваги приписи статті 300 ГПК України, враховує таке.

Оскільки підстава для касаційного оскарження, передбачена у пункті 1 частини другої статті 287 ГПК України не отримала підтвердження після відкриття касаційного провадження, відповідно до пункту 5 частини першої статті 296 цього Кодексу Верховний Суд дійшов висновку про необхідність закриття касаційного провадження за касаційною

скаргою ТОВ "Транс Ленд" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 19.04.2021 та на ухвалу Господарського суду Донецької області від 08.02.2021 у справі № 905/1642/19.

Системний аналіз норм статті 336 ГПК України та статей 39, 41, 45, 60 КУзПБ у правовідносинах зі стягнення коштів з особи, стосовно якої відкрито провадження у справі про банкрутство приводить до висновку, що стаття 336 ГПК України по відношенню до статей 39, 41, 45, 60 КУзПБ є загальною нормою, оскільки саме норми КУзПБ найбільш повно та точно врегульовують правовідносини щодо стягнення за грошовими вимогами до особи, стосовно якої відкрито провадження у справі про банкрутство, регламентують підстави і порядок їх заявлення, визнання господарським судом та задоволення у процедурі банкрутства таких вимог.

Ініціювання виконавцем чи стягувачем звернення стягнення на грошові кошти, що належать особі, стосовно такої відкрито провадження у справі про банкрутство, за заявою в порядку статті 336 ГПК України, не забезпечить можливості задоволення таких грошових вимог у процедурі банкрутства, адже суперечить приписам спеціальних норм статей 39, 41, 45, 60 КУзПБ, що визначають підстави та виключний порядок реалізації грошових вимог у справі про банкрутство, тому не є ефективним способом захисту інтересів стягувача у виконавчому провадженні та не відповідає його меті, що може бути достатньою підставою для відмови у задоволенні такої заяви.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.07.2021 у справі № 905/1642/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99037105>.

За наявності підстав для зупинення вчинення виконавчих дій з виконання одного виконавчого провадження, яке приєднано до зведеного виконавчого провадження, зведене виконавче провадження зупиняється лише в частині виконання цього виконавчого провадження

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу ПрАТ "Юнікон" на ухвалу Господарського суду Харківської області від 16.12.2020 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 16.02.2021 за скаргою ПрАТ "Юнікон" на дії та бездіяльність Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Харківській області Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції у справі № 922/2312/20 за позовом ПрАТ "Юнікон" до ДП "Завод "Електроважмаш" про стягнення коштів.

До Господарського суду Харківської області від ПрАТ "Юнікон" надійшла скарга на дії та бездіяльність державного виконавця з урахуванням уточнення до скарги.

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 16.12.2020 в задоволенні скарги ПрАТ "Юнікон" відмовлено повністю.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 16.02.2021 ухвалу Господарського суду Харківської області від 16.12.2020 у справі №922/2312/20 залишено без змін.

ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Відповідно до статті 30 Закону України "Про виконавче провадження" виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника здійснюється державним виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження щодо такого боржника, у рамках зведеного виконавчого провадження.

Виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника здійснюється приватним виконавцем у рамках зведеного виконавчого провадження.

У разі відкриття виконавчого провадження щодо боржника, стосовно якого здійснюється зведене виконавче провадження, воно приєднується до зведеного виконавчого провадження, про що державним виконавцем виноситься постанова.

Постанови про об'єднання виконавчих проваджень у зведене виконавче провадження та про приєднання виконавчого провадження до зведеного виконавчого провадження виносяться не пізніше наступного робочого дня після відкриття виконавчого провадження щодо боржника, стосовно якого здійснюється виконавче провадження (зведене виконавче провадження).

Відповідно до пункту 17 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень за наявності обставин, передбачених статтею 34 Закону, виконавець виносить постанову про зупинення вчинення виконавчих дій, крім випадків, визначених Законом.

За наявності підстав для зупинення вчинення виконавчих дій з виконання одного виконавчого провадження, яке приєднано до зведеного виконавчого провадження, зведене виконавче провадження зупиняється лише в частині виконання цього виконавчого провадження.

Верховний Суд вважає, що поза увагою судів попередніх інстанцій залишилися положення пункту 17 розділу II інструкції з організації примусового виконання рішень, відповідно до якого за наявності підстав для зупинення вчинення виконавчих дій з виконання одного виконавчого провадження, яке приєднано до зведеного виконавчого провадження, зведене виконавче провадження зупиняється лише в частині виконання цього виконавчого провадження. Проте суди не перевірили чи зазначене мало місце у даній справі.

Враховуючи викладене, а також необхідність врахування висновків Верховного Суду, колегія вважає висновки судів попередніх інстанцій передчасними та такими, що зроблені без належного встановлення обставин цієї справи, у зв'язку з чим Суд дійшов висновку про часткове задоволення касаційної скарги та скасування ухвали Господарського суду Харківської області від 16.12.2020 та постанови Східного апеляційного господарського суду від 16.02.2021 із направленням цієї справи до суду першої інстанції на новий розгляд.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 22.07.2021 у справі № 922/2312/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98513234>.

Перебіг строку пред'явлення виконавчого документа до виконання може перериватися не в разі будь-якого звернення із заявою про примусове виконання виконавчого документа до виконання, а такого, яке здійснене з додержанням вимог законодавства щодо форми, змісту виконавчого документа, суб'єкта його виконання тощо

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "Фарт" на постанову Східного апеляційного господарського суду від 18.11.2020

та ухвалу Господарського суду Харківської області від 8.09.2020 за скаргою ТОВ "Фарт" на дії приватного виконавця виконавчого округу Харківської області Попляка В. В. у справі № 922/5723/14 за позовом ПАТ "Східно – Український Банк "Грант" до ТОВ "Фарт" за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача ФОП Оганесяна А. В. про стягнення 3871588,38 доларів США.

28.08.2020 на адресу Господарського суду Харківської області від ТОВ "Фарт" надійшла скарга на дії приватного виконавця, за змістом якої скаржник (боржник) просив визнати дії приватного виконавця виконавчого округу Харківської області Попляка В. В. протиправними та скасувати постанови, прийняті у межах виконавчого провадження № 62826099: постанову про відкриття виконавчого провадження від 14.08.2020; постанову про арешт коштів боржника від 14.08.2020; постанову про арешт майна боржника від 14.08.2020; постанову про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження від 14.08.2020; постанову про стягнення з боржника основної винагороди від 14.08.2020. Скарга мотивована тим, що стягувач пропустив установлений законом строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, у зв'язку з чим приватний виконавець повинен був відмовити у відкритті виконавчого провадження. Крім того ТОВ "Фарт" зазначає, що не має жодних боргових зобов'язань перед ПАТ "Східно – Український Банк "Грант".

Господарський суд Харківської області ухвалою від 8.09.2020, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 18.11.2020, у справі № 922/5723/14 відмовив ТОВ "Фарт" у задоволенні скарги на дії приватного виконавця. Судові рішення господарських судів мотивовані таким. З моменту пред'явлення 22.01.2020 виконавчого документа до виконання до Московського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові до отримання 6.08.2020 повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання строк пред'явлення виконавчого документа до виконання був перерваний. З аналізу частини четвертої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" вбачається, що після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється, а повернення виконавчого документа не позбавляє стягувача права повторно пред'явити виконавчий документ до виконання. Оскільки строк пред'явлення виконавчого документа до виконання не спливає, відповідно, право на примусове виконання вказаного виконавчого документа заявником (стягувачем) не втрачено, відсутні підстави вважати дії приватного виконавця Попляка В. В. при відкритті ВП № 62826099 за постановою від 14.08.2020 протиправними, та, як наслідок, відсутні підстави для скасування названої постанови приватного виконавця. Дійшовши висновку, що заявник (стягувач) не пропустив строк пред'явлення до виконання наказу, виданого 12.01.2016 на виконання рішення у справі № 922/5723/14, та зазначивши про відсутність доказів погашення відповідачем заборгованості, стягнутої за рішенням суду у справі № 922/5723/14, суди попередніх інстанцій дійшли також висновків, що при накладенні арешту на майно та кошти боржника, а також при винесенні постанов про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження та про стягнення з боржника основної винагороди, приватний виконавець діяв на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачений нормами законодавства.

Розглянувши касаційну скаргу, колегія суддів погодилася із висновком судів, що у зв'язку з прийняттям Закону № 1404-VIII, строк пред'явлення наказу Господарського суду Харківської області від 12.01.2016 встановлено до 27.02.2020.

Втім колегія суддів зазначила про помилковість висновків судів попередніх інстанцій про переривання строку пред'явлення виконавчого документу до виконання з 22.01.2020, коли наказ Господарського суду Харківської області від 12.01.2016 було пред'явлено до виконання до Московського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові, і до 06.08.2020, коли органом ДВС було винесене повідомлення про повернення виконавчого документу стягувачу без прийняття до виконання.

Відповідно до частин третьої, п'ятої розділу III Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої Наказом від 2.04.2012 № 512/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2.04.2012 за № 489/208023 (далі – Інструкція), заява про примусове виконання рішення подається до органу державної виконавчої служби або приватного виконавця у письмовій формі разом із оригіналом (дублікатом) виконавчого документа; у разі відсутності підстав для повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття його до виконання виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження.

Без відкриття виконавчого провадження виконавчий документ повертається органом державної виконавчої служби тоді коли його подано без дотримання вимог Закону № 1404 та Інструкції (пункти 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 Закону № 1404), або коли існують об'єктивні підстави для повернення виконавчого документа без прийняття до виконання (пункти 3, 4, 5, 11 Закону № 1404), які у останньому випадку відповідають положенням пунктів 3, 4, 8 частини першої статті 39 Закону № 1404 і є підставою для закриття виконавчого провадження, а приписи статей 39 – 41 Закону № 1404 не передбачають таких наслідків закінчення виконавчого провадження, як переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Судами не встановлено обставин, які б засвідчували, що після повернення стягувачу органом державної виконавчої служби виконавчого документа без прийняття до виконання саме у зв'язку з тим, що адреса, зазначена у виконавчому документі, не відноситься до підвідомчості Московського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові Східного міжрегіонального управління юстиції (м. Харків), ці дії органу державної виконавчої служби були стягувачем оскаржені.

Звідси висновок, що повідомлення від 6.08.2020 старшого державного виконавця Московського відділу ДВС у місті Харкові Східного Міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) Бабенко К. О. про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання на підставі пункту 10 частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" є чинним, а отже, 22.01.2020 заява про примусове виконання рішення була подана стягувачем без дотримання вимог Закону № 1404.

Пунктом 1 частини четвертої статті 12 Закону № 1404 передбачено, що строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються у разі пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Частиною п'ятою статті 12 Закону № 1404 унормовано, що у разі повернення виконавчого документа стягувачу у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково виконати рішення строк пред'явлення такого документа до виконання після переривання встановлюється з дня його повернення, а в разі повернення виконавчого документа у зв'язку із встановленою законом заборонаю щодо звернення стягнення на майно чи

кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника-- з дня закінчення строку дії відповідної заборони.

Отже, наведена норма, встановлюючи з якого саме моменту починається перебіг строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, наводить лише два випадки такого повернення, а саме: 1) неможливість в повному обсязі або частково виконати рішення; 2) встановлення законом заборони щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника. Обидва ці випадки є такими, які не спираються на приписи частини четвертої статті 4 Закону № 1404, а є такими, що спираються на приписи статті 37 цього Закону.

Аналізуючи положення статті 37 Закону № 1404, колегія суддів дійшла до висновку, що: по-перше, вона встановлює випадки повернення виконавчого документа стягувачу після відкриття виконавчого провадження, яке презюмується відкритим у відповідності до діючого законодавства; по-друге, на відміну від положень статті 4 Закону № 1404, стаття 37 цього Закону прямо встановлює право повторно пред'явити виконавчий документ до виконання протягом строків, встановлених статтею 12 цього Закону, лише тоді, коли виконавчий документ було повернуто стягувачу з підстав, передбачених цією статтею, а не у разі будь якого повернення, зокрема тоді, коли законодавець у частині четвертій статті 4 Закону № 1404 лише використовує фразу "виконавчий документ повертається стягувачу", унормовуючи підстави повернення виконавчого документа без прийняття до виконання.

Аналізуючи все вищевикладене у сукупності, колегія суддів дійшла до висновку, що пред'явленням до виконання виконавчого документа є лише такі дії, які відповідають вимогам Закону №1404 та Інструкції.

Перебіг строку пред'явлення виконавчого документа до виконання може перериватися не в разі будь-якого звернення із заявою про примусове виконання виконавчого документа до виконання, а такого, яке здійснене з додержанням вимог законодавства щодо форми, змісту виконавчого документа, суб'єкта його виконання тощо.

З огляду на викладене строк пред'явлення до виконання наказу Господарського суду Харківської області від 12.01.2016 у справі № 922/5723/14 закінчився 27.02.2020, звернення стягувача із заявою 22.01.2020 до Московського відділу державної виконавчої служби у місті Харкові Східного Міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) не переривало строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, а тому постанова про відкриття виконавчого провадження від 14.08.2020, постанова про арешт коштів боржника від 14.08.2020, постанова про арешт майна боржника від 14.08.2020, постанова про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження від 14.08.2020, постанова про стягнення з боржника основної винагороди від 14.08.2020, були прийняті в порушення вимог статті 12 Закону № 1404, що не враховано попередніми судовими інстанціями.

Тож Суд дійшов висновку про необхідність скасування постанови Східного апеляційного господарського суду від 18.11.2020 та ухвали Господарський суд Харківської області від 8.09.2020 у справі № 922/5723/14, ухвалення нового рішення про задоволення скарги ТОВ "Фарт" від 28.08.2020 № 19798, визнання дій приватного виконавця виконавчого округу Харківської області Попляка В. В. протиправними та скасування постанов, прийнятих у межах виконавчого провадження № 62826099: постанови про відкриття виконавчого провадження від 14.08.2020; постанови про арешт коштів боржника від 14.08.2020; постанови про арешт майна боржника

від 14.08.2020; постанови про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження від 14.08.2020; постанови про стягнення з боржника основної винагороди від 14.08.2020.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 28.01.2021 у справі № 922/5723/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94552812>.
Див. також постанову Верховного Суду від 23.09.2021 у справі № 916/2547/17.

Якщо боржником є державний орган (державне підприємство), то порядок стягнення коштів з державного органу (державного або місцевих бюджетів або боржників, прийнятих судами, а також іншими державними органами (посадовими особами) регулюється положеннями статті 3 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" з урахуванням положень статті 6 Закону України "Про виконавче провадження"

ВС розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Дніпровського міського центру зайнятості на постанову Північного апеляційного господарського суду від 03.03.2021 у справі № 910/6471/19 за позовом Дніпровського міського центру зайнятості до Головного управління Пенсійного фонду України в місті Києві про стягнення 25 672,70 грн.

Дніпровський міський центр зайнятості (далі – Центр зайнятості) звернувся до Господарського суду міста Києва зі скаргою на дії головного державним виконавцем Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції Пиляя С. І.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 24.12.2020 № 910/6471/19 скаргу Дніпровського міського центру зайнятості задоволено повністю.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 03.03.2021 ухвалу Господарського суду міста Києва від 24.12.2020 у справі № 910/6471/19 скасовано. Відмовлено у задоволенні скарги Дніпровського міського центру зайнятості на дії головного державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції України Пиляя С. І.

ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

У разі якщо боржником є державний орган (державне підприємство), то порядок стягнення коштів з державного органу (державного або місцевих бюджетів або боржників, прийнятих судами, а також іншими державними органами (посадовими особами) регулюється положеннями статті 3 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" з урахуванням положень статті 6 Закону України "Про виконавче провадження".

Як вбачається з матеріалів справи та встановлено судами попередніх інстанцій, боржником за наказом Господарського суду міста Києва № 910/6471/19 від 14.01.2020 – є Головне управління Пенсійного фонду України у м. Києві, яке, згідно відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб, підприємців та громадських формувань, за організаційно-правовою формою є державним органом, на який поширюються вимоги статті 3 Закону України

"Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" та статті 6 Закону України "Про виконавче провадження". Отже, рішення суду від 05.09.2019 у справі № 910/6471/19 на невиконання якого позивач посилається в якості підстави заявлених вимог підлягає виконанню органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

З огляду на вищенаведене, колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції щодо правомірності дій головного державного виконавця Відділу примусового виконання рішень УЗПВР у м. Києві ЦМУМЮ України (м. Київ) по поверненню позивачеві наказу Господарського суду міста Києва від 14.01.2020 № 910/6471/19 без прийняття до виконання на підставі пункту 10 частини четвертої статті 4 Закону України "Про виконавче провадження", у зв'язку з тим, що пред'явлений не за підвідомчістю.

Орган державної виконавчої служби в мотивувальній частині повідомлення з посиланням на частину другу статті 6 Закону України "Про виконавче провадження" та пункт 3 Порядку виконання рішень про стягнення коштів з державного та місцевих бюджетів або боржників зазначив, що стягувачу слід звернутися безпосередньо до органів, що здійснюють казначейське обслуговування.

Виходячи з фактичних обставин справи, встановлених судами попередніх інстанцій, колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про те, що виконавчий документ у цій справі має виконуватись органами Казначейства, а отже, відсутні правові підстави для задоволення скарги Центру зайнятості на дії головного державного виконавця Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у м. Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції України.

Доводи касаційної скарги про неправильне застосування норм матеріального права, а саме частини другої статті 2 статтею 2 Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" колегія суддів вважає помилковими, зважаючи на положення частини першої цієї статті щодо гарантування виконання рішення суду про стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є держаний орган (підприємство). Враховуючи викладене, державні виконавці позбавлені можливості проводити будь-яке списання коштів за виконавчими документами, згідно з якими боржниками є державні органи, тому стягувачам необхідно подавати такі документи безпосередньо до органів Казначейства.

Державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження у разі наявності інших передбачених законом обставин, що виключають здійснення виконавчого провадження (пункт 8 частини першої статті 26 Закону України "Про виконавче провадження" у редакції, чинній на момент винесення постанови ДВС). Тож головний державний виконавець першого Приморського відділу ДВС Одеського МУЮ повинен був відмовити ДП "Адміністрація морських портів України" у відкритті виконавчого провадження на підставі зазначеного вище, оскільки виконавчий документ у цій справі має виконуватися виключно органом Казначейства, в якому обслуговується боржник.

На підставі викладеного та беручи до уваги межі перегляду справи судом касаційної інстанції в порядку статті 300 ГПК України, Верховний Суд дійшов висновків про те, що оскаржувана постанова Північного апеляційного господарського суду від 03.03.2021

у справі прийнята з повним, всебічним та об'єктивним з'ясуванням обставин, які мають значення для справи, із дотриманням норм матеріального та процесуального права, а тому відсутні підстави для її скасування.

Детальніше з текстом постанови ВС від 21.07.2021 у справі № 910/6471/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98669082>.

Якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката цього документа, який втрачений, вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу ТОВ "Галантос" на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 06.04.2021 та ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 14.12.2020 за заявою ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" про видачу дубліката наказу та поновлення строку для пред'явлення наказу до виконання у справі за позовом ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" до 1) ТОВ "Авіто Трейдинг Груп", 2) ТОВ "Галантос" про звернення стягнення на предмет іпотеки та за зустрічним позовом ТОВ "Галантос" до ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" про визнання недійсним договору іпотеки.

25.01.2019 ПАТ "Промінвестбанк" звернулося до Господарського суду з вимогою (з урахуванням доповнень) про видачу дубліката наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 08.07.2015 у справі № 40/5005/7101/2011.

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 14.12.2020, яка залишена без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 06.04.2021, заяву ПАТ "Промінвестбанк" задоволено, поновлено строк для пред'явлення до виконання наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 08.07.2015 у справі № 40/5005/7101/2011 наступного змісту: "У рахунок погашення заборгованості ТОВ "Авіто Дніпро" перед ПАТ "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк" за кредитним договором № 164/02-10 від 28.07.2010 на загальну суму 37 936 067,39 грн звернути стягнення на нерухоме майно, яке розташоване за адресою м. Запоріжжя, вул. Карпенка-Карого, 60, та належить на праві власності ТОВ "Авіто" шляхом продажу на прилюдних торгах у порядку, визначеному Законом України "Про іпотеку" та Законом України "Про виконавче провадження". Встановити початкову ціну для подальшої реалізації зазначених будівель та споруд у розмірі 6 528 273 грн. та видано ПАТ "Промінвестбанк" дублікат відповідного наказу.

Переглянувши оскаржувані у справі постанову та ухвалу, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи, перевіrivши наявні матеріали справи щодо правильності застосування господарськими судами норм матеріального і процесуального права, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

Предметом касаційного перегляду є судові рішення, ухвалені за результатами розгляду вимог ПАТ "Промінвестбанк" про видачу дубліката наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 08.07.2015 у справі № 40/5005/7101/2011.

Суд першої інстанції дійшов висновку, що наказ Господарського суду Дніпропетровської області від 08.07.2015 у справі № 40/5005/7101/2011 втрачено.

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 14.12.2020, яка залишена без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 06.04.2021, поновлено пропущений строк для пред'явлення наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 08.07.2015 у справі № 40/5005/7101/2011 до виконання.

У цій справі суди дійшли висновку про поважність причин пропуску строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання та поновили такий строк, у зв'язку з чим зазначили про наявність підстав для видачі дубліката наказу Господарського суду Дніпропетровської області від 08.07.2015 у справі № 40/5005/7101/2011.

Судові рішення у цій частині відповідають висновку ВП ВС, викладеному у постанові від 21.08.2019 у справі № 2-836/11, згідно з яким "якщо строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання не сплив або суд його поновив, то заява про видачу дубліката цього документа, який втрачений, вважається поданою у межах встановленого для пред'явлення його до виконання строку."

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 287 ГПК України учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати касаційну скаргу на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 3, 6, 7, 13, 14, 21, 25, 26, 28, 30 частини першої статті 255 цього Кодексу, після їх перегляду в апеляційному порядку. Однак, ухвали про поновлення пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання, зазначені в пункті 22 частини першої статті 255 ГПК України, до переліку таких ухвал не входять, а тому, відповідно, і не підлягають касаційному оскарженню.

Ураховуючи наведене та беручи до уваги те, що зібрані у справі докази дозволяли встановити та оцінити обставини, які є предметом судового розгляду у цій справі, колегія суддів вважає, що суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що відсутні підстави для зупинення провадження у справі № 40/5005/7101/2011 до розгляду Верховним Судом справи № 207/1494/17 та набрання законної сили судовим рішенням у справі № 908/309/21, тому порушень норм процесуального права при наданні такого висновку судом апеляційної інстанції не допущено.

З огляду на викладене, доводи скажника щодо неповноважного складу суду є безпідставними, оскільки розподіл справи здійснювався відповідно до Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України № 30 від 26.11.2010 із змінами.

З урахуванням меж перегляду справи в касаційній інстанції колегія суддів вважає, що оскаржувані судові рішення постановлені із додержанням норм матеріального і процесуального права, тому підстав для їх скасування не має.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.07.2021 у справі № 40/5005/7101/2011 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98140124>.
Див. також постанову Верховного Суду від 15.07.2021 у справі № 18/1147/11.

Визначальним для застосування пункту 12 частини першої статті 34 Закону № 1404-VIII в контексті спірних правовідносин, є саме включення об'єкта права державної власності,

зокрема, ДП "Укрінтеренерго" як єдиного майнового комплексу, до переліків, затверджених Законом України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації"

Верховний Суд розглянув у письмовому провадженні касаційну скаргу АТ "Сумиобленерго" на ухвалу Господарського суду міста Києва від 18.01.2021 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 13.04.2021 за скаргою державного підприємства зовнішньоекономічної діяльності "Укрінтеренерго" про визнання неправомірною бездіяльність головного державного виконавця Подільського районного ВДВС у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції України Гладищенка В. А. та зобов'язання його вчинити дії щодо виконавчого провадження № 63272374, за позовом АТ "Сумиобленерго" до державного підприємства зовнішньоекономічної діяльності "Укрінтеренерго" про стягнення 453 117, 60 грн.

25.11.2020 до Господарського суду міста Києва від ДП "Укрінтеренерго" надійшла скарга на дії головного державного виконавця Подільського районного ВДВС у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 18.01.2021, яка залишена без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 13.04.2021 відмовлено у задоволенні скарги ДП "Укрінтеренерго" на дії головного державного виконавця Подільського районного ВДВС у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції.

Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

Положеннями статті 34 Закону № 1404-VIII унормовано обов'язок державного виконавця зупинити вчинення виконавчих дій, зокрема у разі включення державних підприємств або пакетів акцій (часток) господарських товариств до переліку об'єктів малої або великої приватизації, що підлягають приватизації.

Господарські суди попередніх інстанцій установили, що 03.12.2019 Фонд державного майна України видав наказ № 1255, за змістом якого прийнято рішення про приватизацію єдиного майнового комплексу ДП "Укрінтеренерго". Суди встановили, що наказом Фонду державного майна України від 28.12.2019 № 1574 "Про затвердження переліків об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2020 році" продовжено приватизацію об'єктів малої приватизації, що підлягали приватизації в 2018–2019 роках, у тому числі відповідно до наказу Фонду державного майна України від 27.12.2018 № 1637 "Про затвердження переліків об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2019 році", зокрема, єдиного майнового комплексу ДП "Укрінтеренерго". У подальшому, відповідно до наказу Фонду державного майна України від 10.08.2020 № 1320 "Про внесення змін до наказу Фонду державного майна України від 28.12.2019 № 1574 "Про затвердження переліків об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2020 році" єдиний майновий комплекс ДП "Укрінтеренерго" було виключено з переліку єдиних майнових комплексів державних підприємств і їх структурних підрозділів, у тому числі тих, що передані в оренду, приватизацію яких розпочато в 201–2019 роках".

У розумінні положень частини другої статті 5 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" до об'єктів малої приватизації належить, зокрема, окреме майно, а отже, прийняття рішення про приватизацію об'єкта малої приватизації окремого майна – нежитлового приміщення, що знаходиться на балансі відповідача, згідно з приписами пункту 12 частини першої статті 34 Закону № 1404-VIII є підставою для зупинення вчинення виконавчих дій.

Зміст положень статті 5 Закону України "Про приватизацію державного та комунального майна" свідчить, що до об'єктів малої приватизації належить, зокрема, окреме майно (рухоме та нерухоме майно державних або комунальних підприємств (у тому числі будівлі, споруди, нежитлові приміщення).

Згідно з положеннями частини шостої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного та комунального майна" саме органи приватизації припиняють приватизацію об'єкта приватизації у таких випадках: включення об'єкта приватизації до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації; виключення об'єкта великої приватизації з переліку об'єктів, що підлягають приватизації; ухвалення місцевою радою рішення щодо скасування попереднього рішення про приватизацію відповідного об'єкта комунальної власності.

При цьому, судами встановлено, що зміст положень наказу Фонду державного майна України № 1320 від 10.08.2020 свідчить, що єдиний майновий комплекс ДП "Укрінтеренерго" було виключено з переліку єдиних майнових комплексів державних підприємств і їх структурних підрозділів, у тому числі тих, що передані в оренду, приватизацію яких розпочато в 2018–2019 роках". Зазначеним наказом до переліку окремого майна, що підлягає приватизації в 2020 році, внесено лише нежитлове приміщення, що знаходиться на балансі ДП "Укрінтеренерго".

Водночас, як уже зазначалося, предметом розгляду цього судового спору є оскарження дій/бездіяльності державного виконавця щодо примусового виконання рішення у справі, саме норми Закону № 1404-VIII є спеціальними відносно інших норм права, зокрема і Закону України "Про приватизацію державного та комунального майна".

Колегія суддів зазначає, що законодавцем в основу положення, визначеного пунктом 12 частини першої статті 34 Закону № 1404-VIII покладено як принцип обов'язковості зупинення вчинення виконавчих дій у разі включення державних підприємств або пакетів акцій (часток) господарських товариств до переліку об'єктів малої або великої приватизації, що підлягають приватизації. Правова конструкція зазначеного пункту вказує, що законодавець розповсюдив його дію лише у разі включення державного підприємства, як єдиного майнового комплексу. Будь-яких інших положень зазначена норма не містить, зокрема і обов'язковості зупинення вчинення виконавчих дій у разі включення окремого майна державного підприємства (рухомого та нерухомого майна державних або комунальних підприємств, у тому числі будівель, споруд, нежитлових приміщень).

Отже, визначальним для застосування пункту 12 частини першої статті 34 Закону № 1404-VIII в контексті спірних правовідносин, є саме включення об'єкта права державної власності, зокрема, ДП "Укрінтеренерго" як єдиного майнового комплексу, до переліків, затверджених Законом України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації".

Зміст положень статті 1 Закону України "Про приватизацію державного та комунального майна" свідчить, що єдиний майновий комплекс державного

або комунального підприємства, його структурного підрозділу включає в себе в сукупності усі види майна, призначені для діяльності підприємства, його структурного підрозділу, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировина, продукція, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, включаючи права на земельні ділянки.

Водночас наказом Фонду державного майна України № 1320 від 10.08.2020 єдиний майновий комплекс ДП "Укрінтеренерго" було виключено з переліку єдиних майнових комплексів державних підприємств і їх структурних підрозділів, у тому числі тих, що передані в оренду, приватизацію яких розпочато в 2018–2019 роках".

Отже, судами попередніх інстанцій помилково зроблені висновки, що на вказані правовідносини з 10.08.2020 розповсюджується дія пункту 12 частини першої статті 34 Закону № 1404-VIII. Будь-яких доказів, того, що станом на 23.10.2020 ДП "Укрінтеренерго", як єдиний майновий комплекс було включено до переліку об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2020 році матеріали справи не містять.

З огляду на викладене колегія суддів дійшла висновку, що при вирішенні цієї справи суди попередніх інстанцій дійшли правомірних висновків щодо відмови у задоволенні скарги. Проте помилково застосували до спірних правовідносин пункт 12 частини першої статті 34 Закону № 1404-VIII. А отже, ці положення підлягають виключенню з мотивувальних частин оскаржуваних рішень. З огляду на наведені вище приписи, здійснюючи перегляд судових рішень в межах доводів касаційної скарги у порядку, передбаченому статтею 300 ГПК України, на ухвалу Господарського суду міста Києва від 18.01.2021 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 13.04.2021 слід змінити в їх мотивувальних частинах з підстав, викладених у цій постанові.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.07.2021 у справі № 910/2644/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98105217>.

Див. також постанову Верховного Суду від 13.01.2022 у справі № 904/7875/15.

З огляду на невиконання рішення проти державного підприємства протягом чотирьох років, неспроможність державної виконавчої служби здійснити необхідні заходи для виконання рішення на користь стягувача внаслідок прямої законодавчої заборони, відсутність ефективного засобу правового захисту, має місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого Протоколу до Конвенції

Верховний Суд у письмовому провадженні розглянув касаційні скарги ПАТ "Донбасенерго" та Департаменту ДВС Міністерства юстиції України на постанову Північного апеляційного господарського суду від 16.03.2021 за скаргою ПАТ "Донбасенерго" про визнання бездіяльності заступника начальника Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Заєць Т. І. неправомірною та зобов'язання вчинити дії у справі за позовом ПАТ "Донбасенерго" до 1. ПАТ "Українська залізниця", 2. ДП "Донецька залізниця" про стягнення 69 179 723, 28 грн.

12.01.2021 ПАТ "Донбасенерго" звернулось до суду зі скаргою.

04.02.2021 Господарський суд міста Києва постановив ухвалу, якою скаргу ПАТ "Донбасенерго" на бездіяльність заступника начальника Відділу примусового виконання рішень задовольнив.

16.03.2021 Північний апеляційний господарський суд ухвалив постанову, якою скасував ухвалу суду першої інстанції та відмовив у задоволенні скарги на бездіяльність державного виконавця.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

У постанові від 20.11.2020 у справі № 910/12809/19 об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду зробила висновок, що положення щодо заборони вчинення виконавчих дій, передбачені пунктом 3 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 02.10.2019 № 145-IX, слід застосовувати таким чином, що така заборона не поширюється на стягнення грошових коштів боржників у будь-яких правовідносинах, а також окремо на стягнення товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами, які були ними укладені.

18.10.2018 був прийнятий Закон України № 2604-VIII "Про внесення змін до деяких законів України щодо підприємств залізничного транспорту, майно яких розміщене в районі відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, проведення антитерористичної операції" (надалі – Закон від 18.10.2018 № 2604-VIII), яким внесено зміни до цих Законів, зокрема, після слів "що розміщене на території проведення антитерористичної операції" доповнено словами "здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях", а також уточнено, що мораторій втрачає чинність не пізніше ніж через шість місяців з дня припинення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях та відновлення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Отже, законодавець визначив такі умови мораторію:

1) Строк мораторію – з 17.02.2017 і втрачає чинність (залежно від того, яка подія настане раніше):

- проведення відповідно до законодавства інвентаризації і оцінки майна підприємств залізничного транспорту, що розміщене на території, на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та затвердження передавального акта щодо цього майна АТ "Укрзалізниця" як правонаступнику прав і обов'язків зазначених підприємств,

- через шість місяців з дня припинення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях та відновлення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

2) Мораторій встановлено щодо звернення стягнення на активи АТ "Укрзалізниця".

Зважаючи на те, що наслідком встановлення мораторію є зупинення заходів примусового виконання рішень щодо звернення стягнення на активи АТ "Укрзалізниця", Верховний Суд вважає, що законодавча тимчасова заборона (відстрочення виконання зобов'язання) щодо звернення стягнення стосується всіх активів АТ "Укрзалізниця", в тому числі грошових коштів.

3) Мораторій стосується не всіх зобов'язань АТ "Укрзалізниця", а лише зобов'язань підприємств залізничного транспорту, майно яких розміщене на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Грамотичний аналіз положень пункту 101 розділу XIII Закону від 02.06.2016 N 1404-VIII дає підстави стверджувати, що словосполучення "за зобов'язаннями підприємств залізничного транспорту, майно яких розміщене" вказує на те, що місцезоташування майна стосується ідентифікації підприємств залізничного транспорту, за зобов'язаннями яких встановлено мораторій на звернення стягнення на активи АТ "Укрзалізниця", а не безпосередньо майна АТ "Укрзалізниця". При цьому, у Законі відсутня вказівка, що на непідконтрольній території має бути розміщене все майно підприємств залізничного транспорту.

З цих підстав Верховний Суд погоджується з висновком суду апеляційної інстанції, що суд першої інстанції зробив помилковий висновок, що встановлений Законом від 23.02.2012 № 4442-VI, мораторій не розповсюджується на спірні правовідносини з тих підстав, що боржником (АТ "Укрзалізниця") не доведено, що "все майно боржника, на яке може бути здійснено примусове стягнення знаходиться на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження".

4) Наслідками встановлення мораторію є: зупинення виконавчих проваджень та заходів примусового виконання рішень щодо звернення стягнення на активи АТ "Укрзалізниця" за зобов'язанням таких підприємств (Закон від 02.06.2016 № 1404-VIII), а також зупинення вчинення виконавчих дій (пункт 11 частини першої статті 34 цього ж Закону).

З огляду на те, що майно ДП "Донецька залізниця" знаходиться на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, то відповідно до прямої вказівки про це в законі (пункт 11 частини першої статті 34; пункт 10-1 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 02.06.2016 № 1404-VIII; пункти 51 та 52 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 23.02.2012 № 4442-VI згідно із Законом від 20.12.2016 № 1787-VIII із змінами, внесеними згідно із Законом від 18.10.2018 № 2604-VIII), на період дії мораторію підлягають зупиненню виконавчі провадження та заходи примусового виконання рішень щодо звернення стягнення на активи АТ "Укрзалізниця" за зобов'язаннями ДП "Донецька залізниця", а також зупинення вчинення виконавчих дій.

Забезпечення державою виконання судового рішення як невід'ємної складової права кожного на судовий захист закладено на конституційному рівні у зв'язку із внесенням Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" від 2 червня 2016 року № 1401-VIII змін до Конституції України та доповненням її, зокрема,

статтю 129-1, частиною другою якої передбачено, що держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Забезпечення виконання остаточного судового рішення є позитивним обов'язком держави, проте пункт 11 частини першої статті 34; пункт 10-1 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 02.06.2016 № 1404-VIII; пункти 51 та 52 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 23.02.2012 № 4442-VI унеможливають виконання остаточного судового рішення протягом тривалого часу, що очевидно обмежує конституційне право особи на судовий захист та порушує принцип верховенства права, зважаючи на відсутність встановленого законодавцем передбачуваного та ефективного правового регулювання суспільних відносин щодо розумних строків погашення відповідної заборгованості.

Закон передбачає, що для отримання коштів з державного підприємства, щодо якого законом встановлено заборону щодо звернення стягнення на майно чи кошти, стягувач зобов'язаний звернутися до державного виконавця, який в свою чергу має винести постанову про повернення виконавчого документа стягувачу, а керівник відповідного органу державної виконавчої служби подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, документи та відомості, необхідні для перерахування стягувачу коштів.

За інформацією, оприлюдненій на сайті Державного казначейства, станом на 07.06.2021 обліковується 71816 судових рішень на загальну суму 6 104 781 985,12 грн. Тобто, така процедура не забезпечує виконання рішення у належні строки, оскільки не підтримується достатнім бюджетним фінансуванням, про що свідчить збільшення кількості судових рішень та суми боргу. Розмір коштів, передбачених Законом України "Про державний бюджет України на 2021 рік" на погашення заборгованості за Законом про гарантії, становить 100 000 000 грн, що лише 1,6 % від загальної суми боргу. Наведене свідчить про неефективність засобу захисту прав стягувача, передбаченого Законом України від 05.06.2012 № 4901-VI, як практично, так і законодавчо.

За такого правового регулювання та встановлених обставин колегія суддів доходить висновку, що пункт 11 частини першої статті 34; пункт 10-1 розділу XIII "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 02.06.2016 № 1404-VIII; пункти 51 та 52 розділу III "Прикінцеві та перехідні положення" Закону від 23.02.2012 № 4442-VI за змістом є такими, що не відповідають Конституції України (суперечить статтям 8, частині другій статті 19, частинам першій, другій статті 55, пункту 9 частини другої статті 129, частинам першій, другій статті 129-1 Конституції України), тому суд вирішує справу без застосування цих норм, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії з урахуванням юридичної позиції, викладеної у підпункті 5.1 пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 28.08.2020 № 10-р/2020, та практики Європейського Суду з прав людини щодо права особи на доступ до суду в аспекті розуміння обов'язку держави щодо забезпечення виконання судового рішення, постановленого проти держави та державних підприємств.

Оцінюючи обґрунтованість затримки у виконанні судового рішення, слід належним чином урахувати той факт, що затримку, яка становила один рік і чотири місяці, у виплаті грошової компенсації, призначеної судовим рішенням, винесеним проти державного органу, Суд визнав надмірною (див. рішення у справі "Зубко та інші проти України" (Zubko and Others v. Ukraine), № 3955/04, 5622/04, 8538/04 і 11418/04, п. 70, ECHR 2006-VI).

Верховний Суд зазначає, що ця справа, що переглядається, також стосується тривалого (чотири роки) невиконання підприємством, яке перебуває у державній власності, остаточного рішення суду про сплату коштів через запроваджений законом мораторій, зокрема, щодо зобов'язань ДП "Донецька залізниця", частина майна якої залишилось на непідконтрольній території.

Верховний Суд не вбачає підстав для незастосування відповідної практики Європейського суду з прав людини у справах, що стосується питань, подібних до тих, які розглядаються у цій справі. Застосування цієї практики, як джерело права, є обов'язком суду відповідно до частини четвертої статті 11 ГПК України.

Верховний Суд допускає, що така причина як неможливість проведення інвентаризації і оцінки майна підприємств залізничного транспорту, що розміщене на території, на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та затвердження передавального акта щодо цього майна АТ "Укрзалізниця" як правонаступнику прав і обов'язків зазначених підприємств, могла спричинити певні затримки у виконанні рішень. Проте така затримка не може бути такою тривалою, що фактично право доступу до суду обмежується таким чином, що сама суть права зведена нанівець. При цьому Верховний Суд бере до уваги, що рішенням суду, яке не виконується, присуджено до стягнення грошові кошти, а спір у справі, яка переглядається, не стосується майна, яке знаходиться на непідконтрольній території.

Окрім того, Верховний Суд зауважує, що договір, за яким виникла заборгованість у справі, був укладений 21.10.2015, тобто, через півтора року після того, як згідно з Указом Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13.04.2014 "Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України" від 14.04.2014 № 405/2014 було розпочато проведення антитерористичної операції.

За цих обставин, Верховний Суд не вбачає зв'язку між виконанням рішення у цій справі та проведенням антитерористичної операції, здійсненням заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської Федерації у Донецькій та Луганській областях та відновлення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Однак, навіть якщо допустити цю точку зору, Верховний Суд вважає, що не передбачивши чіткий законодавчий механізм та розумні строки погашення відповідної заборгованості, а також не переглянувши відповідні положення закону, коли стало зрозуміло, що відновлення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей не буде здійснено у короткі строки, держава порушила свої зобов'язання за статтею 6 Конвенції, оскільки виконання в повному обсязі рішення, винесеного на користь ПАТ "Донбасенерго", не було здійснене в межах розумного строку (у цій справі суд розглядає затримку тривалістю у 4 роки).

Верховний Суд зазначає, що відповідно до матеріалів справи і це не оскаржується сторонами, заборгованість, що присуджена до стягнення рішенням суду, очевидно становила "майно" ПАТ "Донбасенерго" у розумінні статті 1 Першого Протоколу до Конвенції.

Верховний Суд звертає увагу, що ні стягувач, ні орган державної виконавчої служби не висловлювали заперечень про те, чи було втручання у право заявника на майно. Доводи АТ "Укрзалізниця" зводилися до того, що таке втручання було законним, тобто передбачено

у національному законодавстві, і переслідувало законну мету – "запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України" в "загальних інтересах" суспільства.

Верховний Суд вважає, що у даному випадку встановлений законодавством мораторій призвів до того, що рішення суду не виконувалось більше 4 років, що очевидно не узгоджується з принципом верховенства права.

Отже, хоча втручання і мало підставу в національному законодавстві, вимога законності в розумінні статті 1 Першого протоколу не була дотримана з огляду на порушення принципу верховенства права.

У зв'язку з цим Верховний Суд зауважує, що пояснюючи легітимну мету та "суспільний інтерес" у втручанні у майнові права стягувача, АТ "Укрзалізниця" навела лише загальні доводи про "запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України", а також "запобігання та мінімізація завдання збитків АТ "Укрзалізниця" за невиконання зобов'язань перед іншими юридичними особами за боргами ДП "Донецька залізниця". Жоден з цих аргументів не є переконливим для пояснення причини невиконання рішення суду протягом тривалого строку. Тим більше, кредитор так само має збитки через неотримання коштів, і цей фактор взагалі не враховується.

Верховний Суд допускає, що окреме законодавче втручання у майно (наприклад, заборона щодо звернення стягнення на майно залізниці, що знаходиться саме на непідконтрольній території) могло б переслідувати законну мету в загальних інтересах суспільства, а саме: збереження майна залізниці, як важливої галузі промисловості, що неможливо контролювати. Однак, в даному випадку заборона стосується всього майна АТ "Укрзалізниця", незалежно від його місцезнаходження, а також всіх боргів ДП "Донецька залізниця" (незалежно від моменту виникнення: до чи після проведення антитерористичної операції).

Верховний Суд вважає, що визначена судом апеляційної інстанції мета "забезпечення національної безпеки і оборони та збереження державного майна, що знаходиться на території Донецької та Луганської областей" не перебуває у причинному зв'язку із встановленою законодавчою заборонаю на виконання судових рішень щодо стягнення грошових коштів протягом тривалого строку. Суд апеляційної інстанції не мотивував та не пояснив, яким чином забезпечення національної безпеки пов'язано з виконанням рішення суду про стягнення коштів у цій справі. Так само суд апеляційної інстанції не надав жодної оцінки тій обставині, що договір, на підставі якого виникла заборгованість, був укладений вже через рік після початку антитерористичної операції.

Згідно з пояснювальною запискою до проекту Закону від 20.12.2016 № 1787-VIII його основним завданням є запровадження тимчасових заходів щодо недопущення звернення стягнення на активи ПАТ "Укрзалізниця" за зобов'язаннями підприємств залізничного транспорту, майно яких розміщене на території антитерористичної операції, щодо яких не відбулось правонаступництво у встановленому постановами Кабінету Міністрів України № 200 від 25.06.2014 та № 604 від 12.11.2014 порядку. У цій же записці зауважено, що при утворенні ПАТ "Укрзалізниця", яке зареєстроване 21.10.2015, майно підприємств залізничного транспорту, що знаходиться на території проведення антитерористичної операції (зокрема, ДП "Донецька залізниця") у відповідності до постанови КМУ № 604 не включено до переліків і зведених актів інвентаризації майна, не оцінене у встановленому порядку, не включене до зведеного передавального акта та статутного капіталу ПАТ "Укрзалізниця", що свідчить про те, що права та обов'язки таких підприємств

не передані утвореному ПАТ "Укрзалізниця", а відповідно, останнє не стало правонаступником прав та обов'язків цих підприємств залізничного транспорту. В той же час, кредитори ДП "Донецька залізниця" звертаються до ПАТ "Укрзалізниця" як правонаступника ДП "Донецька залізниця" з вимогами погашення зобов'язань підприємства. При тому, що ДП "Донецька залізниця" як юридична особа не припинила свою діяльність та не виключена з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Тобто, фактично метою цих заходів було звільнення (на невизначений строк) АТ "Укрзалізниця" від відповідальності перед кредиторами ДП "Донецька залізниця", що не може вважатися легітимною метою, тим більше враховуючи те, що у Законі відсутнє будь-яке пояснення, яка доля майна ДП "Донецька залізниця", що перебуває на підконтрольній території України, за рахунок якого можливо було б задовольнити вимоги кредиторів.

Водночас, невизнання законодавцем ПАТ "Укрзалізниця" правонаступником ДП "Донецька залізниця" без визначення іншої особи, що відповідає за борги цієї юридичної особи, також не може бути поясненням наявності легітимної мети, оскільки як АТ "Укрзалізниця", так і ДП "Донецька залізниця", є державними підприємствами, а за практикою Європейського Суду з прав людини саме держава відповідальна за невиконання судових рішень у цій справі.

Зважаючи на те, що держава, запровадивши мораторій на звернення стягнення на активи ПАТ "Укрзалізниця" за зобов'язаннями ДП "Донецька залізниця" фактично на невизначений строк, чітко не визначила механізм, який би забезпечив виконання судового рішення у цій справі протягом розумного строку, Верховний Суд вважає, що втручання у майнові права стягувача, на додаток до серйозних сумнівів щодо його законності, як це зазначено у пункті 6.61, та наявності легітимної мети, поклато на стягувача непропорційний тягар.

Підсумовуючи викладене, Верховний Суд доходить висновку, що з огляду на невиконання рішення проти державного підприємства протягом чотирьох років, неспроможність державної виконавчої служби здійснити необхідні заходи для виконання рішення на користь стягувача внаслідок прямої законодавчої заборони, відсутність ефективного засобу правового захисту, має місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого Протоколу до Конвенції.

Єдиним можливим та ефективним способом захисту прав стягувача у цьому випадку є задоволення його скарги, поданої в порядку статті 343 ГПК України, що й правильно було зроблено судом першої інстанції. Скасування судом апеляційної інстанції ухвали суду першої інстанції про зобов'язання державного виконавця вчинити дії щодо виконання рішення суду, тим більше після фактичного виконання рішення суду у цій справі (25.02.2021 на депозитний рахунок надійшли кошти, у зв'язку з чим 01.03.2021 винесено постанову про закінчення виконавчого провадження), очевидно призводить до порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Першого Протоколу до Конвенції.

За таких обставин Верховний Суд дійшов висновку, що постанову Північного апеляційного господарського суду від 16.03.2020 слід скасувати, як таку, що ухвалено з неправильним застосуванням норм матеріального права (положення Закону від 02.10.2019 № 145-IX), порушенням норм процесуального права (частина друга статті 343 ГПК України), статті 129-1 Конституції України, а також неправильним застосуванням

пункту 1 статті 6 Конвенції, статті 1 Першого протоколу та практики Європейського суду з прав людини, що призвело до ухвалення незаконного рішення.

Зважаючи на те, що помилкове застосування судом першої інстанції положень Закону від 02.10.2019 № 145-IX не призвело до прийняття неправильного по суті рішення, Верховний Суд, користуючись наданими процесуальним законом повноваженнями, вважає необхідним змінити мотивувальну частину оскарженої ухвали суду першої інстанції без скасування по суті правильного рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 25.06.2021 у справі № 910/22748/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97911830>.

Див. також постанови Верховного Суду від 29.06.2021 у справі № 905/1987/19, від 12.08.2021 у справі № 910/12043/20, від 12.08.2021 у справі № 908/4782/15, від 12.11.2021 у справі № 908/5205/14.

Як до відкриття виконавчого провадження, так і після його закінчення заміна учасника справи правонаступником здійснюється виключно на підставі статті 52 ГПК України. У такому випадку з огляду на відсутність відкритого виконавчого провадження заміна відповідної сторони виконавчого провадження правонаступником є неможливою. Єдиним винятком є заміна боржника або стягувача у виконавчому документі до відкриття виконавчого провадження, що окремо обумовлено у частині п'ятій статті 334 ГПК України

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу ТОВ "ФК "Кантієро" на ухвалу Господарського суду Київської області від 07.12.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 25.02.2021 за заявою ТОВ "ФК "Кантієро" про заміну сторони виконавчого провадження, за позовом ПАТ "Банк Київська Русь" до: ТОВ "ДЦ Київ"; ТОВ "Ольвіта" про стягнення 43 458 811, 79 грн.

Ухвалою господарського суду Київської області від 07.12.2020 заяву ТОВ "ФК "Кантієро" про заміну сторони виконавчого провадження у справі № 911/4460/13 залишено без задоволення.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 25.02.2021 ухвалу Господарського суду Київської області залишено без змін.

Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

Питання процесуального правонаступництва регламентовані частиною першою статті 52 ГПК України, згідно з якою у разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії судового процесу.

Під час виконавчого провадження заміна сторони виконавчого провадження відбувається на підставі частин першої – третьої, п'ятої статті 334 ГПК України: у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона

(заінтересована особа), державний або приватний виконавець. Суд розглядає заяву про заміну сторони її правонаступником у десятиденний строк з дня її надходження до суду у судовому засіданні з повідомленням учасників справи та заінтересованих осіб. Неявка учасників справи та інших осіб не є перешкодою для вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження. Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

Вирішувати питання про заміну сторони виконавчого провадження слід з урахуванням норм Закону № 1404-VIII.

Виконавче провадження є самостійною стадією судового процесу. На стадії виконавчого провадження як на завершальній стадії судового провадження можлива заміна сторони виконавчого провадження правонаступником за наявності відкритого виконавчого провадження. Після відкриття виконавчого провадження та до його закінчення заміна сторони виконавчого провадження правонаступником здійснюється у порядку, передбаченому статтею 334 цього Кодексу з урахуванням підстав, визначених статтею 52 ГПК України. У цьому випадку приписи статті 334 ГПК України, що містить процесуальні особливості здійснення правонаступництва на стадії виконання судового рішення, застосовуються разом з положеннями статті 52 цього Кодексу.

Натомість, як до відкриття виконавчого провадження, так і після його закінчення заміна учасника справи правонаступником здійснюється виключно на підставі статті 52 ГПК України. У такому випадку з огляду на відсутність відкритого виконавчого провадження заміна відповідної сторони виконавчого провадження правонаступником є неможливою. Єдиним винятком є заміна боржника або стягувача у виконавчому документі до відкриття виконавчого провадження, що окремо обумовлено у частині п'ятій статті 334 ГПК України.

Вчинення правочинів, наслідком яких є заміна осіб в окремих зобов'язаннях через волевиявлення сторін (відступлення права вимоги), є різновидом правонаступництва та можливе на будь-якій стадії процесу. Внаслідок такої заміни кредитора у матеріальному правовідношенні відбувається вибуття цієї особи з виконавчого провадження, у зв'язку з чим припиняється її статус як сторони виконавчого провадження.

Суди попередніх інстанцій зазначили також про те, що доказів повідомлення боржників про відступлення права вимоги суду не подано. Також суду не подано доказів передачі ТОВ "ФК "Ю-Бейс" новому кредитору документів, що підтверджують права вимоги до боржників (акт відповідно до пункту 5 Договору № 1).

Отже, суди попередніх інстанцій дійшли висновку про те, що:

- заявником на підставі належних достовірних доказів не доведено існування як станом на 18.03.2020 (дата проведення електронного аукціону) так і станом на 22.04.2020 та 06.05.2020 (дати укладення договорів про відступлення прав вимоги) дійсної вимоги до ТОВ "ДЦ Київ", яка могла б бути передана новому кредитору ТОВ "ФК "Ю-Бейс", а потім відповідно до ТОВ "ФК "Кантієро".

- вплив строку пред'явлення наказу до виконання унеможлиблює застосування до відносин сторін частини п'ятої статті 15 Закону № 1404-VIII та статті 334 ГПК України, на які посилається заявник, обґрунтовуючи свою заяву, і які регламентують заміну сторони виконавчого провадження.

Скаржник не надав касаційному суду мотивів та доказів, які б спростовували висновки судів попередніх інстанцій, що викладені в оскаржуваних ухвалі та постанові.

За наведених обставин, касаційний суд вважає, що ухвала місцевого господарського суду та постанова апеляційного господарського суду прийняті з дотриманням норм процесуального права, а тому підстав для їх скасування немає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 24.05.2021 у справі № 911/4460/13 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97099271>.

Див. також постанови Верховного Суду від 27.05.2021 у справі № 11/165-09, від 28.05.2021 у справі № 911/3217/15, від 05.07.2021 у справі № 922/4796/15, від 10.09.2021 у справі № 903/323/20, від 22.10.2021 у справі № 911/1211/13, від 08.11.2021 у справі № 922/2665/17.

Судова система не може використовуватися боржником як інститут, що перешкоджає виконанню судових рішень, оскільки такі дії є зловживанням правом на судовий захист

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу АТ "Державний експортно-імпортний банк України" на ухвалу господарського суду міста Києва від 22.07.2020 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 22.10.2020, прийняті за наслідками розгляду скарги багатопрофільного підприємства "Солідарність" у формі товариства з обмеженою відповідальністю про визнання неправомірними дій приватного виконавця виконавчого округу міста Києва та скасування рішень у справі № 5011-34/6378-2012 за позовом АТ "Державний експортно-імпортний банк України" (далі – Банк) до: 1) багатопрофільного підприємства "Солідарність" у формі товариства з обмеженою відповідальністю (далі – Підприємство); 2) товариства з обмеженою відповідальністю "Диво-Світ" (далі – Товариство); 3) ТОВ "Солтрейд", про стягнення 194 572 627,87 грн та 65 985,08 швейцарських франків.

07.07.2020 від Підприємства до Господарського суду міста Києва надійшла скарга про визнання неправомірними дій приватного виконавця та скасування рішень. Скарга обґрунтована тим, що виконавче провадження безпідставно було відкрито приватним виконавцем на підставі заяви про примусове виконання рішення, яка була підписана з боку стягувача неуповноваженою особою. Вказані обставини, на думку заявника, вказують на відсутність підстав для вчинення приватним виконавцем дій стосовно виконання рішення, зокрема, накладення арешту на майно та грошові кошти боржника, розшук майна, стягнення витрат виконавчого провадження.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 22.07.2020, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 22.10.2020, частково задоволено скаргу Підприємства на дії приватного виконавця. Визнано неправомірними дії приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Суліми О. О. щодо відкриття виконавчого провадження № 62227840, винесення постанов щодо розміру мінімальних витрат виконавчого провадження, стягнення з боржника основної винагороди, арешту майна боржника, розшуку майна боржника, арешту коштів боржника, опису та арешту майна (коштів) боржника, призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні, у зв'язку з безпідставно відкритим виконавчим провадженням. Скасовано постанови приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Суліми О. О. про відкриття виконавчого провадження № 62227840 від 01.06.2020, про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження № 62227840

від 01.06.2020, про стягнення з боржника основної винагороди від 01.06.2020, про арешт майна боржника від 01.06.2020, про розшук майна боржника від 02.06.2020, про арешт коштів боржника від 02.06.2020, про опис та арешт майна (коштів) боржника від 05.06.2020, про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні від 15.06.2020, про опис та арешт майна (коштів) боржника від 15.06.2020 у межах виконавчого провадження № 62227840. Вирішено зняти арешт з коштів та майна боржника, накладений приватним виконавцем виконавчого округу міста Києва Сулімою О. О. згідно з постановою про арешт майна боржника від 01.06.2020, постановою про арешт коштів боржника від 02.06.2020, постановою про опис та арешт майна (коштів) боржника від 05.06.2020, постановою про опис та арешт майна (коштів) боржника від 15.06.2020 у межах виконавчого провадження № 62227840. У задоволенні решти вимог Підприємства відмовлено.

Перевіривши правильність застосування попередніми судовими інстанціями норм матеріального і процесуального права, відповідно до встановлених ними обставин справи, Верховний Суд дійшов висновку про наявність підстав для часткового задоволення касаційної скарги з огляду на таке.

Верховний Суд не погодився з висновками судів попередніх інстанцій щодо розмежування інститутів органів державної виконавчої служби та приватних виконавців у системі органів, які здійснюють примусове виконання судових рішень, а саме, що інститут органів державної виконавчої служби та приватних виконавців не є взаємозамінними поняттями, та вважає їх передчасними, оскільки відповідно до частини першої статті 5 Закону України "Про виконавче провадження" примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів". Аналогічна норма міститься у статті 1 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів". Тобто вказані законодавчі акти врегульовують примусове виконання рішення як державними, так і приватними виконавцями.

При цьому суди, посилаючись на певні обмеження, які покладаються на приватних виконавці на підставі частини другої статті 5 Закону України "Про виконавче провадження", не зазначили, чому такі обмеження розмежовують державних та приватних виконавців на різні інститути. У той час як Закон України "Про виконавче провадження", так і Закон України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" врегульовують права та обов'язки як державних, так і приватних виконавців, а обмеження, які покладаються на приватних виконавців, фактично залишають право лише державним виконавцям вчиняти виконавчі дії щодо відповідних рішень.

Водночас судами не встановлено, що Виконавцем було відкрито виконавче провадження на виконання рішення, яке відповідно до вимог законодавства підлягає виконанню тільки державним виконавцем.

Єдиною підставою часткового задоволення скарги Підприємства було те, що зі змісту зазначеної довіреності Дольського Д. В. було уповноважено на представництво інтересів Банку саме в органах державної виконавчої служби (державних виконавців), а не під час примусового виконання рішення приватним виконавцем. Отже, повноваження

на звернення від імені стягувача до приватного виконавця з заявою про примусове стягнення у Дольського Д. В. були відсутні.

При цьому судами попередніх інстанцій не надавалась оцінка діям Банку після подання її представником заяви на примусове виконання рішення суду у даній справі № 5011-34/6378-2012 на підставі наказу № 5011-34/6378-2012 від 25.02.2013, а саме оплаті відповідних виконавчих зборів, запереченню на скаргу Підприємства та подальшому оскарженню рішення про скасування постанов про відкриття виконавчого провадження, тобто чи є такі дії подальшим схваленням Банком дій його представника щодо подання заяви про примусове виконання рішення суду від імені Банку, що, у свою чергу, дало б можливість встановити наявність чи відсутність волевиявлення Банку в заяві, підписаній його представником на підставі відповідної довіреності, у сукупності з давністю розгляду справи та того, що виконання судового рішення - це завершальна стадія судового провадження, яка є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначений у законі комплекс дій, спрямованих на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави.

Крім того, судам у даному випадку при розгляді скарги потрібно було також дослідити, чи призвели встановлені ними недоліки у виконавчому провадженні до порушень прав боржника, оскільки наявність незначних недоліків у процедурі виконавчого провадження, які не призвели до порушень прав боржника, не можуть слугувати підставою для скасування рішень державного або приватного виконавців, результатом яких стало ефективне виконання судового рішення. Судова система не може використовуватись боржником як інститут, що перешкоджає виконанню судових рішень, оскільки такі дії є зловживанням правом на судовий захист.

Зважаючи на викладене оскаржувані рішення підлягають скасуванню, а справа у цій частині – передачі на новий розгляд до місцевого господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 21.04.2021 у справі № 5011-34/6378-2012 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96462467>.

Див. також постанову Верховного Суду від 22.04.2021 у справі № 905/2488/15.

Початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника пов'язаний з юридичним фактом – датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство

Верховний Суд розглянув у порядку письмового провадження касаційну скаргу АТ "Одеська ТЕЦ" на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 10.06.2020 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 19.02.2020 за скаргою АТ "Одеська ТЕЦ" на дії заступника начальника Відділу примусового виконання рішень управління ДВС Головного територіального управління юстиції в Одеській області Коржової Ю.Е. щодо винесення постанови про відкриття виконавчого провадження у

справі за позовом ПАТ "НАК "Нафтогаз України" до ПАТ "Одеська ТЕЦ" про стягнення 38 975 579,04 грн.

У січні 2020 року АТ "Одеська ТЕЦ" звернулося до Господарського суду Одеської області зі скаргою на дії державного виконавця від 29.01.2020 № 13/03-150, з вимогами про:

- визнання неправомірними дій заступника начальника Відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області Коржова Ю. Е.;

- визнання неправомірною та скасування постанови заступника начальника Відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області Коржової Ю. Е. про відкриття виконавчого провадження від 12.12.2019 ВП № 60875027 щодо стягнення з АТ "Одеська ТЕЦ" на користь АТ "НАК "Нафтогаз України", стягувач) 32 890 278,25 грн основного боргу, 2 559 490,62 грн пені, 755 748,34 грн – 3 % річних, 271 742,35 грн інфляційних втрат, 2 498 319,48 грн штрафу у розмірі 7 %, відповідно до наказу Господарського суду Одеської області від 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 19.02.2020 у задоволенні скарги АТ "Одеська ТЕЦ" на дії заступника начальника Відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області Коржової Ю. Е. у справі № 5017/3072/2012 відмовлено.

Південно-західний апеляційний господарський суд постановою від 10.06.2020 ухвалу Господарського суду Одеської області від 19.02.2020 у справі № 5017/3072/2012 залишив без змін, визнавши обґрунтованим висновок суду першої інстанції щодо відсутності підстав для задоволення скарги АТ "Одеська ТЕЦ" та скасування постанови про відкриття виконавчого провадження від 12.12.2019.

Предметом касаційного перегляду у цій справі є питання дотримання судом першої інстанції та апеляційним господарським судом за наслідком перегляду справи в апеляційному порядку норм матеріального та процесуального права за результатом розгляду скарги АТ "Одеська ТЕЦ" на дії державного виконавця.

Аналіз змісту доводів касаційної скарги АТ "Одеська ТЕЦ" свідчить, що останні в цілому ґрунтуються на аргументах щодо пропуску стягувачем строку пред`явлення наказу до виконання, відсутності підстав для повторного відкриття виконавчого провадження за цим наказом суду та віднесення грошових вимог до конкурсних вимог з урахуванням чого борг за наказом від 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012 не підлягає примусовому стягненню.

Виконання судового рішення здійснюється на підставі наказу, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції. Наказ суду є виконавчим документом (частини перша, друга статті 327 ГПК України). Аналогічні положення були передбачені статтею 116 ГПК України в редакції до 15.12.2017, чинній на момент ухвалення судового рішення у цій справі та видачі на його виконання наказу суду.

Виконавчий документ (наказ суду), виданий 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012, підлягав пред`явленню стягувачем до примусового виконання протягом року з дня набрання рішенням законної сили, що і було здійснено позивачем за наслідком чого державним виконавцем винесено постанову про відкриття виконавчого провадження ВП № 37072569 від 18.03.2013.

Із встановлених обставин справи вбачається, що виконавче провадження ВП № 37072569 з виконання наказу Господарського суду Одеської області від 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012 було закінчено 28.12.2016 на підставі пункту 8 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII у зв'язку з визнанням АТ "Одеська ТЕЦ" банкрутом згідно з постановою Господарського суду Одеської області від 13.12.2016 у справі № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010.

Суть переривання строку полягає у тому, що при настанні зазначених обставин (юридичних фактів) перебіг строку починається спочатку, а час, який минув до перерви, до нового строку не зараховується. Про це було безпосередньо зазначено у частині другій статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV, яка є попередньою редакцією Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII, тоді як в чинній редакції Закону питання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання урегульовано статтею 12, але в ній ця норма відсутня.

Порівняльний аналіз підстав зазначених процесуальних дій (повернення виконавчого документа та закінчення виконавчого провадження) свідчить, що, на відміну від підстав закінчення виконання, підстави повернення виконавчого документа не мають остаточного і незворотного характеру, в зв'язку з чим закон допускає повторне пред'явлення виконавчого документа до виконання, як це передбачено у частині п'ятій статті 37 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII.

Можливість застосування частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII пов'язується із постановою про повернення виконавчого документа на підставі частини першої статті 37 цього Закону і не пов'язується із встановленням заборони на проведення виконавчих дій у справі про банкрутство у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури (стаття 38 Закону про банкрутство в редакції Закону № 2343-XII).

Проте до введення в дію Кодексу України з процедур банкрутства (21.10.2019) визнання боржника банкрутом було підставою для закінчення виконавчого провадження (пункт 8 частини першої статті 39 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII, який виключено на підставі КУзПБ).

З метою застосування частини четвертої статті 50 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV слід виходити із смислового тлумачення механізму повторного пред'явлення виконавчого документа після закінчення виконавчого провадження.

У пунктах 116, 117 постанови Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду від 29.10.2020 у справі № 916/922/16 за результатом тлумачення норм частини третьої статті 23 Закону України "Про виконавче провадження" № 606-XIV та частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII зроблено висновок, що строк повторного пред'явлення виконавчого документа починається знову з моменту формального повернення виконавчого документа, якщо підстави повернення пов'язані суто з обставинами та результатами виконання рішення. Поряд з цим повернення виконавчого документа у зв'язку із встановленою законом заборonoю щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також проведення інших виконавчих дій стосовно боржника – це результат об'єктивно існуючих обставин зовнішнього характеру, за які учасники виконавчого провадження не відповідають. Тому в цьому випадку строк повторного пред'явлення починається з моменту усунення цієї заборони, зовнішньої обставини.

У випадку закінчення виконавчого провадження з підстави визнання боржника банкрутом такою зовнішньою об'єктивною обставиною, яка забороняє проведення виконавчих дій щодо боржника, слугує офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури. Тому строк повторного пред'явлення має розпочинатися з моменту скасування відповідної заборони, тобто з моменту закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство боржника.

Отже початок відліку строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та подальшим припиненням (закриттям) провадження у справі про банкрутство цього боржника пов'язаний з юридичним фактом – датою закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство (пункт 159 постанови Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду від 29.10.2020 у справі № 916/922/16).

Із встановлених судами обставин справи вбачається, що 15.01.2019 Господарським судом Одеської області постановлено ухвалу про припинення провадження у справі № 17-2-1-7-5-6-5-21-2-32-39-18/01-5010 про банкрутство АТ "Одеська ТЕЦ" відповідно до вимог частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна".

Таким чином, перебіг трирічного строку пред'явлення наказу Господарського суду Одеської області від 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012 до примусового виконання розпочався з наступного дня після закриття (припинення) провадження у справі про банкрутство, а саме з 16.01.2019, та спливає відповідно приписів частини п'ятої статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" № 1404-VIII (у редакції, чинній на час розгляду скарги) 16.01.2022.

За наведеного висновку судів попередніх інстанцій щодо звернення АТ "НАК "Нафтогаз України" до відділу ДВС з наказом в межах строку пред'явлення його до виконання є правомірним й таким, що узгоджується з нормами чинного законодавства та відповідає встановленим обставинам справи. Тому безпідставними є доводи скаржника щодо спливу строку пред'явлення наказу суду до виконання, оскільки встановленні судами обставини справи свідчать про наявність переривання строку пред'явлення наказу Господарського суду Одеської області від 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012 до виконання зі встановленням нового початку відліку такого строку з 16.01.2019.

Процесуальне право щодо повторного пред'явлення виконавчого документа до виконання було законодавчо закріплено в період з 19.01.2013 до 05.10.2016. Після цієї дати таке звернення не ґрунтується на Законі.

Тобто виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом у разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство могло бути розпочате знову, якщо провадження у справі про банкрутство закрито в період з 19.01.2013 до 05.10.2016.

Отже, у праві щодо врегулювання зазначених відносин після 05.10.2016 наявна прогалина, що зумовлює виникнення ситуації, за якої особа, на користь якої ухвалено рішення суду, не матиме фактичної можливості домогтися виконання судового рішення.

Утім наведене суперечить статті 129-1 Конституції України та практиці ЄСПЛ, яку відповідно до частини четвертої статті 11 ГПК України, статті 17 Закону України "Про

виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" суди застосовують при розгляді справ як джерело права.

У пункті 160 постанови Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду від 29.10.2020 у справі № 916/922/16 задля усунення прогалин в правовому регулюванні зазначених відносин та забезпечення однакового застосування судами норм права сформовано правовий висновок згідно якого у разі закриття провадження у справі про банкрутство боржника за відсутності факту задоволення вимог стягувача та їх погашення (списання, прощення) відповідно до Закону про банкрутство в редакції від 19.01.2013 виконавче провадження, яке було закінчено у зв'язку з визнанням боржника банкрутом та відкриттям ліквідаційної процедури, може бути розпочате знову.

З урахуванням викладеного суд вважає правомірним відхилення судами попередніх інстанцій доводів скажника щодо заборони відкриття виконавчого провадження з виконання наказу Господарського суду Одеської області від 08.02.2013 у справі № 5017/3072/2012.

Ураховуючи наведені положення законодавства та обставини, установлені судами попередніх інстанцій, Верховний Суд вважає, що оскаржувані судові рішення прийняті з додержанням норм матеріального та процесуального права, підстав для їх зміни чи скасування немає.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.02.2021 у справі № 5017/3072/2012 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94696440>.

Аналогічна правова позиція викладена у постановах КГС ВС від 08.02.2021 у справі № 916/928/16, від 08.02.2021 у справі № 916/933/16.

Якщо місце проживання, перебування боржника - фізичної особи та місцезнаходження боржника - юридичної особи або місцезнаходження майна боржника розташовано в окрузі, в якому приватний виконавець здійснює діяльність, та відповідно на яку розповсюджуються відповідна компетенція цього приватного виконавця, він має право прийняти до виконання відповідні виконавчі документи та відкрити виконавче провадження з їх виконання

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу АТ "Страхова компанія "ІНГО" (є правонаступником ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна") на ухвалу господарського суду Запорізької області від 15.09.2020 та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 23.12.2020 за скаргою акціонерного товариства "Страхова компанія "ІНГО" про визнання дій приватного виконавця Проценка Д.Ю. незаконними, у справі № 910/1099/19 за позовом Компанії ADMETOS TRADING GmbH до ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" про стягнення 131 003, 75 доларів США.

09.09.2019 до Господарського суду Запорізької області від ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" (АТ "СК "ІНГО") надійшла заява про визнання наказу Господарського суду Запорізької області №908/1099/19 від 03.09.2019 таким, що не підлягає виконанню.

Заяву обґрунтовано тим, що суд видав виконавчий документ на рішення суду, яке не набрало законної сили, а тому, виконавчий документ є таким, що не підлягає виконанню.

Ухвалою Господарського суду Запорізької області від 15.09.2020 у справі № 908/1099/19 у задоволенні заяви ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" (АТ "СК "ІНГО") про визнання наказу таким, що не підлягає виконанню – відмовлено.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 23.12.2020 ухвалу Господарського суду Запорізької області від 15.09.2020 у справі № 908/1099/19 залишено без змін.

Висновки Верховного Суду

Рішення Господарського суду Запорізької області від 07.08.2019 мало набрати законної сили 03.09.2019. Колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції, що наказ № 908/1099/19 Господарським судом Запорізької області було видано передчасно, оскільки рішення суду від 07.08.2019 не набуло законної сили.

09.09.2019 від ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" (АТ "СК "ІНГО") до Господарського суду Запорізької області надійшла заява про визнання наказу Господарського суду Запорізької області № 908/1099/19 від 03.09.2019 таким, що не підлягає виконанню.

При цьому Компанією наказ суду від 03.09.2019 у справі № 908/1099/19 подано на примусове виконання приватному виконавцю виконавчого округу Запорізької області Проценку Д. Ю. Суди встановили, що 09.09.2019 наказ суду № 908/1099/19 виконано у повному обсязі. В матеріалах справи наявна постанова приватного виконавця Проценка Д. Ю. ВП № 59964490 від 09.09.2019 про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання наказу Господарського суду Запорізької області від 03.09.2019, у зв'язку із повним виконанням. Супровідним листом № 207 від 09.09.2019 на адресу Господарського суду Запорізької області направлено постанову від 09.09.2019 та оригінал наказу від 03.09.2019 № 908/1099/19 з відміткою про його повне виконання.

Відповідно до частин першої, другої статті 328 ГПК України, суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню. Суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Відповідно до положень статті 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином. Позивач у спірних правовідносинах вправі отримати належну йому суму коштів, а наявність судового рішення сама по собі не призводить до відновлення права, а лише спрямована на його захист, який має бути реалізований шляхом виконання такого рішення суду.

Ураховуючи наведені установлені обставини та норми законодавства, Верховний Суд погоджується з висновком апеляційного господарського суду про те, що рішення господарського суду Запорізької області від 07.08.2019 № 908/1099/19 станом на 03.09.2019 не набрало законної сили, а наказ суду від 03.09.2019 є таким, що виданий передчасно.

Колегія суддів у розгляді цієї справи, в контексті встановлених судом апеляційної інстанції обставин, виходить із того, що зміст статті 241 ГПК України свідчить, що до набрання рішенням законної сили воно не створює жодних правових наслідків ані для сторін, ані для будь-яких третіх осіб. Водночас, враховуючи встановлені судом апеляційної

інстанції обставини щодо повного виконання рішення суду рішення суду у справі № 908/1099/19, тобто стягнення заборгованості з відповідача на користь позивача, з урахуванням повороту виконання рішення суду здійсненого судом апеляційної інстанції, передчасне виконання рішення суду у справі № 908/1099/19 за наказом від 03.09.2019 само по собі не порушило прав відповідача, оскільки не призвело до подвійного стягнення.

З огляду на викладене, доводи касаційної скарги про те, що судами попередніх інстанцій допущено порушення норм процесуального права та ухвалено незаконні судові рішення, якими не усунуто порушення законних прав та інтересів заявника, колегією суддів відхиляються оскільки на думку Суду, задоволення заяви відповідача ніяким чином не призведе до зміни резолютивної частини рішення суду у справі № 908/1099/19 та ніяким чином не вплине на обов'язковість виконання відповідачем рішення суду у даній справі, обов'язковість виконання якого гарантовано стягувачу статтею 1291 Конституції України.

Крім того, колегія суддів вважає за необхідне зазначити, що частинами першою, другою статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено, що виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, строки, зазначені в частині першій цієї статті, встановлюються для виконання рішення з наступного дня після набрання ним законної сили чи закінчення строку, встановленого в разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення.

Частиною четвертою статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" передбачено, що виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо: 1) рішення, на підставі якого видано виконавчий документ, не набрало законної сили (крім випадків, коли рішення у встановленому законом порядку допущено до негайного виконання).

Верховний Суд у розгляді даної справи звертається до правової позиції Верховного Суду, викладеної у постановках від 27.12.2019 у справі № 905/584/19 та від 17.03.2020 у справі № 910/12472/18 згідно з якою: "звернення стягувача із заявою до приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження в день набрання рішенням законної сили не є підставою для повернення виконавчого документа відповідно до частини четвертої статті 4 Закону. "

З огляду на встановлені обставини справи, виходячи із меж перегляду справи в касаційній інстанції, а також враховуючи доводи та вимоги касаційної скарги та підстави для відкриття касаційного провадження, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскаржуваних судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.04.2021 у справі № 908/1099/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96377110>.

Якщо місце проживання, перебування боржника – фізичної особи та місцезнаходження боржника – юридичної особи або місцезнаходження майна боржника розташовано в окрузі, в якому приватний виконавець здійснює діяльність, та відповідно на яку розповсюджуються відповідна компетенція цього приватного виконавця, він має право

прийняти до виконання відповідні виконавчі документи та відкрити виконавче провадження з їх виконання

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу АТ "Страхова компанія "ІНГО" (є правонаступником ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна") на ухвалу господарського суду Запорізької області від 15.09.2020 та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 23.12.2020 за скаргою акціонерного товариства "Страхова компанія "ІНГО" про визнання дій приватного виконавця Проценка Д.Ю. незаконними, у справі № 910/1099/19 за позовом Компанії ADMETOS TRADING GmbH до ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" про стягнення 131 003,75 доларів США.

09.09.2019 до Господарського суду Запорізької області від ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" (АТ "СК "ІНГО") надійшла заява про визнання наказу Господарського суду Запорізької області № 908/1099/19 від 03.09.2019 таким, що не підлягає виконанню.

Заяву обґрунтовано тим, що суд видав виконавчий документ на рішення суду, яке не набрало законної сили, а тому, виконавчий документ є таким, що не підлягає виконанню.

Ухвалою Господарського суду Запорізької області від 15.09.2020 у справі № 908/1099/19 у задоволенні заяви ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" (АТ "СК "ІНГО") про визнання наказу таким, що не підлягає виконанню – відмовлено.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 23.12.2020 ухвалу Господарського суду Запорізької області від 15.09.2020 у справі № 908/1099/19 залишено без змін.

Висновки Верховного Суду

Рішення Господарського суду Запорізької області від 07.08.2019 мало набрати законної сили 03.09.2019. Колегія суддів погоджується з висновком суду апеляційної інстанції, що наказ № 908/1099/19 господарським судом Запорізької області було видано передчасно, оскільки рішення суду від 07.08.2019 не набуло законної сили.

09.09.2019 від ПрАТ "Акціонерна страхова компанія "ІНГО Україна" (АТ "СК "ІНГО") до Господарського суду Запорізької області надійшла заява про визнання наказу Господарського суду Запорізької області № 908/1099/19 від 03.09.2019 таким, що не підлягає виконанню.

При цьому Компанією наказ суду від 03.09.2019 у справі № 908/1099/19 подано на примусове виконання приватному виконавцю виконавчого округу Запорізької області Проценку Д. Ю. Суди встановили, що 09.09.2019 наказ суду № 908/1099/19 виконано у повному обсязі. В матеріалах справи наявна постанова приватного виконавця Проценка Д. Ю. ВП № 59964490 від 09.09.2019 про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання наказу господарського суду Запорізької області від 03.09.2019, у зв'язку із повним виконанням. Супровідним листом № 207 від 09.09.2019 на адресу господарського суду Запорізької області направлено постанову від 09.09.2019 та оригінал наказу від 03.09.2019 № 908/1099/19 з відміткою про його повне виконання.

Відповідно до частин першої, другої статті 328 ГПК України, суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню. Суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника

відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Відповідно до положень статті 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином. Позивач у спірних правовідносинах вправі отримати належну йому суму коштів, а наявність судового рішення сама по собі не призводить до відновлення права, а лише спрямована на його захист, який має бути реалізований шляхом виконання такого рішення суду.

Ураховуючи наведені установлені обставини та норми законодавства, Верховний Суд погоджується з висновком апеляційного господарського суду про те, що рішення господарського суду Запорізької області від 07.08.2019 № 908/1099/19 станом на 03.09.2019 не набрало законної сили, а наказ суду від 03.09.2019 є таким, що виданий передчасно.

Колегія суддів у розгляді даної справи, в контексті встановлених судом апеляційної інстанції обставин, виходить із того, що зміст статті 241 ГПК України свідчить, що до набрання рішенням законної сили воно не створює жодних правових наслідків ані для сторін, ані для будь-яких третіх осіб.

Водночас, враховуючи встановлені судом апеляційної інстанції обставини щодо повного виконання рішення суду рішення суду у справі № 908/1099/19, тобто стягнення заборгованості з відповідача на користь позивача, з урахуванням повороту виконання рішення суду здійсненого судом апеляційної інстанції, передчасне виконання рішення суду у справі № 908/1099/19 за наказом від 03.09.2019 само по собі не порушило прав відповідача, оскільки не призвело до подвійного стягнення.

З огляду на викладене доводи касаційної скарги про те, що судами попередніх інстанцій допущено порушення норм процесуального права та ухвалено незаконні судові рішення, якими не усунуто порушення законних прав та інтересів заявника, колегією суддів відхиляються оскільки на думку Суду, задоволення заяви відповідача ніяким чином не призведе до зміни резолютивної частини рішення суду у справі № 908/1099/19 та ніяким чином не вплине на обов'язковість виконання відповідачем рішення суду у даній справі, обов'язковість виконання якого гарантовано стягувачу статтею 1291 Конституції України.

Крім того, колегія суддів вважає за необхідне зазначити, що частинами першою, другою статті 12 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено, що виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, строки, зазначені в частині першій цієї статті, встановлюються для виконання рішення з наступного дня після набрання ним законної сили чи закінчення строку, встановленого в разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення.

Частиною четвертою статті 4 Закону України "Про виконавче провадження" передбачено, що виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо: 1) рішення, на підставі якого видано виконавчий документ, не набрало законної сили (крім випадків, коли рішення у встановленому законом порядку допущено до негайного виконання).

Верховний Суд у розгляді даної справи звертається до правової позиції Верховного Суду, викладеної у постановах від 27.12.2019 у справі № 905/584/19 та від 17.03.2020 у справі № 910/12472/18 згідно з якою: "звернення стягувача із заявою до приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження в день набрання рішенням законної

сили не є підставою для повернення виконавчого документа відповідно до частини четвертої статті 4 Закону. "

З огляду на встановлені обставини справи, виходячи із меж перегляду справи в касаційній інстанції, а також враховуючи доводи та вимоги касаційної скарги та підстави для відкриття касаційного провадження, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскаржуваних судових рішень.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.04.2021 у справі № 908/1099/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96377110>.

Під зміною способу виконання рішення суду слід розуміти прийняття судом нових заходів для реалізації рішення в разі неможливості його виконання у раніше встановлений спосіб. Зокрема, зміна способу виконання рішення можлива шляхом видозмінення зазначеної у рішенні форми виконання (грошової чи майнової), тобто за відсутності у боржника присудженого позивачеві майна в натурі або грошових коштів, достатніх для покриття заборгованості

ВС розглянув у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу приватного виконавця Жаботинського І. В. на ухвалу господарського суду Донецької області від 03.06.2021 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 23.09.2021, за скаргою ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" на дії/бездіяльність приватного виконавця Жаботинського І. В. при виконанні наказу у справі № 905/3250/16 за позовом ТОВ "Енерджи Груп" до ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" про зобов'язання виконати обов'язок в натурі.

ПАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" 17.05.2021 звернулось до господарського суду Донецької області з скаргою на дії приватного виконавця виконавчого округу м. Києва Жаботинського І. В.

Ухвалою господарського суду Донецької області від 01.06.2021 у справі № 905/3250/16 скарга ПАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" у частині вимог про визнання неправомірною та скасування постанови приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Жаботинського І.В. від 22.04.2021 про арешт коштів боржника у виконавчому провадженні №62882022 залишена без розгляду.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 23.09.2021 ухвалу Господарського суду Донецької області від 03.06.2021 у справі № 905/3250/16 залишено без змін.

ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Переглянувши оскаржувані у справі ухвалу суду першої інстанції та постанову суду апеляційної інстанції, дослідивши наведені у касаційній скарзі доводи, перевіривши наявні матеріали справи щодо правильності застосування апеляційним господарським судом норм матеріального і процесуального права, колегія суддів вважає, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з таких підстав.

У частині третій статті 36 Закону № 1404-VIII зазначено, що за наявності обставин, що ускладнюють виконання судового рішення або роблять його неможливим, сторони, а також виконавець за заявою сторін або державний виконавець з власної ініціативи у

випадку, передбаченому Законом України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень", мають право звернутися до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, із заявою про встановлення або зміну способу і порядку виконання рішення. Така ж норма міститься і в статті 331 ГПК України.

Поняття "спосіб" і "порядок" виконання судового рішення мають спеціальне значення, яке реалізується у виконавчому провадженні. Вони означають визначену рішенням суду послідовність і зміст вчинення виконавчих дій державним виконавцем. Спосіб виконання судового рішення – це спосіб реалізації та здійснення способу захисту, встановленого статтею 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). Отже, під зміною способу виконання рішення суду слід розуміти прийняття судом нових заходів для реалізації рішення в разі неможливості його виконання у раніше встановлений спосіб. Зокрема, зміна способу виконання рішення можлива шляхом видозмінення зазначеної у рішенні форми виконання (грошової чи майнової), тобто за відсутності у боржника присудженого позивачеві майна в натурі або грошових коштів, достатніх для покриття заборгованості.

Зміна способу та порядку виконання рішення є однією з процесуальних гарантій захисту та відновлення захищених судом прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. Зі змісту та призначення інституту зміни способу виконання рішення, ухвали, постанови вбачається, що він є ефективним процесуальним засобом на гарантування виконання рішення (пункт 3 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 25.04.2015 № 11-рп/2012).

Колегія суддів зазначає, що зміна способу виконання рішення, здійснена судом в порядку, визначеному статтею 331 ГПК України, не є прийняттям нового рішення, яке підлягає окремому виконанню, але означає прийняття судом нових заходів для реалізації рішення в разі неможливості його виконання у спосіб встановлений у рішенні та припинення здійснення тих заходів, які були визначені рішенням та здійснення їх у спосіб, встановлений ухвалою, винесеною відповідно до норм процесуального права. Отже, така ухвала є допоміжним процесуальним актом реагування суду на перешкоди, які унеможливають або ускладнюють виконання судового рішення та спрямована на забезпечення повного виконання рішення суду і відповідного судового наказу. За заявою сторони така ухвала долучається до виконавчого документа та, з урахуванням положень Закону № 1404-VIII та Інструкції № 512/5, примусове виконання наказу здійснюється у спосіб, встановлений такою ухвалою.

Судами встановлено, що виконавче провадження № 62882022 відкрито приватним виконавцем Жаботинским І. В. на підставі наказу суду про зобов'язання ПАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" виконати рішення шляхом передачі ТОВ "Енерджи Груп" механічної частини ШПМ БЦК 8/5x2,7 у такій комплектації: вал головний у зборі із розчіпним пристроєм і половиною муфти зубчастої 1 шт., корінні підшипники (у комплекті із вкладишами) 2 шт.; половини барабанів 6 шт.; приводи бобин 2 шт.; гальмо 1 шт.; гальмівний привід 2 шт.; панель керування 2 шт.; половина муфти зубчастої (для електродвигуна) 1 шт.; комплект монтажних та запасних частин 1 шт.

Судами також встановлено обставини щодо прийняття приватним виконавцем Жаботинським І. В. у межах виконавчого провадження №62882022 ухвали господарського суду Донецької області від 03.06.2021 у справі №905/3250/16 про зміну способу виконання рішення шляхом зміни способу виконання: зобов'язання відповідача виконати обов'язок в

натурі замінено на виконання шляхом стягнення з ПАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" на користь ТОВ "Енерджи Груп" 49 627 179,00 грн.

Зокрема суди встановили, що приватним виконавцем Жаботинським І. В. у виконавчому провадженні № 62882022 було прийнято до виконання ухвалу господарського суду Донецької області від 20.04.2021 та встановили обставини щодо вчинення приватним виконавцем дій, пов'язаних із примусовим виконанням цієї ухвали.

Поряд з цим, як свідчать матеріали справи № 905/3250/16, ПАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" ухвалу суду першої інстанції про зміну способу виконання рішення було оскаржено до Східного апеляційного господарського суду, у зв'язку з чим останнє звернулося до приватного виконавця з заявою про зупинення виконавчого провадження № 62882022 на підставі статті 38 Закону № 1404-VIII. Заяву боржник обґрунтував тим, що на момент такого звернення Східним апеляційним господарським судом відкрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою боржника на ухвалу господарського суду Донецької області від 20.04.2021 у справі № 905/3250/16, а тому виконавче провадження № 62882022 підлягає зупиненню.

Як свідчать матеріали справи та встановлено попередніми судовими інстанціями, у відповідь на заяви боржника приватним виконавцем Жаботинським І. В. листом № 507 відмовлено боржнику у зупиненні виконавчого провадження № 62882022 з посиланням на те, що апеляційним судом прийнято до розгляду апеляційну скаргу на ухвалу суду від 20.04.2021, а не на рішення, примусове виконання якого здійснюється в межах виконавчого провадження № 62882022, а тому підстави для зупинення виконавчого провадження на підставі статті 38 Закону № 1404-VIII відсутні.

Правовий аналіз нормативних положень статті 18 Закону №1404-VIII та висновки Конституційного Суду України, наведені вище, дають підстави для висновку, що, дотримуючись засад законності, справедливості, неупередженості і об'єктивності виконавчого провадження, його гласності та відкритості, виконавець зобов'язаний вживати передбачених чинним законодавством заходів щодо примусового виконання рішень, належного вчинення виконавчих дій керуючись принципом справедливості та забезпечуючи рівні процесуальні можливості для обох сторін виконавчого провадження.

Підсумовуючи наведене вище, колегія суддів зазначає, що визначений у статті 38 Закону № 1404-VIII обов'язок виконавця щодо зупинення виконавчого провадження у разі поновлення судом строку подання апеляційної скарги або прийняття такої апеляційної скарги до розгляду на рішення, за яким видано виконавчий документ, має також виконуватись виконавцем і у разі подання апеляційної скарги на ухвалу суду про зміну способу виконання рішення, оскільки така ухвала є допоміжним процесуальним актом суду та спрямована на забезпечення повного виконання рішення суду і відповідного судового наказу.

Таким чином, Суд зазначає про те, що, отримавши дані про оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції про зміну способу виконання рішення, виконавець в порядку статті 38 Закону № 1404-VIII мав обов'язок зупинити виконавче провадження до закінчення перегляду такої ухвали в апеляційному порядку.

Крім того, колегія суддів також враховує, що в подальшому постановою Східного апеляційного господарського суду від 20.05.2021 ухвалу господарського суду Донецької області від 20.04.2021 скасовано, у задоволенні заяви ТОВ "Енерджи Груп" про зміну

способу виконання постанови Східного апеляційного господарського суду від 01.07.2020 у справі № 905/3250/16 відмовлено.

У зв'язку з наведеним вище обґрунтованим є і висновок судів попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення скарги ПАТ "Новокраматорський машинобудівний завод" та визнання незаконними дій приватного виконавця Жаботинського І. В. щодо незупинення виконавчого провадження № 62882022, оскільки у даному випадку незупинення приватним виконавцем виконавчого провадження ВП № 62882022 потягнуло за собою прийняття Жаботинським І. В. цілої низки постанов (накладення арешту на майно, грошові кошти, оголошення в розшук транспортних засобів, проведення оцінки арештованого майна) та здійснено вчинення виконавчих дій (зокрема направлення до банківських установ вимог про списання грошових коштів), які, враховуючи факт скасування ухвали господарського суду Донецької області 20.04.2021 про зміну порядку виконання рішення, призвели до порушення прав боржника, а також збільшення витрат виконавчого провадження та ускладнення повернення сторін до попереднього стану.

Виходячи з меж перегляду справи в касаційній інстанції, а також враховуючи доводи та вимоги касаційної скарги, підстави для відкриття касаційного провадження, колегія суддів вважає, що відсутні правові підстави для зміни чи скасування оскаржуваних судових рішень.

Детальніше з текстом постанови ВС від 01.12.2021 у справі № 905/3250/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101557094>.

Метою внесення змін до Закону України "Про виконавче провадження", зокрема шляхом його доповнення пунктом 10 частини першої статті 34, є створення механізму втілення та забезпечення належного виконання положень Закону № 1730-VIII, оскільки ця норма була первісно передбачена Прикінцевими та перехідними положеннями Закону № 1730-VIII та нерозривно пов'язана зі створенням правового механізму у виконавчому провадженні з виконання судових рішень на забезпечення проведення взаєморозрахунків, укладення та виконання угод про реструктуризацію, списання боргу, передбаченого цим Законом. Тому вона не може застосовуватися та тлумачитися ширше, ніж головна частина цього Закону, оскільки вона є допоміжним механізмом для реалізації самого Закону № 1730-VIII

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу КП "Компанія "Вода Донбасу" на ухвалу господарського суду Донецької області від 30.09.2021 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 30.11.2021 за скаргою ПАТ "НЕК "Укренерго" на дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС Міністерства юстиції України у справі № 905/38/21 за позовом ПАТ "НЕК "Укренерго" до КП "Компанія "Вода Донбасу" про стягнення 1 303 653 448, 91 грн.

20.09.2021 до господарського суду надійшла скарга ПАТ "НЕК "Укренерго" на дії державного виконавця.

Ухвалою Господарського суду Донецької області від 30.09.2021, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 30.11.2021 у справі № 905/38/21, скаргу ПАТ "НЕК "Укренерго" на дії Відділу задоволено частково:

- визнано неправомірними дії старшого державного виконавця Відділу Сніжинського Т.Є. з винесення постанови про зупинення виконавчих дій від 02.09.2021 № 66679069;
- зобов'язано начальника Відділу скасувати постанову про зупинення вчинення виконавчих дій від 02.09.2021 № 66679069;
- про виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду цієї скарги, Відділу повідомити суд та ПАТ "НЕК "Укренерго" у строк не пізніше ніж у десятиденний строк з дня її одержання, відповідно до вимог ГПК України.

Перевіривши на підставі встановлених попередніми судовими інстанціями обставин справи правильність застосування ними норм матеріального і процесуального права, Касаційний господарський суд дійшов висновку про відсутність підстав для задоволення касаційної скарги з огляду на таке.

З моменту включення підприємства уповноваженою особою до реєстру у ньому відображається обсяг кредиторської заборгованості цього підприємства, що підлягає врегулюванню відповідно до Закону №1730-VIII.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.06.2017 № 160 КП "Компанія "Вода Донбасу" (боржника) включено до переліку суб'єктів господарювання – теплостачальних та теплогенеруючих організацій, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості за спожиті енергоносії відповідно до Закону № 1730-VIII.

Зі змісту цього наказу обсяг не відшкодованої станом на 01.06.2016 заборгованості з різниці в тарифах, підтверджений протоколами територіальних комісій з питань узгодження заборгованості КП "Компанія "Вода Донбасу" з різниці в тарифах, складає 1 054 154 613,26 грн; обсяг нарахувань із сплати неустойки (штрафу, пені), інших штрафних, фінансових санкцій, а також інфляційних нарахувань і процентів річних, що підлягають стягненню на підставі рішення суду, на заборгованість за спожитий природний газ, електричну енергію, теплову енергію, централізоване водопостачання і водовідведення, що утворилася в період до 01.07.2016, складає 394 804 045, 32 грн.

Втім, саме по собі включення КП "Компанія "Вода Донбасу" (боржника) до реєстру підприємств, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості у відповідності до Закону № 1730, не є безумовною підставою зупинення виконавчого провадження на підставі пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" з огляду на таке.

З огляду на вимоги пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" та частини першої статті 6, частини другої статті 7 Закону № 1730-VIII, підставою для зупинення виконавчих дій в порядку пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" є:

- включення (за кожним кредитором, який є стягувачем у відповідному виконавчому провадженні) підприємств, що виробляють, транспортують та постачають теплову енергію, надають послуги з централізованого опалення та постачання гарячої води, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, послуги з постачання холодної води та послуги з водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), до реєстру підприємств, що беруть участь у процедурі врегулювання заборгованості відповідно до Закону № 1730-VIII;

- стягувачами є Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України", її дочірня компанія "Газ України", публічне акціонерне товариство "Укртрансгаз"; оператор газотранспортної системи, оператори газорозподільних систем, електропостачальники, оператори системи розподілу (як правонаступники в частині прав та обов'язків за договорами на постачання електричної енергії та про користування електричною енергією), у тому числі їхні правонаступники у разі заміни стягувача у виконавчому провадженні, а також теплогенеруючі організації;

- боржниками – підприємства, що виробляють теплову енергію, транспортують та постачають теплову енергію, надають послуги з централізованого опалення та централізованого постачання гарячої води, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води, та підприємства централізованого водопостачання та водовідведення, що надають послуги з централізованого постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення;

- заборгованість стосується підприємств централізованого водопостачання, водовідведення за спожиту електричну енергію станом на 01.06.2021 для виробництва та надання послуг з централізованого постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення (без урахування суми неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних, нарахованих на заборгованість за спожиту електричну енергію), не погашену станом на розрахункову дату, за умови відсутності поточної заборгованості за електричну енергію на дату укладення договору про реструктуризацію заборгованості, тобто повинна підпадати під дію норм частини першої статті 6, частини другої статті 7 Закону № 1730-VIII.

За наказом Господарського суду Донецької області від 04.08.2021 у справі № 905/38/21, що перебуває на виконанні у Відділі, боржником є КП "Компанія "Вода Донбасу", а стягувачем – ПАТ "НЕК "Укренерго".

Суди встановили, що згідно з інформацією, розміщеною в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, основним видом економічної діяльності боржника – КП "Компанія "Вода Донбасу" є забір, очищення та постачання води (код КВЕД 36.00), тобто на відповідача може поширюватися положення зазначених вище норм у разі встановлення також наявності й інших зазначених умов. Разом з тим, з матеріалів справи вбачається, що стягувач – ПАТ "НЕК "Укренерго" не є постачальником електричної енергії. Основним видом його діяльності є передача електроенергії (код КВЕД 35.12), що підтверджується витягом з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Статтю 56 Закону України "Про ринок електричної енергії" передбачено, що постачання електричної енергії споживачам здійснюється електропостачальниками, які отримали відповідну ліцензію, за договором постачання електричної енергії споживачу.

За змістом статей 31, 32, 33, 66 Закону України "Про ринок електричної енергії" оператором системи передачі є суб'єкт господарювання, який отримав ліцензію на провадження діяльності з передачі електричної енергії. Оператор системи передачі не має права провадити діяльність з виробництва, розподілу, постачання електричної енергії та трейдерську діяльність. Оператор системи передачі надає послуги з передачі електричної енергії та послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління учасникам

ринку на підставі договорів, укладених на основі типових договорів про надання послуг з передачі електричної енергії та про надання послуг з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління. Учасники ринку мають право вільно обирати контрагентів за двосторонніми договорами, укласти ці договори у довільній формі та на умовах, що визначаються за домовленістю сторін з урахуванням таких обмежень, зокрема оператор системи передачі та оператори систем розподілу не мають права продавати електричну енергію за двосторонніми договорами.

Таким чином, наведені вище положення розрізняють поняття "електропостачальника" та "оператора системи передачі", при цьому останні, на відміну від перших, не є тими суб'єктами, участь у процедурі примусового виконання судового рішення яких як стягувачів була підставою для зупинення виконання виконавчих дій на підставі пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" (у редакції, чинній на момент винесення спірної постанови державним виконавцем).

У спірних правовідносинах, що існували на момент винесення оскаржуваної постанови державним виконавцем, законодавець не поширював дію положень пункту 10 частини першої статті 34 Закону України "Про виконавче провадження" на заборгованість, іншу, ніж та, що зазначена у нормі частини першої статті 6, частини другої статті 7 Закону № 1730-VIII (у відповідних редакціях), а також не поширював дію зазначеного пункту на заборгованість, стягувачем за якою є не постачальник електричної енергії, а оператор системи передачі у розумінні Закону України "Про ринок електричної енергії".

Зважаючи на викладене, Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про наявність підстав для визнання неправомірними дій головного державного виконавця Відділу Сніжинського Т. Є. щодо винесення постанови про зупинення виконавчих дій від 02.09.2021 № 66679069. Таким чином, звертаючись з касаційною скаргою, КП "Компанія "Вода Донбасу" не спростувало наведених висновків судів попередніх інстанцій та не довело неправильного застосування ними норм матеріального і процесуального права як необхідної передумови скасування прийнятого ним судового рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 11.04.2022 у справі № 905/38/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103906294>
Див. також постанову Верховного Суду від 19.04.2022 у справі № 905/781/20.

Ні Законом України "Про виконавче провадження", ні в КУзПБ не передбачено обов'язку державного виконавця отримувати у арбітражного керуючого дозвіл на звернення стягнення на грошові кошти боржника за вимогами кредиторів за зобов'язаннями, на які не поширюється дія мораторію

Верховний Суд розглянув касаційну скаргу арбітражного керуючого Аршевського М. О. на постанову Західного апеляційного господарського суду від 27.09.2021 щодо ухвали Господарського суду Тернопільської області від 15.07.2021 в частині пунктів 1, 2, 3, 4 у справі № 921/574/20 за заявою ДП "Тернопільський облавтодор" ВАТ "ДАК "Автомобільні дороги України" про банкрутство.

18.05.2021 арбітражний керуючий Аршевський М. О. звернувся до Господарського суду Тернопільської області із клопотанням № 01-20/48 від 18.05.2021 про повернення (витребування) майна боржника.

Ухвалою Господарського суду Тернопільської області від 15.07.2021 у справі № 921/574/20:

1. Задоволено частково клопотання арбітражного керуючого № 01-20/48 від 18.05.2021 та № 01-20/53 від 04.06.2021 про повернення (витребування) майна боржника.

2. Визнано такими, що не відповідають приписам Кодексу України з процедур банкрутства дії Державної виконавчої служби по стягненню з рахунків боржника коштів виконавчого збору та інших витрат виконавчого провадження в період дії мораторію на задоволення вимог кредиторів.

3. Зобов'язано повернути безпідставно стягнуті з рахунку боржника кошти в частині стягнутих коштів виконавчого збору та інших витрат виконавчого провадження, на поточний рахунок ДП "Тернопільський облавтодор" ВАТ Державна акціонерна компанія "Автомобільні дороги України".

4. Зобов'язано Державну виконавчу службу України в особі будь-якого її підрозділу здійснювати стягнення грошових коштів з дотриманням вимог частини п'ятої статті 41 Кодексу України з процедур банкрутства, в частині забезпечення арбітражному керуючому належних умов для здійснення контролю за стягненням грошових коштів на які не поширюється дія мораторію.

5. В іншій частині у задоволенні клопотань арбітражного керуючого № 01-20/48 від 18.05.2021 та № 01-20/53 від 04.06.2021 про повернення (витребування) майна боржника відмовлено.

6. В задоволенні клопотання арбітражного керуючого про ухвалення порядку забезпечення вимог кредиторів від 05.07.2021 № 01-20/73 відмовлено.

7. Відкладено розгляд клопотання учасників справи про постановлення окремої ухвали.

Постановою Західного апеляційного господарського суду від 27.09.2021 ухвалу Господарського суду Тернопільської області від 15.07.2021 у справі № 921/574/20 в частині пунктів 1, 2, 3, 4 – скасовано. Прийнято в цій частині нове рішення, яким у задоволенні клопотань арбітражного керуючого № 01-20/48 від 18.05.2021 та № 01-20/53 від 04.06.2021 відмовлено повністю. В решті ухвалу Господарського суду Тернопільської області від 15.07.2021 у справі № 921/574/20 – залишено без змін.

Колегія суддів дійшла висновку, що касаційна скарга не підлягає задоволенню з огляду на наступне.

Місцевий господарський суд дійшов висновку, що дії органу Державної виконавчої служби щодо стягнення з рахунків боржника коштів виконавчого збору та інших витрат виконавчого провадження в період дії мораторію на задоволення вимог кредиторів є такими, що не відповідають приписам Кодексу України з процедур банкрутства, а тому підлягають поверненню на поточний рахунок боржника.

Апеляційний суд не погодився із вказаними вище висновками суду першої інстанції, оскільки дійшов висновку про правомірність списання коштів з рахунку боржника з огляду на не поширення мораторію на вимоги щодо виплати заробітної плати. Крім того, апеляційний суд зазначив про право державного виконавця одночасно з вимогами стягувача стягнути виконавчий збір у розмірі 10 відсотків фактично стягнутої суми, який відповідно до ст. 29 Бюджетного кодексу України включається до доходів Державного бюджету України.

Суди попередніх інстанцій встановили, що оспорювані арбітражним керуючим виконавчі дії органу ДВС вчинялись у зведеному виконавчому провадженні із виконання виконавчих документів про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати.

Враховуючи, що мораторій на задоволення вимог кредиторів не поширюється на задоволення вимог щодо виплати заробітної плати у державного виконавця були відсутні підстави для зупинення виконавчого провадження із виконання виконавчих документів про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати. У зв'язку з чим дії державного виконавця щодо списання грошових коштів з рахунку боржника з метою виконання рішень про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати відповідають вимогам закону, а висновки суду апеляційної інстанції є правомірними.

У той же час касаційний суд також погоджується із судом апеляційної інстанції про помилковість позиції місцевого господарського суду щодо незаконності дій державного виконавця в частині стягнення з боржника виконавчого збору та необхідності звернення органу ДВС до суду у межах справи про банкрутство із кредиторськими вимогами до боржника.

Так, з системного аналізу норм Закону України "Про виконавче провадження" вбачається, що виконавчий збір – це збір за примусове виконання рішення органами державної виконавчої служби, що задовольняється одночасно із вимогою стягувача у відсотковому відношенні пропорційно від фактично стягнутої суми у визначеному Законом України "Про виконавче провадження" порядку.

Разом із тим, ні Законом України "Про виконавче провадження", ні в КУзПБ не передбачено обов'язку державного виконавця отримувати у арбітражного керуючого дозвіл на звернення стягнення на грошові кошти боржника за вимогами кредиторів за зобов'язаннями, на які не поширюється дія мораторію.

Суди попередніх інстанцій встановили, що про списання коштів з рахунку боржника та розподіл списаних коштів у порядку пункту 3 частини першої статті 45 Закону України "Про виконавче провадження" розпорядника майна було повідомлено листом Відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Тернопільській області Південно-Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Івано-Франківськ) від 01.06.2021 № 5542/04.1-24.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що оспорювані арбітражним керуючим виконавчі дії вчинялись у зведеному виконавчому провадженні із виконання 481 виконавчого документа про стягнення з боржника заборгованості з виплати заробітної плати за рішеннями судів на загальну суму 9 642 186 грн. При цьому з банківського рахунку боржника було списано 325 452,68 грн та згодом 7 960,95 грн, за рахунок яких частково задоволено вимоги стягувачів.

Отже, у разі недостатності стягнутої суми для задоволення вимог стягувачів, державний виконавець зобов'язаний здійснювати розподіл коштів у визначеній статтею 46 Закону України "Про виконавче провадження" черговості. Частина друга статті 46 цього Закону передбачає, що вимоги стягувачів щодо виплати заборгованості із заробітної плати та інші вимоги, пов'язані з трудовими правовідносинами, задовольняються в порядку надходження виконавчих документів.

Арбітражний керуючий під час розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій не наводив обставин, які б свідчили про порушення державним виконавцем

вимог статей 45, 46 Закону України "Про виконавче провадження", а також положень КУзПБ під час задоволення вимог стягувачів щодо виплати заробітної плати у зведеному виконавчому провадженні.

У зв'язку із наведеним, колегія суддів дійшла висновку, що постанова Західного апеляційного господарського суду від 27.09.2021 щодо ухвали Господарського суду Тернопільської області від 15.07.2021 у частині пунктів 1, 2, 3, 4 у справі № 921/574/20 прийнята судом відповідно до фактичних обставин, вимог матеріального та процесуального права і підстав для її зміни або скасування не вбачається.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 01.06.2022 у справі № 921/574/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104644476>.

Огляд практики застосування Верховним Судом Закону України "Про виконавче провадження" у господарських справах. Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2021 року – червень 2022 року / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство спільно з правовим управлінням (II). Київ, 2022. 119 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua